

SPEKTRUM
STU

DANUrB

IMPULZY PRE ŠTÚROVO
IMPULSES FOR ŠTÚROVO

DANUrB

IMPULZY PRE ŠTÚROVO

IMPULSES FOR ŠTÚROVO

SPEKTRUM
STU

DANUrB - IMPULZY PRE ŠTÚROVO / DANUrB - IMPULSES FOR ŠTÚROVO

EDITORI / EDITORS

doc. Ing. arch. Viera Joklová, PhD.

Ing. arch. Katarína Kristiánová, MA, PhD.

TEXTY / TEXTS

Ing. arch. Ing. Martin Dubiny, Ing. arch. Kristína Kalašová

Ústav dejín a teórie architektúry a obnovy pamiatok, FA STU Bratislava / Institute of History and Theory of Architecture and Monument Restoration, FA STU in Bratislava

doc. Ing. arch. Viera Joklová, PhD.

Ústav výtvarnej tvorby a multimédií, FA STU Bratislava / Institute of Visual Arts and Multimedia

doc. Ing. arch. Ľubica Vitková, PhD., Ing. arch. Katarína Kristiánová, MA, PhD., Ing. arch. Ján Urban

Ústav urbanizmu a územného plánovania, FA STU Bratislava / Institute of Urban Design and Planning

RECENZENTI / REVIEWERS

doc. Ing. arch. Alžbeta Sopirová, PhD., doc. Ing. arch. Silvia Bašová, PhD., Ing. arch. Ján Legény, PhD.

GRAFICKÉ SPRACOVANIE / GRAPHIC DESIGN

Ing. Michal Brašeň, ArtD.

VYDAVATEĽ / PUBLISHER

Vydavateľstvo SPEKTRUM STU, Slovenská technická univerzita v Bratislave, ©Fakulta architektúry

Námestie slobody 19, 812 45 Bratislava

1.vydanie, Bratislava, 2019 / 1st edition, Bratislava, 2019

VŠETKY AUTORSKÉ PRÁVA SÚ VYHRADENÉ / ALL COPYRIGHTS ARE RESERVED.

Žiadna časť tejto publikácie sa nesmie reprodukovať, ukladať alebo rozširovať akýmkoľvek spôsobom bez písomného súhlasu autorov alebo vydavateľstva

No part of this publication may be reproduced, stored, or disseminated in any way without the written consent of the authors or publishers.

ISBN

ISBN 978-80-227-4899-5

DANUrB

IMPULZY PRE ŠTÚROVO

IMPULSES FOR ŠTÚROVO

BRATISLAVA **2019**

OBSAH

CONTENTS

0.

THE DANUrB

PROJECT AND THE COOPERATION
OF THE FACULTY OF ARCHITECTURE
STU IN BRATISLAVA WITH ŠTÚROVO

LUBICA VITKOVÁ

12

PROJEKT DANUrB

A SPOLUPRÁCA
FAKULTY ARCHITEKTÚRY STU
V BRATISLAVE A MESTA ŠTÚROVO

1.

THE BASES

FOR THE DEVELOPMENT
AND TRANSFORMATION
OF ŠTÚROVO AS PART
OF THE DANUrB PROJECT

LUBICA VITKOVÁ

16

VÝCHODISKÁ

PRE ROZVOJ
A TRANSFORMÁCIU
MESTA ŠTÚROVO V RÁMCI
PROJEKTU DANUrB

2.

MAPPING

OF THE CULTURAL
HERITAGE OF ŠTÚROVO

KRISTÍNA KALAŠOVÁ
MARTIN DUBINY

32

MAPOVANIE

KULTÚRNEHO DEDIČSTVA
V ŠTÚROVE

3.

LANDSCAPE -ARCHITECTURAL APPROACHES

IN THE METHODOLOGY OF URBAN
DESIGN STUDIO TEACHING
ON THE EXAMPLE OF ŠTÚROVO

KATARÍNA KRISTIÁNOVÁ

42

KRAJINNO -ARCHITEKTONICKÉ PRÍSTUPY

V METODIKE VÝUČBY URBANISTICKEJ
ATELIÉROVEJ TVORBY
NA PRÍKLADE ŠTÚROVA

PRINCIPLES

OF STRENGTHENING THE CULTURAL
IDENTITY AND COMMUNITIES
IN ŠTÚROVO

JÁN URBAN

48

PRINCÍPY

POSILNENIA KULTÚRNEJ IDENTITY
A KOMUNÍT V ŠTÚROVE

4.

URBAN

REGENERATION APPROACHES
IN THE METHODOLOGY
OF RESEARCH AND URBAN DESIGN
STUDIO TEACHING
ON THE EXAMPLE OF ŠTÚROVO

VIERA JOKLOVÁ

56

PRINCÍPY

URBANISTICKEJ REGENERÁCIE
V METODIKE VÝSKUMU A VÝUČBY
URBANISTICKEJ ATELIÉROVEJ TVORBY
NA PRÍKLADE ŠTÚROVA

5.

STUDENTS

WORKS

64

ŠTUDENTSKÉ

PRÁCE

6.

CONCLUSION

LUBICA VITKOVÁ

104

ZÁVER

7.

0.

THE DANUrB

PROJECT AND THE COOPERATION
OF THE FACULTY OF ARCHITECTURE
STU IN BRATISLAVA WITH ŠTÚROVO

LUBICA VITKOVÁ

The Interreg DTP project "DANUrB - DANUBE Urban Brand" focuses on building a regional network through tourism and education to strengthen the Danube cultural identity and solidarity. It involves for collaboration partner universities and research institutions with smaller towns along the Danube in order to seek and verify the possibilities to develop their unexplored potential. Thanks to this project, since 2017 the intensive cooperation has started with the Faculty of Architecture of the Slovak Technical University in Bratislava and the city of Štúrovo. The opportunities to explore the existing and hidden potential of the city's natural and cultural heritage are verified by the research works of students and teachers for the sustainable development of the city, region and consequently throughout the whole Danube River. Štúrovo and its territory, objects and cultural values represent a natural creative space for teachers and students and such linking of specific assignments and teaching with practice is highly valued by the Faculty.

PROJEKT DANUrB

A SPOLUPRÁCA
FAKULTY ARCHITEKTÚRY STU
V BRATISLAVE A MESTA ŠTÚROVO

Projekt schémy Interreg DTP „DANUrB - DANube Urban Brand“ sa zameriava na budovanie regionálnej siete prostredníctvom cestovného ruchu a vzdelávania s cieľom posilniť dunajskú kultúrnu identitu a solidaritu. V rámci neho spolupracujú partnerské univerzity a výskumné inštitúcie s menšími mestami pozdĺž Dunaja za účelom hľadania a overovania možností rozvinúť ich doteraz nevyužitý potenciál. Vďaka tomuto projektu sa od roku 2017 začala intenzívna spolupráca s Fakultou architektúry Slovenskej technickej univerzity v Bratislave s mestom Štúrovo. Zapojením sa študentov a pedagógov sa hľadajú možnosti ako existujúci, ale i skrytý potenciál prírodného a kultúrneho dedičstva mesta využiť pre udržateľný rozvoj mesta regiónu Podunajsko a následne i v rámci celého toku rieky Dunaj. Štúrovo predstavuje svojim územím, objektami a kultúrnymi hodnotami pre pedagógov a študentov prirodzený tvorivý priestor a takéto prepojenie špeciálnych zadaní a výučby s praxou si naša fakulta nesmierne cení.

Mesto Štúrovo so svojou bohatou históriou, prírodnými a kultúrnymi hodnotami je pre študentov a pedagógov Fakulty architektúry Slovenskej technickej univerzity v Bratislave cenným miestom poznania, hľadania a overovania možností rozvinúť jeho doteraz nevyužitý potenciál. Od roku 2017 sa začala intenzívna spolupráca s mestom Štúrovo vďaka projektu DANUrB. Ten sa zameriava na odkrývanie doteraz nevyužitého prírodného a kultúrneho dedičstva. Študenti Fakulty architektúry hľadajú možnosti ako existujúci, ale i skrytý potenciál prírodného a kultúrneho dedičstva mesta využiť pre udržateľný rozvoj mesta regiónu Podunajsko a následne i v rámci celého toku rieky Dunaj.

Zameranie projektu DANUrB^{III} - je zrejme z jeho názvu „budovanie regionálnej siete prostredníctvom cestovného ruchu a vzdelávania s cieľom posilniť dunajskú kultúrnu identitu a solidaritu“ (a regional network building through tourism and education to strengthen the Danube cultural identity and solidarity). Ide o projekt v schéme Interreg – Dunaj nadnárodný program (Danube Transnational Programme).

Cieľom projektu je vytvoriť väzby medzi mestami na Dunaji od jeho ústia až po jeho horný tok v Rakúsku. Tie by mali byť založené na prepájaní ich kultúrneho dedičstva. Takto vytvorená kultúrna sieť má posilniť podunajskú regionálnu kultúrnu identitu. Projekt skúma nevyužitý alebo skrytý kultúrny a sociálny kapitál vo vybraných menších a stredných mestách na Dunaji. Uvedené, doteraz nevyužitú, alebo nedostatočné využité zdroje majú napomôcť pri hospodárskom a kultúrnom rozvoji skúmaných miest. Komplexná priestorová kultúrna sieť, "Dunajská kultúrna promenáda", ktorú projekt navrhuje má spojiť všetky komunity pozdĺž rieky a zjednotiť ich pod jednou značkou cestovného ruchu.

Cieľom projektu je ponúknuť návštevníkom zaujímavé tematické trasy, ktoré môžu zvýšiť počet návštevníkov, a predĺžiť ich pobyt

v regióne. Súčasne však má skvalitniť život samotným obyvateľom mesta a jeho spádového územia.

Partnermi projektu sú univerzity, výskumné a vývojové centrá, regionálne samosprávy, kultúrne mimovládne organizácie, cestovné kancelárie a profesionálne marketingové agentúry. Tie sa podieľajú na uvedenom zámere – sformovaní kultúrnej siete miest, založenej na princípe trvalo udržateľného rozvoja - na posilnení lokálnej kultúrnej identity, využívaním lokálnych kultúrnych, sociálnych a ekonomických zdrojov.

Veľký dôraz sa v projekte kladie na úzku spoluprácu s komunitami a regiónmi vo všetkých siedmich zainteresovaných podunajských krajinách. Práve Štúrovo je jedným z významných partnerov projektu. Naša fakulta, jej študenti a pedagógovia majú za cieľ zhodnotiť v Štúrove jeho nedostatočne využitý potenciál, ako kultúrny, sociálny, tak územný. Uvedené možnosti riešili študenti 3. ročníka bakalárskeho stupňa štúdia. Študenti objavovali základné identifikačné prvky mesta Štúrovo, skúmali územné rezervy v jeho intraviláne a následne navrhli lokality vhodné na rozvoj a transformáciu.

Štúrovo tak svojim územím, objektmi a kultúrnymi hodnotami predstavuje pre pedagógov a študentov našej fakulty prirodzený tvorivý priestor. Pre budúcich architektov a urbanistov je spolupráca s reálnou praxou cennou skúsenosťou. Znamená pre nich najlepšiu a najúčinnjšiu formu výučby. Študenti si na reálnych zadaniach majú možnosť overiť svoje teoretické vedomosti, majú príležitosť komunikovať s predstaviteľmi samosprávy, odborníkmi, obyvateľmi inštitúciami a firmami. Teda s tými aktérmi, s ktorými budú komunikovať i vo svojej projekčnej praxi.

Vážime si túto spoluprácu, súčinnosť a podporu, ktoré nám mesto poskytlo. Previazanie konkrétnych zadaní a výučby si vyžaduje dlhšiu prípravu a súčinnosť s vedením mesta. Preto sme povďační pánovi

primátorovi a jeho tímu za dôslednú prípravu, súčinnosť a záujem vo všetkých etapách spracovania projektov a veríme, že ponúknuté riešenia budú pre mesto Štúrovo cenným materiálom, ktorý poukazuje na možné prístupy k riešeniu spracovaných lokalít.

Fakulta architektúry STU^[2] v Bratislave je najstaršia a najväčšia vzdelávacia inštitúcia architektov a dizajnérov na Slovensku. Pôsobí na nej vyše 100 pedagogických a tvorivých zamestnancov – odborníkov v oblasti architektúry, urbanizmu, dizajnu, krajiny a záhradnej architektúry, či so zameraním na oblasť pamiatkového dedičstva, obytných a občianskych budov, interiéru a výstavníctva, konštrukcií v architektúre, či ekologicky viazanej tvorby. V študijnom odbore Architektúra a urbanizmus spolu so študijným odborom Dizajn na všetkých jej stupňoch má fakulta vyše 1000 študentov. Poslaním fakulty je výchova budúcich odborníkov v uvedených profesiách a oblastiach. Tvoriví zamestnanci fakulty sledujú vo svojich oblastiach najnovšie trendy, zapájajú sa do domácich a medzinárodných výskumných a tvorivých projektov, aby v súčinnosti s partnerskými univerzitami, výskumnými a kultúrnymi inštitúciami za významnej podpory zástupcov samospráv a praxe zúročili svoj potenciál na prospech kvalitného životného prostredia našich miest a obcí. To je cieľom i v rámci spolupráce školy – Fakulty architektúry s mestom Štúrovo v rámci projektu DANUrB.

Ďalšou devízou školy je jej akademická sloboda a nezávislosť. Tá umožňuje pedagógom a ich študentom prinášať nezaťažené, inovatívne a originálne riešenia. Škola tak ponúka samosprávam širokú škálu diferencovaných námetov na riešenie jedného územia, objektu, či problému. Pomáha tak našim mestám pri hľadaní optimálnych možností svojho rozvoja a transformácie svojich území a objektov.

Veríme, že ponúkané riešenia našich študentov budú pre mesto Štúrovo a jej obyvateľov inšpiráciou. Tešíme sa na ďalšiu spoluprácu.

[1] DANUrB - a regional network building through tourism and education to strengthen the "Danube" cultural identity and solidarity. Project of Interreg Danube Transnational Programme, 2017 -2019. <http://www.interreg-danube.eu/approved-projects/danurb>

[2] <https://www.fa.stuba.sk/>

1.

THE BASES

FOR THE DEVELOPMENT
AND TRANSFORMATION
OF ŠTÚROVO AS PART
OF THE DANURB PROJECT

LUBICA VITKOVÁ

Small towns, such as Štúrovo, are characterized not only by the specific character of their urban structure, but by the specific social relations as well. Their economic prosperity depends to a large extent on their position towards the centers of economic development. The concept of developing their cultural potential is based on the recognition of the cultural, natural and social resources of such cities - and on the uncovering of their uniqueness. This is one of the main tasks of the DANURB project across the whole Danube region - from the Danube delta through Romania, Bulgaria, Serbia, Hungary, Slovakia and Austria, with the emphasis on small and medium-sized cities outside the main economic centers. Štúrovo is one of the cities on which the project is oriented. Strategies aimed at assessing the cultural potential of small and medium-sized cities have already been successfully applied and verified in practice. For Štúrovo the challenge is to make use of this potential for the development of sustainable tourism as well as its own sustainable development. It builds up on the use of space reserves in the urban area, the application of efficient building density, the mix of functions, quality public spaces, efficient public transport, walking and cycling connections, and on the emphasis on the use of local resources.

VÝCHODISKÁ

PRE ROZVOJ
A TRANSFORMÁCIU
MESTA ŠTÚROVO V RÁMCI
PROJEKTU DANURB

Malé mestá, akým je aj Štúrovo, sa vyznačujú osobitým charakterom svojej urbanistickej štruktúry, ale i sociálnych väzieb. Ich ekonomická prosperita do veľkej miery závisí od ich polohy voči centrám ekonomického rozvoja. Koncepcia rozvoja kultúrneho potenciálu je založená na poznaní kultúrneho, prírodného a sociálneho bohatstva miest - na odkrytí ich výnimočnosti. To je jednou z hlavných úloh projektu DANURB v rámci celej podunajskej oblasti - od ústia Dunaje, cez Rumunsko, Bulharsko, Srbsko, Maďarsko, Slovensko a Rakúsko s dôrazom práve na malé a stredné mestá mimo hlavných ekonomických centier. Štúrovo je jedným z miest, na ktoré sa projekt orientuje. Stratégie zamerané na zhodnotenie kultúrneho potenciálu malých a stredných miest boli v praxi už úspešne aplikované a overené. Pre mesto Štúrovo je výzvou využiť uvedený potenciál pre rozvoj udržateľného turizmu, rovnako ako vlastný udržateľný rozvoj. Jeho stavebnými kameňmi je využívanie územných rezerv v intraviláne mesta, uplatnenie efektívnej hustoty zástavby, premiešanie funkcií, systém kvalitných verejných priestorov, účinná verejná doprava, pešie a cyklistické prepojenia, či dôraz na využívanie lokálnych zdrojov.

Mesto Štúrovo patrí medzi malé mestá. Tie sa vyznačujú osobitým charakterom svojej urbanistickej štruktúry, ale i sociálnych väzieb. Ich ekonomická prosperita do veľkej miery závisí od ich polohy voči centráram ekonomického rozvoja. Mestá, ktoré sú naviazané na významné ekonomické centrum, či metropolitný región sa vďaka tejto väzbe intenzívnejšie rozvíjajú. Naopak pre menšie a stredné mestá, ktoré sú mimo hlavných rozvojových centier je charakteristické znižovanie počtu ich obyvateľov a ekonomická recesia. Tento jav je možné sledovať ako v Európe, tak na Slovensku. Tento problém sa však postsocialistických krajín dotýka o čosi intenzívnejšie. Dôvodom je prerušenie prirodzeného vývoja týchto miest, najmä cez rozvoj súkromného podnikania a vzťahu k súkromnému vlastníctvu - nehnuteľnostiam a pôde počas obdobia budovania socializmu. Prechod z plánovaného hospodárstva na trhovú ekonomiku cez proces privatizácie začiatkom 90. rokov znamenal v mnohých prípadoch zatvorenie veľkých podnikov, ktoré predstavovali často kľúčovú ekonomickú silu regiónu. Znamenalo to stratu zamestnania mnohých obyvateľov mesta a ich širšieho zázemia. Rodiaca sa trhovú ekonomiku nedokázala vo väčšine prípadov nahradiť veľkých zamestnávateľov dostatočnou ponukou nových pracovných príležitostí. Preto mnohí obyvatelia z týchto miest za prácou odchádzajú, či za prácou dochádzajú. To sa prejavuje eróziou cenného sociálneho kapitálu.

Tento trend je možné zvrátiť orientovaním sa na doteraz nevyužívaný potenciál regiónu, či mesta. Kapitálom malých a stredných miest je ich hmotné a nehmotné kultúrne dedičstvo. Je dobrým základom pre rozvoj turistického ruchu, na ktoré je naviazaná široká škála podnikateľských a ekonomických aktivít (od sekundárneho sektora, cez terciálny až po kvartérny). Znamená to možnosť oživenia malých a stredných miest, rovnako ako posilnenie ich sociálnej štruktúry.

Koncepcia rozvoja kultúrneho potenciálu je založená na poznaní kultúrneho, prírodného a sociálneho bohatstva miest - na odkrytí ich výnimočnosti. To je jednou z hlavných úloh projektu DANUrB v rámci celej podunajskej oblasti - od ústia Dunaje, cez Rumunsko,

Bulharsko, Srbsko, Maďarsko, Slovensko a Rakúsko s dôrazom práve na malé a stredné mestá mimo hlavných ekonomických centier. Štúrovo je jedným z miest, na ktoré sa projekt orientuje.

Projekt DANUrB – aktivity projektu v Štúrove
(autor fotografií: doc. Ing. arch. Ľubica Vitková, PhD.)

Stratégie zamerané na zhodnotenie kultúrneho potenciálu malých a stredných miest boli v praxi už úspešne aplikované a overené. Jednu z publikácií, ktorá oblasť udržateľného turizmu v malých a stredných mestách vo vybraných regiónoch Európy mapuje zostavila Luďa Klusáková^[1]. Autori prezentujú úspešné realizácie udržateľného turizmu v sledovaných mestách cez interdisciplinárny pohľad. Súčasne poukazujú na potenciál udržateľného turizmu pre územia mimo ekonomických ťažísk i na skutočnosť, že danosti mnohých miest a regiónov sú v tomto smere nedostatočne využívané. Publikácia je cenná, vzhľadom na skutočnosť, že predstavuje diferencované prístupy a koncepcie, ktoré sa ukázali ako životaschopné pri posilnení sociálno-ekonomickej udržateľnosti malých a stredných miest cez turizmus^[1].

Na tému udržateľného turizmu v malých a stredných mestách ja zameraný aj v súčasnosti realizovaný projekt CREATOUR. Jeho čiastkové výstupy poukazujú na faktory, ktoré podmieňujú úspešnosť realizácie a rozvoj kultúrno-poznávacieho, interaktívneho a zážitkového cestovného ruchu. Autori sa zameriavajú na definovanie princípov udržateľného kreatívneho cestovného ruchu. Za zásadné považujú sociálne, kultúrne, ekologické a hospodárske danosti, ktoré isté lokality pre takýto rozvoj predurčujú. Okrem iného poukazujú aj na význam aktívnych turistických a kultúrnych organizácií a stakeholderov^[2].

UDRŽATEĽNÝ TURIZMUS - AKO JEDNA Z CIEST UDRŽATEĽNÉHO ROZVOJA MESTA ŠTÚROVO

Štúrovo sa radí medzi malé mestá situované mimo bezprostredného vplyvu silných ekonomických centier. Preto potrebuje impulzy, ktoré zabezpečia jeho sociálny a ekonomický rozvoj. Štúrovo vďaka svojim lokalizačným, historickým, kultúrnym a prírodným danostiam

potenciál pre rozvoj rozhodne má. Projekt DANUrB má za cieľ zhodnotiť nevyužitý potenciál miest a regiónov okolo rieky Dunaj najmä cez udržateľný turizmus. Pre projekt je preto kľúčové sledovať kritéria, ktoré pre udržateľný turizmus definovala Svetová charta pre trvalo udržateľný turizmus vo svojich materiáloch.^[3] Ako pre projekt, tak pre mesto Štúrovo sú podstatné nasledovné zásady pre trvalo udržateľný turizmus:

- poznanie územia a limitov jeho využitia,
- vypracovanie stratégie trvalo udržateľného rozvoja územia a jeho cyklické revidovanie,
- rozvíjať vhodné druhy turizmu (a ďalších súvisiacich aktivít),
- monitorovať návštevnosť (vyhodnocovanie návštevníkov a áut),
- venovať zvláštnu pozornosť návštevníkom s osobitnými potrebami a limitovanými finančnými prostriedkami,
- podpora spolupráce miestnych obyvateľov a podnikateľov,
- rozširovanie ponuky rekreačných priestorov o nové turistické zaujímavosti,
- podporovanie záujmu o regionálne dedičstvo prírodné, kultúrne a historické,
- orientácia na miestnu produkciu a podpora miestnej kultúry,
- rozvoj takých foriem turizmu, ktoré podporujú tradičné sektory a udržanie tradičnej krajiny (nízko intenzívne poľnohospodárstvo, manažment voľnej prírody),
- podpora miestnej zamestnanosti
- zlepšenie kvality života miestnych obyvateľov
- podporovať peší pohyb, cyklistiku, kyvadlovú, verejnú a netradičnú dopravu.^[3]

V zborníku sme sa zamerali na analýzu uvedených daností, ktoré mesto môže zhodnotiť a využiť pri rozvoji turizmu a osobitne udržateľného turizmu, ktorý súčasne podporuje a posilňuje lokálne komunity. Pre udržateľný turizmus je zásadné zaujať návštevníkov svojou jedinečnosťou, svojim príbehom, hmotným i nehmotným kultúrnym dedičstvom jeho osobitosťou, ale i rozmanitosťou.

Aby turisti do mesta prišli, aby v ňom zotrvali a tým podporili jeho ekonomiku - ekonomiku služieb, miestnych dodávateľov a ich lokálne produkty, je potrebné, aby mesto malo adekvátnu vybavenosť, aby postupne a cielavedome zveľadilo svoju urbanistickú štruktúru a svoje verejné priestory.

Štúrovo potrebuje nájsť novú životaschopnú ekonomickú základňu. Tou môže byť práve turizmus a služby, ktoré mu vytvárajú potrebný servis najmä vo forme „malých a rodinných firiem“. Tento druh ekonomiky, ktorá vychádza z daných podmienok a tradícií posilňuje lokálne komunity prostredníctvom spoločného záujmu a zamerania. Sú integrálnou súčasťou udržateľného rozvoja mesta, založenom na princípe tzv. „krátkych ciest“ - ľudí, kapitálu, zdrojov...

Pre turizmus znamenajú sviežosť a osobitosť s ponukou zážitku, potešenia, relaxu - oproti masovému turizmu založenom na potrebe „byť a vidieť“. Zážitkový a relaxačný turizmus je vhodnou formou turizmu i pre Štúrovo, podobne ako pre ďalšie malé a stredné mesta v Podunajsku^[4].

IDENTITA MESTA A KRAJINY

Pre identitu mesta je zásadný charakter jeho urbanistickej štruktúry (tvorený jeho štvrťami, ulicami, budovami...), rovnako ako charakter jeho prírodného rámca (terén, vegetácia, vodstvo...). Genius loci miesta „podmieňujú i ďalšie prírodné faktory, historické deje, ekonomická prosperita a samozrejme ľudia, ich pamäť, skúsenosti, zvyky, činy a ich naturel“^[5]. Všetky tieto faktory sa vyvíjajú v čase a vplývajú na formovanie prostredia. Dimenzia času môže byť viac menej stabilná, alebo premenlivá. Preto sa naša identifikácia s prostredím často mení v závislosti od miery premeny nášho prostredia. „Premenná je i miera našej citlivosti voči charakteru miesta a voči jeho identifikačným prvkom. Sú obdobia, kedy si hodnoty priestoru a prostredia v ktorom žijeme uvedomujeme, kedy sa s nimi výrazne identifikujeme a naopak, keď ich ignorujeme, či dokonca devastujeme.“^[5]

Dôležitou súčasťou Génia loci je i príslušnosť k štátu, kraju, regiónu. Christian Norberg-Schulz vo svojej publikácii Génius loci popísal silu prírodného rámca [6].

Základnými prírodnými identifikačnými prvkami Slovenska, ktoré sú v nás zakódované sú Tatry a Dunaj. „Od Tatier k Dunaju“ sa spieva i v jednej z populárnych piesní. Veď Tatry vymedzujú Slovensko zo severu, z juhu jeho hranicu tvorí Dunaj. „Možno i táto skutočnosť povýšila uvedené prírodné fenomény na symboly Slovenska. Symboly ochrany, vymedzenia... Územie Slovenska, predovšetkým jej hornatej časti bolo od nepamäti prepojené s okolitým svetom cez akési historicky „zakódované brány“^[5]. Takými to bránami boli a sú práve mestá na Dunaji a jeho prítokoch – Bratislava, Komárno, Štúrovo. Uvedené „mestá sú na nížine, cez ktorú sa slovenské hornaté územie otvára na juh. Rovnako sa otvárajú i ony. Boli si podobné svojimi typickými vlastnosťami: zmiešanosťou kultúr, národností, vysokou mierou kozmopolitizmu, ktorý sa viac, či menej zachoval dodnes“^[5]. V súčasnosti sú nie len bránami, ale i mostami. Mostami medzi Slovenskom a Maďarskom.

Obr. č. 3: Dunaj symbol Slovenska aj Štúrova – hranica ale i kontakt so svetom (autor fotografie: L. Vitková)

PRÍRODNÝ RÁMEC MESTA ŠTÚROVO

„Mesto Štúrovo sa rozkladá v rovinatom krajinnom prostredí východného výbežku Podunajskej nížiny, na rozhraní zlomov Hronskej a Ipeľskej sprašovej tabule na ľavom brehu Dunaja“^[7]. Nížinu, na ktorej mesto leží lemujú od severovýchodu po juhovýchod pohoria: prírodná rezervácia Vršok /Hegyfarok/, pohorie Burda s jedinečnou prírodnou rezerváciou – skalnatými Kováčovskými kopcami a z maďarskej strany Pilišské pohorie. Hlavným prírodným fenoménom Štúrova a jeho okolia je samotný Dunaj. Ten je integrálnou súčasťou mesta a okolitého kraja. Predznamenal ráz mesta, jeho význam, ako aj

jeho poľnohospodársko-hospodársky charakter. Spolu s ďalšími riekami – Hronom a Ipľom, modeluje územie mesta a jeho okolie. Vďaka kvalitnej pôde, geomorfológií a priaznivej klíme je územie okolo Štúrova úrodným krajom.

V 70. rokoch k žirnej pôde pribudlo ďalšie prírodné bohatstvo – termálna voda, ktorá bola objavená pod lúkou „Vadaš“ v samotnom meste. Štúrovo je tak i mladým kúpeľným mestom.

Nížina pretváraná po stáročia na kultúrnu krajinu lemovaná vencom pohorí, s mohutným tokom Dunaj, jeho prítokmi a lužnými lesmi vytvára charakteristický prírodný rámeč mesta.

POTENCIÁL MESTA VYCHÁDZAJÚCI Z JEHO HISTÓRIE A KULTÚRY

Mesto Štúrovo, tak ako mnoho miest na Dunaji má svoj základ v období rímskej ríše. Svedčí o tom písomná zmienka o rímskom predsunutom castelle Anávum, ako súčasť systému LIMES ROMÁNUS na ľavom brehu Dunaja. Spolu s vojenskou kolóniou Salva Mansio v Ostrihome predstavovalo dôležitý strategický bod pred útokmi Barbarov.

S týmto územím a obdobím sa spája i prvý literárny počín známy z územia Slovenska. Je ním dielo rímskeho cisára Marca Aurélia „Ta eis heauton“ (Sebavravy), ktoré spísal na svojom ťažení proti germánskym kmeňom v rokoch 172 až 173 [7].

Súčasnú spolunažívajúcu slovenského a maďarského etnika ovplyvnilo osídľovanie tohto územia árpádovskými kmeňmi Maďarov v 9. storočí. Tí vystriedali kmene Húnov, neskôr Avarov, ktoré v priebehu niekoľkých storočí splynuli s rozmáhajúcimi sa Slovanmi.

Ďalším významným medzníkom Štúrova bola korunovácia Štefana I. v roku 1000 a následne ním zriadené arcibiskupstvo v Ostrihome. Tieto udalosti poznamenali na ďalších deväť storočí históriu mesta. Podobne ako Castello Anávum (dnešné Štúrovo) chránilo vojensky kolóniu Salva Mansio (Ostrihom), tak osada Kakat (dnešné Štúrovo)

predstavovala dôležité životné zabezpečenie pre Ostrihom - centrum cirkevnej moci Uhorska, ale i významné centrum svetskej moci regiónu. V Kakate - Štúrove preto prekvitalo poľnohospodárstvo, vinohradníctvo, vinárstvo, povozníctvo a dunajsko-hronské prievozníctvo [7].

O strategickej polohe Štúrova svedčí i skutočnosť, že v roku 1546 sa mesto stalo po opakovaných a intenzívnych nájazdoch Turkov, ich pevnosťou – zvanou Džigerdelen - Parkani. Turci tu vybudovali kasárne, maštale, školu i mohamedánsku svätyňu. Rovnako zaviedli týždenné trhy.

Štúrovo je významnou súčasťou jednej z rozhodujúcich udalostí Uhorska i Európy v 17. storočí, ktorou sa stala „Párkáňska bitka“. Tá definitívne rozhodla o kresťanskej povahe moci v balkánsko-východoeurópskom teritóriu. Parkan – Štúrovo sa stalo symbolom oslobodenia celého Uhorska od tureckej nadvlády. [8]

V prvej polovici 18. stor. Párkány oživa vďaka svetskej, ale i cirkevnej moci. Cisár Karol IV. Mu udeľuje r. 1724 právo 4 zemských jarmokov, z ktorých najvýznačnejším sa stal jarmok Šimona a Júdy, ktorý bol v minulosti hojne navštevovaný i trhovníkmi zo vzdialených krajín, dokonca i z Orientu. Za panovanie Márie Terézie sa význam Parkanu podstatne zvyšuje vybudovaním štátnej hradskej po trase niekdajšej stredovekej obchodnej cesty [9].

Obyvatelia sa zaoberali najmä poľnohospodárstvom ale i remeslom. Význam Štúrova vzrástol po vybudovaní železnice z Bratislavy do Szopu v roku 1850. Po I. svetovej vojne a po zániku Rakúsko-Uhorska bolo Štúrovo sídlom okresu novovzniknutej Československej republiky a colným hraničným prechodom do Maďarska. Jeho hraničná poloha však predstavovala aj veľkú mieru nestability. V prvých rokoch prvej republiky bolo mesto miestom bojov vojska Maďarskej Republiky Rád s československými vojskami. V rokoch 1938-45 bolo Štúrovo pripojené k Maďarsku, aby sa po vojne stalo opäť hraničným mestom Československa. Štúrovo počas ostatného storočia päťkrát zmenilo štátnu príslušnosť.

Popri zachovaných historicky cenných územiach (centrum mesta okolo ulíc Hlavná, Pri starej pošte a Sobieskeho) a objektoch (Rímsko

– kat. kostol Sv. Imricha, bývalý hotel Hungária, kino Danubius, Most Márie Valérie, neskorobaroková Kalvária a ďalšie) je vhodné posilňovať i nehmotné dedičstvo – gastronómiu, vinárstvo, tradíciu trhov, osobitých prepojení (vodafón), kultúru, a kúpeľníctvo. Štúrovo malo však i prívlastok „mesto hudby“ a kultúry vôbec, cez ochotnícke divadlá, či kapely [10]. Nehmotné dedičstvo je vhodné prezentovať cez rôzne aktivity, ale i ako súčasť služieb. Tento segment je zaujímavý i pre samotných obyvateľov. Upevňuje v nich spolunáležitosť k mestu a okolitému kraju a súčasne predstavuje pre nich i dôležitú možnosť zamestnanosti, ktorá vychádza z daností a tradícií miesta.

Obr. č. 4: Párkány – Štúrovo ako dôležitý obranný bod [16]

Obr. č. 5: „Párkánska bitka“ – symbol oslobodenia Uhorska spod tureckej nadvlády [16]

Obr. č. 6: Pamätník Jána Sobieskeho – pripomienka oslobodenia Uhorska (autor fotografie: L. Vitková)

Obr. č. 7: Štúrovo historická časť mesta (autor fotografie: L. Vitková)

FAKTOR SYNERGIE MIEST ŠTÚROVO A OSTROHOM, AKO AJ SYNERGIE ŠIRŠIEHO REGIÓNU

Dôležitým faktorom je previazanie mesta so sieťou okolitých vidieckych sídel a miest, ako na slovenskej, tak na maďarskej strane hranice. Tie svojimi danosťami, ktoré sa viažu na kultúrne pamiatky, gastronómiu, športové a relaxačné aktivity znásobujú potenciál samotného mesta. Vytvárajú mu dôležité agrárne, prírodné, rekreačné, či remeselné zázemie charakteristické vinohradníctvom, zeleninárstvom, ovocinárstvom, remeslami, ale i folklórom a tradíciami. Štúrovo naopak svojmu zázemiu slúži ako centrum vybavenosti a služieb.

Pre mesto Párkány - Štúrovo je charakteristické jeho úzke prepojenie na mesto Ostrihom. Či to bola vzájomná súčinnosť pri zabezpečovaní

obranu od rímskeho obdobia, či v období tureckých nájazdov, po kompatibilitu miest pri zabezpečovaní ich politicko-spoločenských a hospodárskych úloh. Ostrihom ako sídlo cirkevnej a svetskej moci, Štúrovo ako potravinové zázemie a miesto významných trhov. Je prirodzené, že mestá boli cez rieku Dunaj spojené, najprv kompou (r. 1762), pontónovým mostom (1842) a nakoniec mostom Márie Valérie (1895), ktorý bol niekoľkokrát zničený (1919 a 1944) a následne po dlhých rokoch obnovený (1926 a 2001) [10].

Obr. č. 8: Štúrovo a Estergom – prepojenie históriou, pohľadmi, jazykom, aktivitami a mostom Márie Valérie (autor fotografie: L. Vitková)

Osobitým fenoménom územia okolo Dunaja je sústava miest dvojičiek – miest ležiacich oproti sebe, na opačných brehoch Dunaja a navyše v rôznych štátoch. To len podčiarkuje význam Dunaja ako hraničnej rieky, ale súčasne rieky, ktorá vďaka integrujúcej sa Európe spája štáty a regióny. Väzby ako kultúrne, tak ekonomické a „fyzické“ silnejú najmä tam, kde boli historicky založené a po celé obdobia prirodzené. To je i prípad miest Štúrovo – Ostrihom (spoločná stáročná história). Ich vzájomná sídelná kooperácia má potenciál predovšetkým v oblasti cestovného ruchu, ktorý sa viaže na zachované pamätihodnosti (najmä v Ostrihome), kultúrny a prírodný potenciál samotných miest ako aj ich zázemia.

V medzinárodnom kontexte rozvoja turistického ruchu sú zásadné väzby Štúrova i na maďarské regióny – župy Pest, Komárom – Esztergom, Fejér, Veszprém [7].

Podstatná je i väzba na širšiu medzinárodnú sieť miest pozdĺž Dunaja. Práve ten je ich dôležitým spojivom. Štúrovo je tak integrálnou súčasťou podunajského regiónu s jeho prirodzenou premenlivosťou a rozmanitosťou, ale súčasne s mnohými spoločnými prvkami (pozostatkami Limes Romanus, historickými mestami, priemyselným dedičstvom, vinohradníctvom, kúpeľníctvom...). Stáva sa tak

súčasťou globálneho celku a obohacuje ho o svoju lokálnu výnimočnosť. Aby mesto Štúrovo mohlo svoju pozíciu v sieti dunajských miest dôstojne zastať je žiaduce, aby dobudovalo svoju obslužno-komunikačnú infraštruktúru.

OBYVATELIA - VÝZNAMNÝ FAKTOR ROZVOJA MESTA

Štruktúra obyvateľstva

Štúrovo, s počtom obyvateľov 10 919 patrí medzi menšie mestá na Slovensku. Počet jeho obyvateľov v rokoch 1970 až 1991 narastal. Po tomto období v rokoch 1991 – 2001 začal zaznamenávať poklesol o 3,6 % a k roku 2011 už o ďalších 6,7%. Znižovanie počtu obyvateľov pritom stále pokračuje. Úbytok obyvateľov v meste je spôsobený jednak znížením natality, ale aj migračného salda. Z hľadiska vekovej štruktúry, je rozloženie obyvateľstva podľa hlavných vekových skupín nasledovné:

- „predproduktívny vek (0 - 14 rokov) tvorí 15,9 % obyvateľstva,
- produktívny vek (15 - 65 rokov muži, 15 - 59 rokov ženy) tvorí 67,1 % obyvateľstvá,
- poproduktívny vek (65+ rokov muži, 60+ rokov ženy) tvorí 17,0 % obyvateľstva“ [7].

Národnostné zloženie mesta je podmienené lokalizačnými a historickými súvislosťami - polohou Štúrova na národnostne zmiešanom území, preto je v meste vysoký podiel obyvateľov maďarskej národnosti - 60,66 %. Slovácka národnosť tvorí 26,83 % a 12,29 % predstavujú obyvatelia ostatných národností. Z hľadiska konkurencie schopnosti mesta a regiónu je dôležitá vzdelanostná úroveň, rovnako ako podiel zamestnanosti obyvateľov všeobecne, ako aj podľa sektorov hospodárstva. Z počtu 5 501 ekonomicky aktívneho obyvateľstva až 4 131 obyvateľov Štúrova odchádza za prácou. V terciálnom sektora pracuje 3 272, v sekundárnom 1 544 a v primárnom 192. Demografické údaje sa vzťahujú k dostupným údajom z roku

2011 podľa realizovaného celoštátneho sčítania bytov, domov a obyvateľov. [7]

Do roku 2025 sa očakáva ďalší pokles obyvateľov. Predpoklad vychádza zo poznania doterajšieho vývoja ako aj z demografického potenciálu vlastného mesta a jeho zázemia. Podmieňujúcim faktorom je súčasne vývoj hospodárskej základne mesta. Využitie potenciálu mesta, zameraného najmä na turizmus s kontexte s termálnymi prameňmi, ale aj kultúrnym dedičstvom môže byť stimulom nie len pre rozvoj mesta a pozdvihnutie jeho významu, ale aj stabilizáciu demografickej štruktúry obyvateľstva.

Súčinnosť a aktivity komúní, developerov a stakeholderov

V procese spracovávania stratégií rozvoja mesta, rovnako ako v procese územného plánovania je dôležitá a prospešná súčinnosť so zástupcami samosprávy, občanov i developerov. Rovnako pre občanov a komunitu (mesta a jej časti) je prospešné podieľať sa na plánovaní a rozvoji svojho mesta. Sila komunity sa prejavuje vtedy, keď sleduje nie len vlastný záujem – záujem skupiny ľudí dotknutých rozvojovým zámerom ale dokáže ho zosúladiť s obecným prospechom – s prospechom mesta ako celku. Preto je dôležitá včasná a intenzívna komunikácia s obyvateľmi vo všetkých etapách procesu – od definovania vízie, cez jednotlivé fázy plánovacieho procesu.

V súčasnosti sa väčšina územného rozvoja realizuje zo súkromných zdrojov, preto pri výstavbe, komerčných, výrobných zariadení, či zariadení rekreácie a bytového fondu je dôležitá i komunikácia s developermi. Základným cieľom je harmonizovať ich podnikateľské zábery s verejným záujmom. Len tak, je možné dosiahnuť ekonomický profit jednotlivcov a súčasne dlhodobú udržateľnosť územia, zvýšiť jeho kvalitu a životaschopnosť. [4]

Aktívne subjekty strategických a rozvojových zámerov predstavujú stakeholderi. Sú to zástupcovia: „jednotlivcov, občanov, skupín občanov, skupín podnikateľov, verejných záujmových skupín, ... spolkov a združení, mimovládnych organizácií, ochranných hnutí, občianskych združení a občianskych iniciatív“ [11]. Môžu prinášať

návrhy, či poukázať na isté problémy, ale i prinášať návrhy. Zoskupenie stakeholderov vyplýva z konkrétnej situácie a územia, s ktorým sú previazaní. Preto sú vždy rozliční a neopakovateľní. [4]

V prípade projektu DANURB a konkrétne mesta Štúrovo sú to najmä inštitúcie viazané na kultúru a vzdelávanie. Vyplýva to z charakteru projektu zameraného na kultúrne dedičstvo a turizmus. Ide o nasledovné inštitúcie Mestský úrad Štúrovo, Mestské kultúrne stredisko Štúrovo (MsKS), Kino Danubius Štúrovo, Galéria Júliusa Bartu, Mestské múzeum Štúrovo, Mestská knižnica v Štúrove, Kultúrne združenie Štúrovo a okolie, Slovenský rybársky zväz – MO Štúrovo, Gymnázium Štúrovo.

Obr. č. 9: Stretnutie študentov a pedagógov Fakulty architektúry STU a s predstaviteľmi a zástupcami samosprávy Štúrova (autor fotografie: Ľ. Vitková)

Obr. č. 10: Prezentácia stakeholderov na Dňoch Dunaja v roku 2017 (autor fotografie: Ľ. Vitková)

TRENDY HOSPODÁRSKEJ ČINNOSTI V ŠTÚROVE

Územie mesta bolo historicky orientované na poľnohospodárstvo. V druhej polovici 19. storočia sa však začalo postupne orientovať i na priemysel, ktorý predstavovala škrobáreň a mlynom. Skutočnosť, že sa mesto stalo dôležitým dopravným uzlom železničnej, vodnej ale i cestnej dopravy vyústilo v šesťdesiatych a sedemdesiatych rokoch 20. storočia do výstavby fabriky celulózy a papiera, pričom súčasťou priemyselného komplexu bola i výroba tepla a elektrickej energie na báze spaľovania uhlia. Priemyselný areál zamestnával vyše 4 000 ľudí a tisíce ďalších zamestnancov boli viazané na obslužné činnosti – úrady, colnica, obslužné prevádzky. Rok 1989 a sním prechod s plánovaného hospodárstva na aplikáciu princípov trhovej ekonomiky

priniesol privatizáciu a transformáciu uvedeného priemyselného komplexu Juhoslovenských celulózo a papierní. Hlavný zlom sa nastal v roku 2010 kedy bola odstavená výroba papiera a celý energetický komplex. [7]

CESTOVNÝ RUCH

Do popredia sa najmä v prvej dekáde 21. storočia dostáva turizmus a cestovný ruch najmä vďaka termálnemu kúpalisku Vadaš. Areál kúpaliska prešiel od roku 1996 do vlastníctva Mesta Štúrovo, cez svoju spoločnosť Vadaš s.r.o.. Vadaš Thermal Resort je z hľadiska veľkosti areálu najväčším termálnym kúpaliskom v Slovenskej republike. Podniká na ploche 35 ha, na ktorej sa nachádza šesť vonkajších bazénov, krytá plaváreň a od januára 2018 i wellness centrum. Celková kapacita kúpaliska je 12300 osôb. Viaže na seba ubytovacie kapacity nie len v samotnom areáli, ale i v meste a jeho okolí (220 podnikateľských subjektov), rovnako ako ďalšie zariadenia služieb.

O perspektíve Štúrova ako turistickej destinácie hovorí i nárast hostí a prenocovaní.

Rok	Počet hostí	Z toho zahraničných	Počet prenocovaní/dní	Priemerný čas na hosta/počet dní
2010	65 772	6 259	248 595	3,78
2011	69 926	7 475	261 042	3,73
2012	73 829	9 501	272 673	3,69
2013	76 458	10 375	290 310	3,79
2014	77 626	10 479	292 033	3,76
2015	83 023	25 253	320 976	3,87
2016	87 769	26 45	354 588	4,04

Tabuľka č. 1. Vývoj vývoja počtu návštevníkov Štúrova

Počet prenocovaní narastá najmä u slovenských turistov. V roku 2016 to bolo 354 588 dní, čo je o 42% viac ako v roku 2010. Priemerný čas strávený návštevníkmi v meste Štúrovo sa tiež zvyšuje z 3,78 dní v roku 2010 na 4,04 dní v roku 2016. [7] Potenciál cestovného ruchu Štúrova predstavuje i jeho okolie a susedné mesto Estergom vďaka svojím prírodným a kultúrnym danostiam.

FAKTOR PRÍSTUPNOSTI

Štúrovo je vzhľadom na svoju polohu na hraniciach s Maďarskom, priamu väzbu na rieku Dunaj a významný železničný ťah dôležitým dopravným uzlom.

CESTNÁ SIEŤ

Mesto je prepojené s územím Slovenska ako aj s blízkym zahraničím – Maďarskou republikou prostredníctvom cestných ťahov I. a II. triedy. Ide o nasledovné komunikácie:

- I/63 Bratislava - Dunajská Streda - Komárno - Štúrovo,
- I/76 Štúrovo - Želiezovce - Hronský Beňadik, kde nadväzuje na cestu smerujúcu na Pohronie,
- II/509 Štúrovo - Bajč spája mesto so sídlom okresu Novými Zámkami,
- II/564 Štúrovo - Salka - Demandice – Levice.

Osobitý význam v komunikačnom systéme má obnovený most Márie – Valérie spájajúci Štúrovo s Ostrihomom v Maďarsku ako súčasť cesty I/63. Tento most má v súčasnosti význam nie len lokálneho dopravného prepojenia medzi dvoma hraničnými mestami, ale plní úlohu aj medzištátneho prepojenia, kedy hore uvedené komunikácie I. a II. triedy na území Slovenska nadväzujú na štátne cesty v Maďarsku č. 11 a 111. Tie cez Ostrihom smerujú do Budapešti. Tento stav je podmienený vzdialenosťou ďalšieho mosta cez Dunaja, ktorý je vzdialený 50 km a nachádza sa v Komárne. [7]

ŽELEZNIČNÁ DOPRAVA

Železničná trať ŽSR C-E 52 Wien- Marchegg/ÖBB - Devínska Nová Ves - Bratislava - Galanta - Nové Zámky - Štúrovo - Szob/MÁV - Budapest - Szolnok - Debrecen – Nyíregyháza je zaradená do siete najdôležitejších železničných tratí medzinárodnej kombinovanej dopravy. Štúrovo bolo pred rokom 1989 významným tranzitným železničným uzlom na elektrifikovanej trati medzi severozápadnou a juhovýchodnou Európou, s významom nie len Československým, ale s pôsobnosťou v rámci RVHP.

Štúrovská stanica dodnes patrí k najväčším železničným areálom na Slovensku hoci jej význam ako rozpadom ČSFR tak RVHP výrazne poklesol. Využívanie stanice kleslo na cca 30-40% jej celkovej kapacity. [7]

LODNÁ DOPRAVA

Štúrovo má veľký potenciál vo využívaní lodnej dopravy vzhľadom na svoju bezprostrednú polohu pri Dunaji. Napriek tejto devíze vodná doprava nie je dostatočne využívaná. Nákladný prístav sa v minulosti realizoval cielene pre potreby Juhoslovenských celulózok a papierní bývalé JCP (dnes je v správe spoločnosti Priemyselný park Štúrovo, a.s.). Osobné prístavisko na prepravu osôb po Dunaji je v súčasnosti nefunkčné a pravidelná osobná lodná doprava neexistuje. Realizujú sa len nepravidelné rekreačné plavby do Kováčova, Komárna, Gabčíkova a Bratislavy.

Spracovaná koncepcia využitia Dunaja ako vodnej cesty v rámci Európy vychádza zo zámerov a projektov EU – TEN-T, zameraných na dobudovanie vodných ciest - Rýn-Dunaj, časť Viedeň – Bratislava a cezhraničná časť Sap – Moháč. [7]

Obr. č. 11.: Dôležité prepojenie Štúrova a Ostrihomu – Most Márie

Valérie obnovený v roku 2001 (autor fotografie: L. Vitková)
Obr. č. 12.: Nedostatočne využitá lodná doprava (autor fotografie: L. Vitková)

SÚČASNÝ STAV DOPRAVY V MESTE

Dopravné problémy cestnej siete v Štúrove súvisia najmä s tranzitnou medzinárodnou dopravou cez most Márie Valérie. Najväčší podiel dopravy cez most a štátnu slovensko-maďarskú hranicu predstavujú najmä cesty za prácou a v letnom období za rekreáciou. Na Slovensku sú najviac zaťažené prístupové komunikácie k Priemyselnému parku Štúrovo najmä nákladnou dopravou a do centra mesta zas osobnou dopravou v súvislosti využívaním termálneho kúpaliska VADAŠ. [7]
Jedným z dopravných problémov mesta je skutočnosť, že sa železničná stanica nachádza mimo mesta v približne trojkilometrovej vzdialenosti, čo komplikuje bezprostredné zapojenie kapacitnej koľajovej dopravy s mestskou uličnou sieťou.

HLAVNÉ POŽIADAVKY PRE SKVALITNENIE PRÍSTUPNOSTI ŠTÚROVA

Hlavné požiadavky pre skvalitnenie prístupnosti Štúrova predstavujú:

- Vybudovanie ďalšieho mosta cez Dunaj v oblasti areálu Priemyselný park Štúrovo, s novými trasami ciest I/63, I/76 a II/564 pre odľahčenie vnútromestského tranzitu).
- Nová koncepcia systému parkovania v meste najmä vo vzťahu ku kúpalisku Vadaš.
- Zlepšenie prepojenia centra mesta so železničnou stanicou a humanizácia predstaničného priestoru.
- Zriadenie osobného prístaviska.
- Skvalitnenie podmienok pre cyklistickú dopravu ako v samotnom

mesta tak v jeho okolí - vybudovanie siete cyklotrás a ich napojenie na Medzinárodnú dunajskú cykloturistickú cestu Passau- Budapešť a plánovanú Pohronskú cykloturistickú cestu. [12]

Pre mesto Štúrovo a pre jeho prístupnosť a optimálnu priechodnosť sú zásadné vstupy do mesta. Tie predstavujú akési pomyselné vstupné brány. V Štúrove sú to: ústie mosta Márie Valérie, prístav, železničná stanica, prípadne záchytné parkoviská... Tie by mali byť optimálne prepojené s mestskou štruktúrou prostredníctvom kvalitných verejných priestorov, peších a cyklistických ťahov, ako ich integrálnou súčasťou.

FAKTOR URBANISTICKEJ ŠTRUKTÚRY MESTA

Mesto Štúrovo je charakteristickým malým mestom (cca 10 tis.). Z hľadiska charakteru urbanistickej štruktúry je mesto možné členiť na:

- mestské centrum - charakteristické kompaktnou, ulicovou mestskou zástavbou 1-2 podlažných objektov;
- územie z obdobia éry socializmu - priemyselný areál bývalého JSC, nadväzujúce sídliská a izolované objekty občianskej vybavenosti (areály škôl, obchodnej vybavenosti, pôvodného kúpaliska...);
- územia železničnej stanice a prekladiska;
- územia s individuálnou zástavbou rodinných domov, v niektorých častiach až vidieckym charakterom;
- Areál termálneho kúpaliska Vadaš aj s jeho zázemím ubytovacích kapacít

Charakter urbanistickej štruktúry mesta bol ovplyvnený najmä pôvodným významom mesta - poľnohospodárskym zázemím Ostrihomu a neskôr industrializáciou. Tieto faktory sa podpísali na nízkej hustote osídlenia s veľkým rozsahom nezastavaných plôch, najmä záhrad, či polí ležiacich medzi mestom areálom priemyselného parku a železnice, či lužných lesov a nezastavaného územia okolo areálu kúpaliska Vadaš. Toto pôvodne podmáčané územie bolo rajom

pre krídle husí, hospodárske zvieratá (mangalice, hovädzí dobytok, kone...). Je súčasťou génia loci Štúrova.

Obraz urbanistickej štruktúry mesta výrazne sformoval najmä Dunaj a ďalšie prírodné danosti a jeho hospodársky charakter.

Obr. č. 13. Mesto Štúrovo v roku 1950 [17]

Obr. č. 14. Mesto Štúrovo v roku 2010 [17]

Rezervy pre rozvoj mesta sú rovnako v jeho urbanistickej štruktúre. Sú to najmä voľné nezastavané plochy rôzneho charakteru a s rôznym významom a potenciálnym využitím. Problematický je stav verejných priestorov mesta, areály niektorých zariadení, nedostatočne zhodnotené územie priemyselného parku, nákladnej časti železničnej stanice a najmä „ladom“ ležiace územia v blízkosti centra mesta, kúpaliska Vadaš, či lokality pri Dunaji. Pre budúce zhodnotenie sú cenné najmä zelené územia“ v intraviláne mesta a nezastavané plochy v strategických polohách.

Projekt DANURB má za cieľ zhodnotiť existujúci charakter územia a jeho potenciál v zmysle princípov udržateľného rozvoja a udržateľného turizmu. Jeho ambíciou je poukázať na kvality mestskej štruktúry a vhodnú podporu komunít vo vybraných lokalitách. Jedným z hlavných princípov udržateľného mesta je zhodnocovanie zastavaného územia v intraviláne mesta – teda orientácia na jeho vnútorný rozvoj. Pri tomto prístupe je podstatné postihnúť práve charakteristické sociálne, ekonomické a osobité kultúrne danosti územia.

Obr. č. 15 - 16. Rozsiahle a nedostatočne využité plochy v centrálnych polohách mesta (autor fotografie: L. Vitková)

Obr. č. 17: Možnosti transformácie urbanistickej štruktúry overovali študenti 3. Ročníka FA STU v rámci ateliérovej tvorby v akademickom roku 2016/2017 (autor fotografie: L. Vitková)

POTENCIÁL VOĽNÝCH PLÔCH – ZELENÝCH PLÔCH.

„Zelené plochy“ vo voľnej krajine, alebo v intraviláne sídel sú v projekte členené na nasledovné kategórie s diferencovaným významom: „1 zelená infraštruktúra s vynikajúcou hodnotou prírodného dedičstva, 2 zelená infraštruktúra s vysokou kultúrnou hodnotou, 3 zelená infraštruktúra viazaná na existujúce kultúrne dedičstvo, 4 zelená infraštruktúra spojená s nehmotným kultúrnym dedičstvom, 5 zelené plochy s výnimočnými relaxačnými a športovými funkciami“ [13]. Využitie potenciálu uvedenej škály zelených plôch je pre mesto Štúrovo výzvou. Najmä zelená infraštruktúra s vynikajúcou hodnotou – viazaná na lužné lesy okolo Dunaja (1, 5), či niektoré územia záhrad v intraviláne mesta(4) ako aj areál Vadaš a jeho prilahlé voľné plochy (4, 5) vytvárajú osobitý obraz mesta, ktorý stojí za to zhodnotiť a vyzdvihnúť.

Najhodnotnejšie plochy mesta sa viažu prirodzene na rieku Dunaj. Paradoxne najmä v kontakte s centrom mesta je územie minimálne zhodnotené a jeho kvalita veľmi nízka. Javí znaky „zbytkového priestoru“. Pritom ide o mimoriadne exponovanú lokalitu a to hneď z niekoľkých aspektov:

- z hľadiska prírodných daností - kontakt s Dunajom, lužnými lesmi,
- obzvlášť cenných výhľadov na mesto Ostrihom a jeho dominanty,
- kultúrnej hodnoty, ktorá sa viaže na pamäť miesta (tradičné trhy, prístav...),

- prepojenia s mestom Ostrihom cez most Márie Valérie.

Z hľadiska kultúrnej, tak sociálnej a ekonomickej udržateľnosti je zmysluplnou cestou efektívnejšie využitie existujúceho územia záhrad v intraviláne mesta najmä v kontakte s Dunajom a areálom termálneho kúpaliska Vadaš. Najmú cez ich zhodnotenie formou „mestského“ agroturizmu, respektíve rekreačného bývania – penziónov, apartmánov v autentickom prostredí kultúrnej vnútro-mestskej krajiny v optimálnej väzbe na centrum mesta a jeho

atraktivity, rovnako ako na pamätihodnosti mesta Ostrihom – prirodzeného partnerského mesta.

Osobitý záujem si žiada voľné územie okolo kúpaliska Vadaš. Zásadnou by mala byť koncepcia jeho hmotovo-priestorového a prevádzkového prepojenia s centrom mesta rovnako ako s okolitou urbanistickou štruktúrou, či okolitou kultúrnou krajinou.

Obr.č. 18: Potenciál pre agroturizmus a rekreáciu v intraviláne mesta (autor fotografie: L. Vitková)

Humanizácia a transformácia urbanistickej štruktúry mesta

Z uvedeného hľadiska je v budúcnosti potrebné zamerať sa najmä na:

- riešenie systému kvalitných verejných priestorov mesta,
- transformáciu centra mesta formou vyššej kompaktnosti,
- previazanie centra mesta a jeho obytnej štruktúry s Dunajom,
- lepšie prepojenie Štúrova s mestom Ostrihom,
- humanizáciu existujúcich obytných súborov,
- rozvoj kúpaliska Vadaš,
- efektívny systém dopravnej infraštruktúry vrátane cyklistických trás.

LEGISLATÍVNE – ÚZEMNO -PLÁNOVACIE RÁMCE

„Začlenenie mesta Štúrovo do sústavy osídlenia a jeho územný a funkčný rozvoj sa odvíjajú

zo zásad, cieľov a odporúčaní nadradených územnoplánovacích dokumentácií a

rozvojových dokumentov medzinárodného, celoštátneho a regionálneho významu“ [12].

MEDZINÁRODNÉ DOKUMENTY

Z medzinárodného hľadiska a vzhľadom na skutočnosť, že Slovenská republika je od roku 2004 členom Európskej únie majú pre rozvoj mesta Štúrovo význam nasledovné dokumenty:

· Európska perspektíva priestorového rozvoja (ESDP, Postupim, 1999). Základnou

tézou dokumentu je trvalo udržateľný rozvoj územia na princípe troch kľúčových zásad:

- Podpora vyváženého polycentrického systému miest a nový vzťah mestských a vidieckych oblastí.

- Zabezpečenie rovnakého prístupu k infraštruktúre a vedomostiam.

- Rozumné riadenie a ochrana prírodného a kultúrneho dedičstva.

· Lisabonská stratégia trvalo udržateľného rozvoja (2000) ktorej cieľom je trvalo udržateľný rozvoj a konkurencieschopná poznatkovy orientovaná ekonomika. Piliermi tejto stratégie sú: environmentálny, ekonomický a sociálny pilier.

· NATURA 2000, ktorá predstavuje súvislú sieť chránených území v štátoch EÚ ako spoločné dedičstvo štátov, pričom Európska únia vytvorila legislatívny rámec pre ochranu a udržiavanie európskych lokalít voľnej prírody a biotopov.

· Medzinárodný dohovor o krajine.

· Svetová charta pre trvalo udržateľný turizmus. [12]

KURS 2001

Základným dokumentom, ktorý definuje postavenie mesta v rámci územia Slovenskej Republiky a regiónu určuje Koncepcia územného rozvoja Slovenska (KÚRS) z roku 2001. Štúrovo bolo zaradené do tretej skupiny centier s regionálnym významom, pričom zabezpečujú niektoré špecifické funkcie až celoštátneho, resp. medzinárodného významu. Tie vyplývajú zo špecifických daností mesta (poloha na

Dunaji, hraničná poloha s územím Maďarska...). Štúrovo predstavuje ťažiskové osídlenia menšieho rozsahu s dostredivým pôsobením voči svojmu najbližšiemu okoliu.

Mesto leží na rozvojovej osi druhého stupňa: pohronska rozvojová os: Tlmače – Levice – Želiezovce – Štúrovo a na rozvojovej osi tretieho stupňa na tzv. dudvážsko – dunajskej rozvojovej osi: Galanta – Dunajská Streda – Veľký Meder – Komárno – Štúrovo. [14]

ÚPN VÚC NITRIANSKEHO KRAJA

Nadradenou územnoplánovacou dokumentáciou pre mesto Štúrovo je Územný plán Veľkého územného celku Nitrianskeho kraja z roku 2008 [15]. Ten podporuje decentralizovaný rozvoj ekonomických aktivít, čo sa premieta do posilnenia založenej polycentrickej sústavy mestského osídlenia. Jej cieľom je zabezpečiť vyváženú socio–ekonomickú úroveň územia Slovenska a tým stabilizovať jeho obyvateľstvo v regiónoch a mestách v ktorých žijú. Rozvíjanie kvalitného životného prostredia je súčasťou tejto stratégie.

Stanovené zásady rozvoja ÚPN VÚC Nitrianskeho kraja boli premietnuté do Územného plánu mesta Štúrovo [12].

ÚZEMNÝ PLÁN MESTA ŠTÚROVO

Z nadradeného územno-plánovacieho dokumentu - Územný plán Veľkého územného celku Nitra pre mesto Štúrovo a jeho územný plán vyplýva nasledovné: sledovať súlad potrieb obyvateľov kraja na každodennú a víkendovú rekreáciu s prírodnými a civilizačnými danosťami, rovnako ako požiadavky domáceho a cezhraničného turizmu. Zámerom je podporiť predovšetkým rozvoj takých foriem turizmu, ktoré majú medzinárodný význam a ktoré vychádzajú z prírodných a kultúrnych daností územia. Preto pre mesto Štúrovo je a jeho okolie je vhodné rozvíjať najmä: kúpeľný turizmus (termálne kúpaliská a relaxačno – rehabilitačné zariadenia), rekreačný turizmus

zameraný na pobyt pri vodných plochách (bagroviskách), vodná turistika a výletné plavby (na Dunaji), cykloturistika, poľovníctvo, poznávací kultúrny turizmus (návšteva pamätihodností, podujatí), kongresový turizmus, tranzitný turizmus. [12]

Aby bolo možné naplniť tieto ciele mesto musí postupne realizovať nasledovné opatrenia:

-zintenzívniť jeho väzby na blízke prírodné danosti – Dunaj, rieku Hron, pohorie Burda,

-podporiť rozvoj termálneho kúpaliska Vadaš,

-posilniť prepojenie s metom Ostrihom.

Rozvoj turistického ruchu v meste znamená prirodzene aj potrebu zabezpečiť adekvátnu infraštruktúru – občiansku vybavenosť, služby, kvalitnú verejnú, cyklistickú dopravu a celkové skvalitnenie prostredia – verejných priestorov.

Do územného plánu Štúrova sú premietnuté i požiadavky na budúci rozvoj potenciálu kultúrneho dedičstva. Pre jeho adekvátne zhodnotenie je potrebné:

-akceptovať historicky utvorenú štruktúru osídlenia a súčasne ju priestorovo previazať s novou zástavbou tak, aby bola zachovaná jeho identita,

-uplatniť typovú a funkčnú profiláciu charakteru sídla – jeho mestského a malomestského charakteru,

-využiť potenciál takých kultúrno-historických a spoločenských hodnôt a javov, ktoré kontinuálne pôsobia v danom prostredí a predstavujú rozvojové impulzy kraja (vinohradnícke tradície, etnokultúrne a spoločenské tradície, historické udalosti, osobnosti a artefakty na celom vymedzenom území). [12]

Pre Štúrovo a rozvoj, respektíve transformáciu urbanistickej štruktúry to znamená potrebu scelovať pôvodnú a novo navrhovanú štruktúru do jedného harmonického celku. Uplatňovať také stavebné typy, ktoré vychádzajú z charakteru sídla a jeho stavebnej kultúry.

Z hľadiska kultúrno-historických hodnôt je potrebné podčiarknuť i tie nehmotné hodnoty. Neopomenuteľným je i historické prepojenie Štúrova s mestom Ostrihom.

Obr.č. 19: Územný plán Štúrova [12]

Obr.č. 20 - 22: Návrhy študentov FA STU podporujúce a zhodnocujúce potenciál lokalít mesta Štúrova vo väzbe na Dunaj a kúpalisko Vadaš a historickú štruktúru mesta riešené pod vedením pedagógov K. Smatanová, A. Šeligová, J. Urban, L. Vitková (autor fotografie: L. Vitková)

ZÁVER – PROJEKT DANURB AKO IMPULZ K ROZVOJU UDRŽATEĽNÉHO ROZVOJA TURIZMU

Hlavným cieľom rozvoja malých a stredných miest pozdĺž Dunaja by mala byť ich ekonomická prosperita, ktorá vychádza z prírodného, kultúrneho, hospodárskeho a sociálneho potenciálu týchto miest, ako aj k nim prislúchajúcich oblastí. Plánovanie udržateľného rozvoja prostredníctvom udržateľného cestovného ruchu by malo byť založené nie len na podpore jedinečnosti samotných miest, ale i na medziregionálnej kooperácii a spoločnej stratégii. Doteraz nedostatočne využité kultúrne a prírodné dedičstvo podunajských regiónov môže byť atraktívne najmä pre skupiny návštevníkov, ktorí hľadajú pokoj, poučenie, zdravú a zážitkovú gastronómiu, či blízky kontakt s prírodou a nenáročné druhy športu. Tieto regióny a mestá viažu na seba najmä zážitkový, či regionálny vidiecky cestovný ruch mimo masových turistických centier. Oslovuje skupiny ľudí, ktorí uprednostňujú relaxačné možnosti v blízkosti svojho domova (1, maximálne 2 hodiny), krátkodobú rekreáciu (víkendový cestovný ruch, či častejšiu rekreáciu v priebehu roka). Záujem o túto formu turizmu narastá. Vzhľadom na väzbu regiónov vďaka Dunaju, je súčasne vhodné, aby sa vo väčšej miere rozvinul i cezhraničný cestovný ruch, ako i ten medzinárodný.

Mesto Štúrovo má na to všetky predpoklady:

-vhodný prírodný kontext;

-bohaté kultúrne dedičstvo v širšom regióne a v rámci súmestia Štúrovo-Estergom;

-kultúrne tradície;

-pracovná sila, ktorú je možné využiť v cestovnom ruchu;

-tradičná pohostinnosť obyvateľstva;

-nižšia cenová úroveň poskytovaných služieb v porovnaní s masovými turistickými destináciami;

-existujúce miestne a regionálne organizácie cestovného ruchu, ako aj sieť kultúrnych vzdelávacích a poradenských inštitúcií.

Potenciál rozvoja trvalo udržateľného cestovného ruchu z hľadiska medzinárodnej dimenzie predstavuje:

-Dunaj ako integračný prvok rôznych regiónov a štátov;

-možnosť využitia ekologickej dopravy: (sieť existujúcich prístavov, železničné medzinárodné prepojenie, cyklotrasa Eurovelo 6;

-existujúce cezhraničné vzťahy a medzinárodná spolupráca.

Pre mesto Štúrovo je výzvou využiť uvedený potenciál pre rozvoj udržateľného turizmu, rovnako ako vlastný udržateľný rozvoj. Jeho stavebnými kameňmi je využívanie územných rezerv v intraviláne mesta, uplatnenie efektívnej hustoty zástavby, premiešanie funkcií, systém kvalitných verejných priestorov, účinná verejná doprava, pešie a cyklistické prepojenia, či dôraz na využívanie lokálnych zdrojov.

- [1] KLUSÁKOVÁ, L. et al.: Small Towns in Europe in 20th and 21st Centuries. Heritage and Development Strategies. Karolinum, Prague, 2018; s. 7-156.
- [2] DUXBURY, N. : CREATOR: Creative Tourism Destination in Small Cities and Rural Areas. Revista Turismo&Desenvolvimento, 2017, (27)28, s. 47-48.
- [3] WORLD TOURISM ORGANISATION: Global Code of Ethics for Tourism, Chile, 1999.
- [4] VITKOVÁ, Ľ.: Východiská pre rozvoj a transformáciu mesta Komárno v rámci projektu DANUrB = The bases for the development and transformation of Komárno as part of the DANUrB project. In DANUrB - Impulzy pre Komárno = Impulses for Komárno. 1. vydanie. Spektrum STU, Bratislava, 2018, S. 16-29.
- [5] VITKOVÁ, Ľ.: Obraz miest. In Urbanita. Roč.26, č.1-2, 2014, s. 16-19.
- [6] SCHULZ, Ch. N.: Genius loci. Academy editions, London 1981.
- [7] Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja mesta Štúrovo pre roky 2015 – 2022. Štúrovo 2015, s. 88.
- [8] WILLANT, Z., SLABÁK, J., Štúrovo a okolie. Nielen turistický sprievodca okolím, 2013, s. 78. Prístupné na: <http://sturovo.com/drupal/384/sturovo-okolie-nielen-turisticky-knizny-sprievodca-okolím>
- [9] BAKA, T.: Štúrovo Párkány, Marenčin, Bratislava, 2018, s. 188.
- [10] KEREKEŠ, P.: Moje mesto: Štúrovo. In.: Kol. autorov: Moje mesto, F.R.&G. Ivánka pri Dunaji 2014, s. 179 – 193.
- [11] FINKA, M., PETRÍKOVÁ, D., TOTH, A., ONDREIČKA, V.: Participatívne plánovanie, In.: Schoffel, J., Jamečný, Ľ., Ondreíčková, S.: Participatívne plánovanie na úrovni samospráv. Road/Spectra ceter Excellence STU Bratislava, 2014, s. 39-59
- [12] AUREX, spol.s.r.o., Bratislava: Územný plán mesta Štúrovo, Bratislava, 2008.
- [13] KRISTIÁNOVÁ, K.: Strategies for tourism enhancement in Danube towns - green infrastructure approach. In Plants in urban areas and landscape. International scientific conference proceedings: 8-9 November 2017, Hokoce, Slovakia. 1. vydanie. Nitra: Slovak University of Agriculture in Nitra, 2018, S. 14-18.
- [14] AUREX, spol.s.r.o., Bratislava: KURS 2001. Bratislava, December 2008.
- [15] AUREX, spol.s.r.o., Bratislava: ÚPN VÚC Nitrianskeho kraja, Bratislava, 1998.
- [16] Obr. č. 3 - č. 4.: <http://sturovo.com/drupal/372/vpad-turkov-osmanska-okupacia-oslobodenie-parkanu-1526-1683>
- [17] Obr. č. 13 – 14.: "Historická ortofotomapa bola vytvorená v rámci projektu Centra excelentnosti pre podporu rozhodovania v lese a krajine, Technická univerzita vo Zvolene a je dostupná na <http://mapy.tuzvo.sk>." "Historická ortofotomapa © GEODIS SLOVAKIA, s.r.o. a Historické LMS © Topografický ústav Banská Bystrica." "Ortofotomapa © EUROSENSE, s.r.o. a GEODIS SLOVAKIA, s.r.o."

2.

MAPPING

OF THE CULTURAL HERITAGE OF ŠTÚROVO

KRISTÍNA KALAŠOVÁ
MARTIN DUBINY

Štúrovo belongs to smaller harbour cities in the south-eastern part of Slovakia, surrounded by the Danube floodplain forests. It belongs to our border towns, which creates so-called "twin city" together with the opposite Hungarian city Esztergom in the region. Important architectural buildings, monuments, and memorials are situated in Štúrovo, which belong to the tangible and intangible cultural heritage. They point to significant events in our history. The cultural and historical potential in this area is one of a few potential used to develop the general awareness or development of tourism. From this point of view, within the international project DANURB (the research focuses on the mapping and development of cultural heritage along the Danube). The research team of FA STU has focused on Komárno as well as on the city of Štúrovo. There was ongoing field research, mapping, and valorization of cultural heritage according to selected criteria. Research and co-operation with partners are based on the organization of Danube-related activities with the aim to ensure the development of the city and tourism by exploiting the potential of cultural heritage.

MAPOVANIE

KULTÚRNEHO DEDIČSTVA V ŠTÚROVE

Mesto Štúrovo patrí k menším prístavným mestám na juhovýchode Slovenska obklopené dunajskými lužnými lesmi. Patrí k našim hraničným mestám, ktoré spolu s protihľáhlým maďarským mestom Ostrihom vytvárajú tzv. súmestie v regióne. V meste sa nachádzajú významné architektonické objekty i pamätníky, ktoré patria medzi hmotné a nehmotné kultúrne dedičstvo a spoločne poukazujú na významné udalosti našej histórie. Kultúrno-historický potenciál na tomto území patrí medzi málo využívané potenciály pre rozvoj všeobecného povedomia, či rozvoj cestovného ruchu. Z tohto hľadiska sa v rámci medzinárodného projektu DANURB, ktorý sa zameriava na mapovanie a rozvoj kultúrneho dedičstva pozdĺž Dunaja, sústredila pozornosť výskumného tímu FA STU rovnako ako na mesto Komárno i na mesto Štúrovo. Priebežne prebiehal terénny výskum, mapovanie i valorizácia kultúrneho dedičstva podľa vybraných kritérií. Výskum a spolupráca s partnermi, ktorá sa zakladá na organizovaní aktivít súvisiacich s Dunajom, má zabezpečiť rozvoj mesta a cestovného ruchu s využitím potenciálu kultúrneho dedičstva.

ÚVOD

Výskum kultúrneho dedičstva v rámci medzinárodného projektu DANuRB sa zameriava na odhaľovanie architektonického potenciálu dunajských miest a vytvorenie kultúrnej spolupráce pozdĺž Dunaja, ktorá bude viesť k udržateľnému využívaniu kultúrneho dedičstva [1]. Architektonický potenciál z pohľadu projektu DANuRB vytvára predovšetkým nevyužitú a nepreskúmanú architektonické dedičstvo. Pojem kultúrno-historický potenciál nezahŕňa v sebe iba pamiatkové hodnoty, ale aj vzťah medzi hmotným a nehmotným kultúrnym dedičstvom v kontexte súčasného stavu objektu alebo mesta.

Obr. 1 Výstup z GIS mapy Dunajského regiónu (zdroj: Kristína Kalašová).

Štúrovo je historicky späté s mestom Ostrihom, sídlom kráľa a arcibiskupa. Na tomto území boli nájdené archeologické vykopávky, ktoré svedčia o osídleniach z mladšej doby kamennej (odkryté v rokoch 1965-67 v stavebnom priestore celulóžky). Ako prvé strážne miesto s pevnosťou sa spomína Anavum, Anabum alebo Oniabum a spadá do doby rímskej [2]. Oblasť Podunajska a Pohronia sa stali známymi počas vojenských ťažení Marca Aurelia. Prvá písomná zmienka o tomto mieste pochádza z r. 172 n. l., kedy sa na sútoku Hrona a Dunaja odohrala významná bitka Rimanov s Markomanmi. Bola to udalosť tzv. dažďového zázraku. Medzi germánske kmene udreli blesky, v tábore začalo horieť a padali krúpy. Rimania zázračne zvíťazili. Táto udalosť sa zachovala na pamätnom stĺpe v Ríme, ktorý bol postavený v 2.storočí a zachytáva udalosti germánskych vojen. Význam miesta podporovala skutočnosť, že vďaka odlišným teplejším klimatickým pomerom (tzv. rímskemu optimu), tu bol brod cez Dunaj do severných provincií rímskej ríše. Po páde rímskej ríše prišli na toto územie Huni a v 6. storočí ho osídlili avarsko-slovanské kmene. Slovansko-avarské osídlenie sa tiahlo popri rieke Hron od Kozároviec cez Tekov, Tekovský Hrádok, Bíňu, Kamenín až do Štúrova.

V obci Bíňa sa zachoval mohutný systém valov a priekop z 11.-14.storočia. Prvá zmienka o osade Kakath (Štúrovo) pochádza z r. 1075 a hovorí o tom, že Gejza I. daroval kláštoru desať domov, pltníkov a tri poplužia pôdy. Villa Kakath, kráľovské letovisko a rybárska osada malo podobu neopevneného sídelného celku, ktorý obývali viaceré rodiny. Po tatárskych vpádoch sa začína pre Kakath používať nový názov „Parkany“. Význam názvu by sa dal preložiť ako ohrada z brvien (palanka) [3]. Strategická poloha Štúrova zohrala dôležitú úlohu vo vojnových konfliktoch. Významná udalosť, ktorá sa odohrala v Štúrove bola Parkánska bitka v roku 1683. Táto bitka sa zapísala do dejín ako miesto, kde sa po obliehaní Viedne Turkami presunuli vojská na čele s J. Sobiesky a K. Lotrínskym a porazili turecké vojská. Európa bola postupne oslobodzovaná od nadvlády Turkov.

Viacere konflikty na tomto významnom mieste na Dunaji spôsobili zničenie prevažnej časti mesta. Štúrovo sa nevyhlo ani prírodným katastrofám - požiarom a povodniam. O utrpení obyvateľov Parkanu veršoval Janko Kráľ takto: „Dvíhaš sa a rastieš Parkan na Dunaji, cez veky stáročia, v radosti, žiali. Cez veky tajomné, čo ťa formovali, cez turecké hordy, čo ti kožu drali... [4]. Symbolický význam mesta Štúrovo hovorí o minulosti mesta. Erb bol vypracovaný podľa štúdie P.P. Nagya v r. 1976. Zobrazuje rieky vyznačené modrými polami štítu, v ktorých je zlatý klin. Trojuholníkový tvar klinu odkazuje na obdobie tureckej nadvlády, kedy vznikla trojuholníková pevnosť a základy mestského života v Štúrove. Zároveň táto pevnosť pripomína ťažké boje, ktoré mesto preživalo. Červený kohút naznačuje najstarší názov mesta Kakath. Červená farba odkazuje na hrozné požiare, ktoré postihli mesto v časoch tureckých bojov. Päťcípy hrebeň kohúta odkazuje na päť najväčších požiarov v meste. Krčný záves kohúta sformovaný do tvaru plameňov, obrátený smerom nadol, upozorňuje, že tieto požiare sa odohrali v minulosti. Priestor pevnosti je temer celý vyplnený hlavou kohúta, čo odkazuje na to, že mesto bolo požiarom skoro celé zničené. Obyvateľstvo však bolo pevné ako trojuholníkové valy a vždy znovu postavilo svoje mesto [5].

Obr. 2 Erb mesta Štúrovo

(zdroj: <https://www.novezamkyfotoalbum.sk/sturovo-nove-zamky-okolie/>).

Kultúrno-historické hodnoty mesta nie sú viazané iba na hmotné kultúrne dedičstvo, ale aj na nehmotné formy kultúrneho dedičstva, živé kultúrne tradície, zvyky a remeslá, životné príbehy spojené s Dunajom, ktoré sú odkazom pre históriu tohto malého, ale významného mesta na Dunaji. Práve nehmotné stopy spoločensko-kultúrneho života by nemali z povedomia obyvateľstva vymiznúť, pretože vymedzujú oboje - miestnu identitu na jednej strane, ako aj kultúrnu integráciu lokálnej identity do širšieho podunajského kontextu, na strane druhej [6].

POTENCIÁL KULTÚRNEHO DEDIČSTVA MESTA ŠTÚROVO

Kultúrna identita Štúrova sa odráža najmä v obraze mesta, ktoré lemuje dominantný pohľad na Ostrihomskú baziliku a most Márie Valérie stojaci nad Dunajom. Tento zažitý pohľad, ktorý sa nám ponúka takmer v celom meste je prepojovacím článkom mesta i rieky a zároveň je spätý s históriou mesta. Spočíva v orientovaní mesta k rieke a jej možnosťami, vyplývajúcimi z kontextu. „Genius loci“ tohto miesta, z využitia tradičných aktivít na zvýšenie kultúrnej identity [7], súvisí s dlhou tradíciou obchodu a taktiež s oslobodením Európy spod nadvlády Turkov. Významné osobnosti, hrdinstvá obyvateľov, no i nešťastné udalosti mesta pripomínajú pomníky, pamätníky a cintoríny nachádzajúce sa rovnomerne po celom meste Štúrovo. Žijúcim dedičstvom mesta sú aj dejiny späté s 1. a 2. svetovou vojnou, ktoré sú pre Štúrovčanov dedičstvom - posolstvom ich predkov, radi sa o nich rozprávajú a takto spoznávajú históriu vlastného mesta.

Obr. 3 Pohľad na most baziliku a Dunaj z nábřežia v Štúrovo

(zdroj: Kristína Kalašová).

ROZDELENIE KULTÚRNEHO DEDIČSTVA MESTA ŠTÚROVO

Získané poznatky o kultúrno-historickom potenciály Štúrova sú v ďalšej etape projektu DANURB skúmané zo štyroch hľadísk tzv. výskumných "clustrov" (celkov) ako:

1. dedičstvo umenia a architektúry;
2. dedičstvo krajiny tvarovanej Dunajom;
3. dedičstvo vymedzené spoločensko-kultúrnym životom pozdĺž Dunaja;
4. dedičstvo definované ekonomikou Dunaja [1].

DEDIČSTVO UMENIA A ARCHITEKTÚRY

Mesto Štúrovo ako strategické miesto na Dunaji bolo v minulosti neustále vystavené vojenským súbojom, požiarom a neskôr povodňam, z toho dôvodu väčšina historických budov meste pochádza najmä z 19. storočia. Avšak významný sakrálny objekt, či už z hľadiska pamiatkového alebo historického je kostol sv. Imricha, ktorý bol postavený v r. 1701 a prestavaný v neskorobarokovom štýle na konci 18. storočia. V kostolnej záhrade stojí socha sv. Jána Nepomuckého, ktorá je prácou ľudových kamenárov a naľavo od nej sa nachádza neskorobaroková kalvária, premiestnená z miesta, kde sa momentálne nachádza vchod do areálu kúpaliska Vadaš. Kostol sv. Imricha označuje tiež miesto, na ktorom bola situovaná pôvodne turecká pevnosť „Džigerdelen Parkany“ (v preklade, čepel' zarývajúca sa do pečene nepriateľa) v období tureckej okupácie mesta.

Väčší hospodársky rozvoj mesta môžeme zaznamenať v 2. polovici 19. storočia, ktorý naštartovala vodná cesta na Dunaji, nový železničný uzol a ťažba uhlia. V okolitých pahorkatinách začala prebiehať ťažba

uhlia a začali sa zakladať prvé závody. V r. 1842 Oto Frankl založil prvú škrobáreň na území dnešného Slovenska, ku ktorej patrili aj mlyn. Stála na mieste dnešného nákupného centra AQUARIO. Neskôr ku škrobárni pribudli ďalšie závody: Rennerova tehelňa, Schrankova octáreň, strojársky závod a parný mlyn súrodencov Timárovcov. Tento mlyn po rekonštrukcii a zmodernizovaní nájdeme na Nánskej ceste doteraz.

V r. 1850 – 1857 bola uskutočnená výstavba železničnej trate Vác-Prešporok (Bratislava) a neskôr bola dobudovaná trať smerom na Levice a Šahy. Vlaková stanica sa stala dopravným uzlom a je zachovaná dodnes v pôvodnom architektonickom výraze. Po vybudovaní cesty z Viedne do Budapešti, ktorá prechádzala cez Parkán, dostalo mesto dostavňíkovú stanicu, kde sa prepriahali kone a bola zriadená nocľaháreň a tiež poštová stanica v r. 1876. Po čase, v r. 1910 prepriahali stanicu aj s hostincom zbúrali a vystavali obecný veľký hostinec, ktorý bol najrozsiahlejšou stavbou v meste. Je to terajšia budova kina Danubius a galérie. Ďalšou budovou s pamiatkovou hodnotou je bývalá kráľovská sporiteľňa, ktorá vyniká umeleckým detailom na fasáde, kde nájdeme dátum jej založenia. Pôvodne táto budova bola postavená ako Steinerov hotel Hungaria (1894), jednalo sa o prvú poschodovú budovu v meste. Neskôr bol postavený hotel Zahovay, ku ktorému sa viaže gastronomická pochúťka Misa Zahovay [8].

Obr. 4 Pohľadnica s najhodnotnejšími historickými objektmi mesta (zdroj: Miklós, V.: Štúrovo na pohľadniciach).

K rozmachu mestečka prispelo aj premiestnenie sídla okresu z Mužle do Parkanu v r. 1880 a v Štúrove bol postavený Mestský úrad, ktorého budova dnes slúži ako Mestské múzeum [9]. Expozícia múzea nám ponúka prehľad najdôležitejších faktov v histórii mesta a prevedie návštevníka od archeologických vykopávok v danej oblasti až po telegrafovanie cez rieku Dunaj a bohaté kultúrno-spoločenské tradície mesta.

DEDIČSTVO KRAJINY TVAROVANÉ DUNAJOJOM

Kraj v okolí Štúrova je známy svojimi kvalitnými vínami a viničom, pretože má najvhodnejšie podmienky na pestovanie hrozna na Slovensku. Známa je obec Mužla, ktorá má dlhú tradíciu v pestovaní hrozna a rozsiahle vinohrady tu existujú dodnes. Pôvodne historický vinohrad sa nachádzal aj na území Štúrova, maďarský názov je Ürgöhegy Szólló a v súčasnosti je využívaný ako záhrada a tiež vinohrad. Toto územie je zobrazené ako vinohrad už na mape 2. vojenského mapovania (1806 - 1869).

Nábřežie v Štúrove s lužným lesom a charakteristickým komponovaním lesov v záplavovom území patrí medzi najvlhšie územia, kde rastú vrbý, topole a jelše. Na tomto území neďaleko nábřežia Dunaja vzniklo jazero, ktoré slúžilo ako napájadlo pre divé zvery, ale aj prichádzajúcich obchodníkov s dobytkom. Toto miesto ľudia nazývali Vadaš (v preklade z maďarčiny zver a rastlinstvo). V súčasnosti je tu situované kúpalisko a obyvatelia Štúrova ho poznajú pod názvom Starý Vadaš. Počas zimy, keď jazero zamrzlo, sa na Vadaš ľudia chodievali korčuľovať. Kúpalisko Vadaš bolo postavené v r. 1952 a teplota termálnej vody je 39,7 °C. Interpretácia a prezentácia hodnôt historickej kultúrnej krajiny môže podporiť turistický a rekreačný potenciál v Štúrove.

Obr. 5 Príklady datasheetov (zdroj: archív autorov).

DEDIČSTVO DEFINOVANÉ SPOLOČENSKO-KULTÚRNYM ŽIVOTOM POZDĽŽ DUNAJA

Výhodná poloha mesta na križovatke obchodných ciest umožnila mestu stať sa vyhľadávaným trhoviskom stredovekých kupcov. Podľa dochovanej tradície sa konali prvé trhy v dnešnom Štúrove už v polovici 16. storočia, severne od dnešného kostola. Znepriatelené strany v čase okupácie mesta Turkami mali dohodnuté obchodné pravidlá, ktoré dodržiavali v prospech verejného blaha. Trh Šimona a Júdy bol najvýznamnejší a ostal tradíciou dodnes. V minulosti sa obchodníci rozprestierali po celom meste. Podľa spomienok starších ľudí trval jarmok 8-10 dní. Okolo kostola v nezastavanom priestore predávali svoj tovar predavači sakrálnych predmetov, perníkari, kožušníci, krajčíri, čižmárski majstri a iní remeselníci. Na mieste terajšieho kúpaliska rozvoniavali gazdovské šiatre s pečienkou a vínom, na mieste parku, pred súčasným mestským úradom sa ozývali hlučné hlasy komediantov a cirkusantov. Pri brehu mesta kotvili lode a v okolí Petófiho ulice bol dobytčí trh. Kedysi sa jarmoky konali v 2. polovici októbra (na sviatok sv. Šimona a Júdy). V predchádzajúcom týždni boli vo vinohradníckych oblastiach tradičné obaračkové slávnosti, keď sa skončili, začal jarmok. Koniec jarmoku obyčajne ústil do hodov. Na jarmoku sa tradoval zvyk – bitie drevenou vareškou. Pri prechádzke po jarmoku mohol šuhaj, alebo dievčina šuhaja „tľapnúť“ vareškou bez ohľadu k akej spoločenskej vrstve patrili [10].

Aj dnes môžeme vidieť plné mesto ľudí prichádzajúcich z ďalekého okolia, aby zažili výnimočnú atmosféru jarmoku sv. Šimona a Júdy. Parkan sa ocitol v centre bojov v 60.- 90. rokoch 17. storočia. Mesto, obsadené tureckým vojskom, bolo vystavené dlhé roky utláčaniu a ničeniu mesta. Parkánskej bitke predchádzalo osmanské obliehanie Viedne v r. 1683, obavy z osmanského útoku sa šírili Európou a tak bola podpísaná spojenecká zmluva medzi cisárskym vyslancom

grófom Waldsteinom a poľským kráľom Jánom Sobieskym. Keď dobyli Turci predmestie Viedne. J. Sobiesky sa postavil na čelo vojska proti Turkom spolu s Karolom Lotrinským a bitka sa začala. Pripravené nemecké, rakúske a poľské vojská sa rozdelili a poľské vojská obsadili turecký tábor, čo donútilo Osmanov k ústupu, ustupovali popri Dunaji. Zastavili sa až v Parkanskej pevnosti. Cieľom kresťanských vojsk sa stal Ostrihom, no osmanský odpor bol väčší ako sa očakávalo. Samostatná výprava Sobieskeho jednotiek nebola úspešná a Poliaci padli do pasce a pri Údolí plaču (nazvanom podľa hromadnej vraždy) bolo pobitých 1500 vojakov. Turecká armáda rákala s podporou I. Thokolyho, ale ten sa nedostavil a tak pod velením Karola Lotrinského boli pri Parkane Turci porazení. Tak sa zapísala do dejín Európy Parkánska bitka.

Obr. 6 Historické vyobrazenie Parkánskej bitky (zdroj: archív autorov).

Revolučné udalosti v r. 1848 – 1849 neminuli ani Parkan a Ostrihom. Na začiatku r. 1849 obsadili Parkan revolučné vojská a o niekoľko mesiacov neskôr armáda monarchie. Najviac obetí si vyžiadali boje pri Kamennom moste, čoho dôkazom sú hromadné hroby.

História mesta Štúrovo spojená s 1. a 2. svetovou vojnou je stále žijúcim dedičstvom tohto mesta. Cintoríny, ako starý cintorín a vojenský cintorín, nám odkrývajú časť dejín mesta so spomienkou na významné osobnosti a hrdinov vojnových čias. V Štúrove sú štyri cintoríny: starý cintorín (pochovaní praobyvatelia mesta), cintorín sovietskych vojakov (miesto večného odpočinku 5247 vojakov padlých v 2. svetovej vojne), židovský cintorín oproti nemu a nový cintorín (od roku 1980).

Počas 2. svetovej vojny v r. 1944 bol zničený nemeckým vojskom aj most Márie Valérie, ktorý nebol až do r. 2001 obnovený. Tento fakt znamenal rozdelenie príbuzných, kamarátov i známych a neexistoval žiaden spôsob prejsť na maďarskú stranu Dunaja. Rovnako neexisto-

vala ani možnosť komunikácie medzi príbuznými a známymi v Maďarsku a v Československu.

Avšak obyvatelia Štúrova vymysleli v týchto nepriaznivých časoch spôsob dorozumievania, ktorý dnes prezývajú „Aquaphone“ a stal sa tradíciou. Myšlienka dorozumievania spočíva v rozprávaní nad vodou v pokojnom počasí, kedy voda prenáša zvuk na druhú stranu brehu. Takto v minulosti potme komunikovali obyvatelia Štúrova so svojimi blízkymi a načúvali rieke, ktorá im častokrát prinášala pre nás nezrozumiteľné zašifrované zvuky. Tento pozoruhodný fenomén v súčasnosti pripomína performance „Aquaphone“, ktorý si má uctiť všetky osudy tých, ktorých tajomstvá sa odovzdali rieke a chce svedčiť o túžbe ľudí po dialógu a ich vynaliezavosti pri prekonávaní hraníc a vzdialeností i za nesmierne ťažkých podmienok [11].

Súčasť kultúrnej identity mesta Štúrovo je množstvo príbehov ľudí, ktoré zanechali stopu histórie v meste v podobe pamätníkov a pomníkov, napr. socha J. Sobieskeho na koni, pamätník dvom svetovým vojnám a holokuastu, alebo rozprávajúca skala, zobrazujúca príbeh Štúrova v parku pred mestským úradom.

DEDIČSTVO DEFINOVANÉ EKONÓMIOU DUNAJA

V 19. storočí trápili obyvateľov nielen historické udalosti, ale aj príroda – povodne. Najničivejšia z nich prišla v r. 1838 a bola to ľadová povodeň, ktorá zasiahla 74% mesta a zničila ho. Na pamiatku tejto udalosti je umiestnená v Štúrove pamätná tabuľa na adrese Hlavná 57 a v Ostrihome je 16 mramorových tabúľ. Neskôr uhorský snem prijal opatrenia proti vodnému živlu a uskutočnila sa výstavba hrádzí. Dnešné mesto chráni protipovodňová bariéra po celej dĺžke Dunaja, Hrona a Ipla vybudovaná v r. 2007-2008.

NÁBREŽIE MESTA A PRÍSTAVY

Nábřežie Dunaja spolu s osobným prístavom stále skrýva nevyužitý potenciál. Osobný prístav je v súčasnosti využívaný najmä na vyhladkové plavby a ostáva v tieni prístavu na protiľahlom brehu v Ostrihome. Zaujímavosťou nachádzajúcou sa na nábřeží v Štúrove je budova Dopravného úradu SR, ktorá bola postavená v 1. pol. 20. storočia. Nákladný prístav sa v meste nachádza v území bývalých závodov celulózky a papierní (dnešný Priemyselný park Štúrovo). Slúžil najmä na dovoz surovín a vývoz výrobkov. Dnes sa využíva v minimálnej miere. V jeho neďalekej blízkosti sa nachádza nákladná kompa cez Dunaj, ktorá i dnes zabezpečuje prevoz nákladných vozidiel medzi oboma brehmi Štúrova a Ostrihomu. Tri významné zložky – nákladný prístav, medzinárodná železničná trať, nákladná kompa - zabezpečovali a zabezpečujú významný transport surovín a tovarov v celom regióne.

HISTORICKÝ MOST MÁRIE VALÉRIE

Na Dunaji pri Parkane (dnešné Štúrovo) bol už pred stáročiami významný brod. V období tureckého panstva boli tunajšie lodné mosty viackrát zničené a obnovené. V 18. storočí tu bol postavený na podnet arcibiskupa Františka Barkóczyho tzv. „kyvadlový“ alebo „lietajúci most“ (v podstate kompa). Neskôr kompu nahradil lodný most, ale tento bol v meruôsmych rokoch zničený. Avšak neskôr bol obnovený, ale nestačil potrebám mesta. Po výstavbe bratislavského a komárňanského mosta uhorská vláda pristúpila k stavbe v Parkani v r. 1895. Arcibiskup Kolos Vaszary na uľahčenie jeho výstavby „vedený ústretovosťou vo veci verejného záujmu“ sa navždy zriekol práva vyberania mýta. Prvýkrát bol vyhodnený do vzduchu vojskami Maďarskej republiky v lete 1919, neskôr bol most obnovený.

Koncom 2. sv. vojny (na Vianoce v roku 1944) ho do povetria vyhodili ustupujúce nemecké vojská a odvtedy nebol obnovený až do r. 2001. Most bol skonštruovaný ako kópia mosta z r. 1895, teda patrí k autentickým súčasťam histórie mesta Štúrovo. Most, tak ako v minulosti, i dnes slúži na dopravu obyvateľstva medzi dvoma mestami z dvoch rôznych krajín za účelom práce, obchodu i relaxu.

BÝVALÉ JUHOSLOVENSKÉ CELULÓZKY A PAPIERNE

Výstavba závodu, dnes známeho skôr pod názvom Priemyselný park Štúrovo, prebiehala medzi rokmi 1963 – 1974. Po konečnej dostavbe podnik Juhoslovenské celulóžky a papierne, n. p., zamestnával takmer 4000 ľudí z blízkeho i širšieho okolia. Industrializácia sa i týmto počínom v okrese Nové Zámky začala viac rozvíjať. Poloha závodu medzi brehom Dunaja a významnou medzinárodnou železničnou traťou priniesla zmenu v topografii územia. S príchodom veľkého podniku a množstva nových zamestnancov – obyvateľov sa mení i ráz mesta. Stroho obývané územie sa čoraz viac zaľudňuje a pribúda panelová výstavba. Dnes významný priemyselný areál sa opäť pokúša postupne pozdvihnúť priemysel meste. S priemyselným územím sa viaže aj nepriame dedičstvo, keď základný kameň vtedajšieho národného podniku bol položený 17. novembra 1963 Alexandrom Dubčekom [12].

POPIS PROBLÉMOV A POTENCIÁLOV

Vnímanie atmosféry súčasného mesta nám prináša pohľad na nedôstojné využitie reprezentatívnych budov, napr. bývalá budova kráľovskej sporiteľne alebo bývalá budova okresného súdu. Dochádza k narúšaniu ich architektonických hodnôt voľbou

nevhodnej funkcie alebo zanedbanou starostlivosťou. K zlepšeniu stavu historických budov v meste nepomáha ani fakt, že ide o legislatívne nechránené územie z pamiatkového hľadiska. Plusom a zároveň mínusom mesta je, že Štúrovo sa všeobecne považuje za dovolenkovú destináciu, kam ľudia cestujú najmä kvôli kúpalisku Vadaš. Toto prostredie im poskytuje všetko, čo potrebujú k rekreácii a nemajú veľkú potrebu a záujem vyjsť z príjemného prostredia plného zábavy. Veľmi dôležitá je v tomto prípade prezentácia a interpretácia pamiatkových hodnôt mesta, ktorá je momentálne nepostačujúca, aby sa mesto dokázalo ukázať ako rovnako zaujímavé miesto s kultúrno-historickým potenciálom ako susedné mesto Ostrihom. Bariérou pre turistov a návštevníkov mesta sú pešie prepojenia kúpaliska Vadaš s mestom a nábrežím. Nábrežie nie je možné navštíviť priamo z mosta vedúceho do Ostrihomu. Významná časť mesta, kostol sv. Imricha s okolitou historickou zástavbou, sa nachádza na osi ostrihomskej baziliky. Napriek tomu, sa táto časť mesta nachádza mimo hlavného pešieho ťahu a popri dopravnej komunikácii smerujúcej do Levíc, kde je peší pohyb veľmi náročný. Infraštruktúra a kultúrno-historické podmienky sú faktory, ktoré primárne ovplyvňujú cestovný ruch v turistickej lokalite. Preto je nezanedbateľné pre mesto snažiť sa vytvárať priaznivé podmienky pre rozvoj mesta i turizmu. Príklady nevyužitého alebo zanedbaného architektonického dedičstva by mali byť atraktívne pre rozvoj mesta. Tieto objekty dotvárajú práve typický obraz mesta a vytvárajú kultúrno-historickú identitu mesta Štúrovo.

HODNOTENIE A VALORIZÁCIA POTENCIÁLU KULTÚRNEHO DEDIČSTVA

Základným determinantom pre naplnenie kultúrneho využitia a zhodnotenia potenciálu je profesionálne identifikovanie, selekcia a následné zhodnotenie - valorizácia kultúrneho dedičstva (KD) pre

maximálny úžitok miestnych komunit [13]. Skúmanie, opis a zatriedovanie KD je založené na princípe kategorizácie jednotlivých typov KD podľa rôznych kritérií, ktoré boli zvolené podľa zaužívanej klasifikácie KD [14]. Výskum KD je založený na spolupráci samospráv miest, lokálnych partnerov a výskumných inštitúcií zapojených do medzinárodného projektu DANUrB. Výskumný tím z FA STU (zložený z odborníkov na pamiatkovú obnovu - prof. Pavel Gregor, doc. Jana Gregorová (SvF STU), Ing. arch. Kristína Kalašová a Ing. arch. Ing. Martin Dubiny) sa zaoberá hodnotením a valorizáciou architektonického dedičstva miest. Takto koncipovaná metóda mapovanie potenciálov miest je zameraná na určenie skrytého alebo nevyužitého potenciálu mesta, ktorý má byť následne využitý pre zatraktívnenie prostredia a rozvoj turizmu v danej lokalite. Zároveň prinesie nové príležitosti pre mesto a jeho obyvateľov. Valorizácia kultúrneho dedičstva zahŕňa aj aktívnejší prístup k prezentovaniu a odkrytia potenciálu mesta prostredníctvom kultúrnych podujatí, ktoré majú aktivizovať miestnych obyvateľov, informovať ich o možnostiach zlepšiť svoje mesto.

Spoločnú platformu pre dokumentáciu výsledkov výskumu predstavuje GIS mapa celého riešeného územia, do ktorej sú vkladané datasheety (formuláre s popisom kultúrneho dedičstva). Jej cieľom je nielen grafické zachytenie a vyznačenie jednotlivých reprezentantov KD na mape riešeného územia toku Dunaja, ale aj zviditeľnenie priestorových súvislostí jednotlivých prvkov kultúrneho dedičstva. Obr. 7 GIS-mapa Štúrova s vyznačením kultúrneho dedičstva (zdroj: Kristína Kalašová).

VYUŽITIE A KULTÚRNEHO DEDIČSTVA A ROZVOJ TURIZMU

Kultúrne dedičstvo Štúrova svedčí o tom, že mesto so zničeným architektonickým dedičstvom v dôsledku vojen a požiaru si môže

uchovať svoje kultúrne dedičstvo v podobe nehmotnej zložky dedičstva - ako príbehy, zvyky a tradície. Tento živý odkaz v meste Štúrovo vyústil do zakladania rôznych spolkov, ktoré napríklad iniciovali práve obnovu mosta Márie Valérie alebo iných, ktoré sa zaslúžili o výstavbu pamätníkov v meste. Zabudnuté v súčasnosti ostávajú aj cintoríny (starý civilný cintorín, vojenský cintorín, židovský cintorín) v Štúrove, ktoré sú problematickými miestami pri rozvoji mesta a tak je potrebné, aby dostali vhodný štatút z hľadiska legislatívnej ochrany.

Projekt DANUrB inicioval výstavu študentských prác v rámci Danube days v 1. pol. r. 2018 s cieľom zlepšiť spoluprácu a spojiť dianie v mestách Štúrovo a Ostrihom. Výstava bola umiestnená na moste v Ostrihome a prezentovala urbanistické riešenia prepojenia mosta s nábrevím, miest navzájom, rovnako ako návrhy novej zástavby v meste Štúrovo. Dôležitosť podobných participatívnych podujatí pomáha prezentovať pamiatkové hodnoty miesta, históriu, zvyky a tradície zábavnou formou. Prináša mestu živosť a kultúru, ktorou bol v minulosti tak známe.

Obr.8 Výstava študentských práce na moste v Ostrihome (zdroj: Kristína Kalašová).

ZÁVER

Kultúrno-historický potenciál mesta, ktorý zahŕňa z pohľadu medzinárodného projektu DANUrB najmä nevyužitý alebo nepreskúmané kultúrne dedičstvo, je tvorené hmotným a nehmotným dedičstvom, ktoré predstavuje rovnako architektonické objekty, ako aj zvyky, tradície a príbehy z mesta. Takto definovaný potenciál je možné využiť pre rozvoj turizmu a zatraktívnenie mesta, ak dokáže naplniť potreby bežného a spoločensko-kultúrneho života obyvateľov a návštevníkov mesta. Určujúce faktory, ktoré priamo súvisia so schopnosťou mesta byť jedinečným a príťažlivým miestom pre ľudí sú najmä: konektivita, spoločensko-ekonomické siete, spôsoby

trávenia voľného času, možnosti turizmu a kultúrna identita mesta. Ak preskúmame spomínané faktory v Štúrove zistíme, že infraštruktúra je zameraná najmä na cestnú a železničnú dopravu. Ako druhoradá sa tu javia pešie a cyklistické trasy, ktoré sú častokrát bariérou pre prichádzajúceho návštevníka. Napríklad v prípade návznanosti kúpaliska Vadaš, historického centra a nábregžia. Potom je samozrejme, že navštevnik kúpaliska strávi väčšinu času v jeho areáli. Obmedzené možnosti trávenia času na nábregží Dunaja (dunajské mesto), kde sa nachádza prístav, neposkytuje natoľko zaujímavé aktivity, aby prilákali turistov. Nevýhodou je aj zložitý prístup z mosta Márie Valérie. Z tohto pohľadu ide o turisticky nerozvinuté mesto, cez ktoré ľudia prúdia pozrieť sa do susedného historicky významnejšieho mesta Ostrihom. Avšak Štúrovo (Parkán, Kakath) je s ním historicky späté a symbolickým prepojením je most Márie Valérie, ktorý tieto dve mestá spája od 19. storočia. Spoločná história miest je potenciálom, ktorý je nedostatočne prezentovaný a je potrebné ho rozvíjať napr. spoločnými aktivitami, turistickými trasami a inými kultúrnymi podujatiami, ktoré prinesú odkrytie a využívanie kultúrnohistorického potenciálu pre rozvoj mesta.

[1] GREGOR, P. a kol. Guidelines for researching the heritage in the DANURB towns and Methodology of heritage selection for its Valorization, DANURB, 2018.

[2] MIKLÓS, V. Štúrovo na pohľadniciach -Parkány képestopjai 1895 - 2005, Štúrovo: Vadaš s.r.o., 2005, str.2.

[3] WILLANT,Z. – SLABÁK,J. Štúrovo a okolie - Nielen turistický sprievodca. Dostupné online z: <https://www.scribd.com/doc/204042474/%C5%A0turovo-a-okolie-l-%C4%8Das%C5%A5-Nielen-turistick%C3%BD-sprievodca-okolim>, 2013, s. 8,13,16,18.

[4] http://www.sturovo.sk/?id_menu=17329&limited_level=1&stop_menu=102130, dostupné online 25.1.2019.

[5] BAKA, T. Štúrovo Parkány Bratislava: Marenčin PT:2018, s. 41.

[6] DUBINY, M. – GREGOR, P. - KALAŠOVÁ, K. Mapovanie a valorizácia kultúrneho dedičstva miest na Dunaji; Príklad súmestia Komárno a Komárom. In ALFA. Roč. 23, č. 2 (2018), s. 32-41.

[7] JOKLOVÁ, V. – DJUKIC, A. – HARMANESCU, M. – JANČOVÁ, N.: Livability along the Danube. Chapter in Book on the unexplored cultural heritage in communities by the Danube, in print, 2018.

[8] BAKA, T.: Štúrovo Parkány Bratislava: Marenčin PT:2018, s. 73. Pozn. Misa Zahovay (Zahovay egyveleg) je miesta špecialita. Podávala sa na oválnom drevenom tanieri a pozostávala z bravčového mäsa na prírodno, teľacieho rezňa veľkosti dlane, popri tom sa na tanier zместila aj bravčová pečeň na prírodno. Toto všetko bolo korunované husacou pečienkou a husacou krvou. Podávala sa k tomu zmiešaná príloha: ryža, opekané zamiaky, kompót, čerstvá alebo nakladaná zelenina.

[9] WILLANT,Z. – SLABÁK,J. Štúrovo a okolie - Nielen turistický sprievodca. Dostupné online z: <https://www.scribd.com/doc/204042474/%C5%A0turovo-a-okolie-l-%C4%8Das%C5%A5-Nielen-turistick%C3%BD-sprievodca-okolim>, 2013, s. 51-55.

[10] VERCSE, M. Štúrovo, História jarmoku šimona a Júdu. Komárno: Komárňanské tlačiarne a vydavateľstvo s.r.o.,1996. s.10.

[11] Pozri cit. [5], s.105.

[12] Juhoslovenské celulózky a papierne. Bratislava: Obzor : 1974. s. 36.

[13] Pozri cit. [6], s.32.

[14] GREGOR, P. a kol. Obnova pamiatok, Perfekt, Bratislava 2008, s. 65 – 69.

3.

LANDSCAPE -ARCHITECTURAL APPROACHES

IN THE METHODOLOGY OF URBAN
DESIGN STUDIO TEACHING
ON THE EXAMPLE OF ŠTÚROVO

KATARÍNA KRISTIÁNOVÁ

In the framework of the project DANUrB, we have explored various options and ways of the cultural heritage valorisation in the city of Štúrovo, using the method of research by design. The process of designing per se becomes a way how to obtain new knowledge about the diverse possibilities of sustainable urban development and preservation of the values of cultural heritage. Foreign students of the ERASMUS+ programme within the framework of urban design studio focused on the application of landscape-architectural approaches, nature-based, and pro-ecological solutions. Since the project DANUrB aims to increase also the tourist attractiveness of the small towns on the Danube, the students researched and analysed the potential of green infrastructure in Štúrovo as well as in the terms of strengthening the tourism potential of the city.

KRAJINNO -ARCHITEKTONICKÉ PRÍSTUPY

V METODIKE VÝUČBY URBANISTICKEJ
ATELIÉROVEJ TVORBY
NA PRÍKLADE ŠTÚROVA

V rámci projektu DANUrB sme skúmali rôzne možnosti a spôsoby valorizácie hodnôt kultúrneho dedičstva v meste Štúrovo, používajúc metódu výskumu prostredníctvom navrhovania. Samotný proces navrhovania sa tak stáva spôsobom, ako získať nové poznatky o rozmanitých možnostiach udržateľného rozvoja miest a zachovania hodnôt kultúrneho dedičstva. Zahraniční študenti programu ERASMUS+ sa v rámci urbanistického ateliéru sústreďovali na uplatnenie krajinno-architektonických prístupov, prírode blízkych a pro-ekologických riešení. Keďže projekt DANUrB je zameraný aj na zvýšenie turistickej atraktivity malých miest na Dunaji, študenti skúmali a analyzovali potenciál zelenej infraštruktúry v Štúrove aj z hľadiska možností posilnenia turizmu.

V kontexte súčasných problémov zhoršujúceho sa stavu životného prostredia a klimatickej zmeny je mimoriadne dôležité vo výučbe urbanizmu a v metodike výučby urbanistickej ateliérovej tvorby venovať zvýšenú pozornosť aj problematike tvorby zelenej infraštruktúry a uplatňovaniu prírode blízkych a pro-ekologických riešení. V rámci urbanistického ateliéru sa na uplatnenie krajinnno-architektonických prístupov sústreďovali zahraniční študenti programu ERASMUS+, využívajúci metódu výskumu prostredníctvom navrhovania [1]. V procese tvorby skúmali rôzne možnosti a spôsoby valorizácie hodnôt zelenej infraštruktúry mesta Štúrovo a jeho okolia aj z hľadiska možnosti posilnenia turizmu [2, 3], keďže zvýšenie turistickej atraktivity malých miest na Dunaji je jedným z cieľov projektu DANURB.

Štúrovo je malým mestom so zázemím rurálnej a poľnohospodárskej krajiny, pre ktorú je rozvoj turizmu mimoriadne dôležitý. Turizmus plní dôležitú úlohu pri aktivizácii rurálnych regiónov s kvalitami prírodných a kultúrnych hodnôt [4]. Problémy malých miest sú často marginalizované vo vzťahu k problémom veľkých miest, centrálnych sídiel, kde sa sústreďuje všetka pozornosť v zmysle hospodárskeho a sociálneho plánovania. Avšak malé mestá ako Štúrovo plnia dôležité funkcie v sídelnej štruktúre Slovenska. Slúžia ako miestne centrá vidieckych regiónov a obcí v systéme osídlenia a ako centrá mikroregiónov zohrávajú kľúčovú úlohu v ich prosperite. Zabezpečujú pre obyvateľov vidieckych regiónov a mikroregiónov služby na primárnej úrovni, pracovné príležitosti a príležitosti pre sociálne a kultúrne kontakty. Hlavným problémom malých miest je však často nedostatok pracovných príležitostí, nedostatočné vybavenie pre poskytovanie verejných služieb, nedostatok investícií, nedostatočná základná infraštruktúra, odľahlosť, slabá dostupnosť, zvýšené dopravné náklady, problémy ľudského kapitálu, ako je odchod mladých ľudí a vysoko kvalifikovaných síl, starnutie populácie, stagnáciu alebo úbytok počtu obyvateľov, i nedostatok finančných prostriedkov a zdrojov pre potreby rozvoja [5]. Na druhej strane malé mestá často

ponúkajú lepšiu kvalitu životného prostredia pre bývanie, lepšie možnosti rekreácie, oddychu i športu v prírodnom prostredí, a pod. Študenti sa v etape prieskumov a analýz sústreďovali na identifikovanie najatraktívnejších polôh v Štúrove vo vzťahu k rieke pre rozvoj nábrežnej promenády v rovnováhe urbanizovaného a prírodného prostredia [6], ako aj na identifikovanie ďalších navzájom prepojených verejných zelených priestorov, ktoré by vytvorili kostru tzv. „zelenej“ a „modrej“ infraštruktúry. Cieľom návrhovej časti bola regenerácia, zlepšenie, ochrana a obnova prírodných, biologických a ekologických vlastností a funkcií zelenej infraštruktúry, a aj jej využitie pre rekreačné a športové funkcie, atraktívne pre obyvateľov a turistov, či vytvorenie zelených koridorov pre peších a cyklistov.

Zelená infraštruktúra je súvislá sieť koridorov a priestorov, plánovaných a spravovaných s cieľom zachovať zdravé ekosystémové funkcie. Zelená infraštruktúra je strategicky plánovaná sieť prírodných a poloprírodných území, ktoré sú tvorené a spravované s cieľom poskytovať celý rad ekosystémových služieb, akými sú čistenie vody, kvalita ovzdušia, priestor na rekreáciu, adaptácia na zmenu klímy a zmiernenie jej dopadov [7]. Dokáže zlepšiť environmentálne podmienky, a tým aj zdravie a kvalitu života obyvateľov [8]. Zelená infraštruktúra zahŕňa ekologický, sociálny i ekonomický rozmer. Poskytuje nielen ekosystémové služby ale aj socio-kultúrne služby, môže predstavovať kultúrne dedičstvo a môže byť aj v centre záujmu turistov [3, 9]. Dôležitými sú aj jej estetické funkcie. Zelená infraštruktúra ako prírodné a kultúrne dedičstvo bola v rámci projektu DANURB skúmaná v meste Štúrovo podobne ako v modelovom meste Komárno [9, 10].

Študenti v etape prieskumov a analýz v rámci rôznych urbanistických analýz [1, 11] vyhodnocovali aj stav verejnej zelene v Štúrove - nábreží, rekreačných trás, obytných súborov, zelene areálov občianskej vybavenosti, športových a rekreačných areálov, stav prístenej a uličnej zelene a identifikovali aj miesta v urbanistickej štruktúre

vhodné pre založenie parkov, stromoradií a iných prvkov zelenej infraštruktúry [3].

V rámci uplatňovania krajinno-architektonických prístupov sa študenti zaoberali aj analýzami historickej kultúrnej krajiny. Použitím dostupných historických mapových podkladov, napríklad máp historických vojenských mapovaní, historických vyobrazení – vedút Štúrova, i literárnych zdrojov. Snažili sa identifikovať tie prvky historickej kultúrnej krajiny, hmotné i nehmotné, ktoré by bolo možné interpretovať a prezentovať v súčasnej kultúrnej krajine Štúrova, aj prostredníctvom turistických trás pre podporu turistického ruchu.

V návrhovej časti sa snažili o vytvorenie turistických, rekreačných, peších i cyklistických trás, ktoré by prezentovali hodnoty kultúrneho dedičstva a interpretovali aj hodnoty zaniknutého alebo nehmotného dedičstva, napríklad územia starých vinohradov „Ürgöhegy Szólló“, „Údolia nárekov“, či drobných sakrálnych prvkov – prístenných krížov, alebo aj historických stromoradií a solitérných stromov. V krajinno-architektonickej kompozícii turistických trás sa snažili využiť aj hodnoty „požičaného“ výhľadu na ostrihomskú baziliku. Vo svojich návrhoch sa snažili vytvárať urbanistické a krajinno-architektonické riešenia vybraných verejných priestorov tak, aby reflektovali súčasné potreby ale i históriu a tradície obyvateľov Štúrova, aby tvorili vhodný hmotný kontext napríklad pre organizáciu trhov Šimona a Júdy, či novodobej interpretácie tradície „Aqua-phone“, tak aby miesta rozprávali príbehy súčasné i minulé.

Zelená infraštruktúra mesta sa spája s hodnotami hmotného i nehmotného kultúrneho dedičstva. Mnohé pomníky a pamätníky pripomínajúce významné historické udalosti a osobnosti mesta sú umiestnené práve v priestoroch zelene – parkoch, či parčíkoch, napríklad v memoriálnom parku na Námestí slobody, v malom parčíku okolo kostola na Námestí Sv. Imricha, či malom parku na ulici Jána Sobieskeho. Študenti sa snažili do návrhov turistických trás

zapojiť aj ďalšie priestory zelenej infraštruktúry s významnými kultúrno-historickými hodnotami – cintoríny, napríklad Židovský cintorín, Vojenský cintorín príslušníkov Červenej armády, padlých v II. sv. vojne a Starý občiansky cintorín, ktoré sú sústredené okolo ulice Svätého Štefana a zhodnotiť ich doposiaľ nevyužitý potenciál. K miestnym pamätihodnostiam mesta patria aj historické a ušľachtilé stromy, napríklad 11 kusov pagaštanu konského v stromoradií na ulici Predmostie, 11 kusov platana javorolistého na Hlavnej ulici a tis obyčajný ktorý rastie na nádvorí Technických služieb mesta na Komenského ulici 18.

Nábřežie Dunaja v Štúrove je nositeľom výnimočných krajinno-architektonických hodnôt a preto sa pozornosť študentov vo veľkej miere sústredila na návrhy jeho úprav, tak aby bolo využité ako živá mestská promenáda, ako životaschopné verejné miesto v kontakte s historickým jadrom mesta, i ako zelená cesta, ktorá ponúkne možnosti oddychu, rekreácie i spoločenského života v rovnováhe urbanizovaného a prírodného prostredia. V časti nábřežia v kontakte s historickým jadrom mesta sa snažili študenti vytvoriť nové mestské oddychové centrum, s prístupom verejných priestranstiev k vode a s atraktívnym mestským dizajnom. Ďalšie časti nábřežia sa snažili využiť ako „greenways“, pre peších, cyklistov, pre rekreačné a športové funkcie, atraktívne pre obyvateľov ale aj turistov, a snažili sa zamerať aj na zlepšenie, ochranu a obnovu prírodných, biologických a ekologických funkcií, obnovu pobrežných biotopov ako aj prezentáciu týchto hodnôt formou náučných chodníkov. Cieľom týchto riešení bolo zvýšenie kvality života pre obyvateľov mesta [12], i zvýšenie jeho atraktivity pre návštevníkov.

V súčasnej krajinno-architektonickej tvorbe je trendom aj využitie rôznych inovatívnych riešení a „zelených“ technológií, ktoré sa študenti taktiež snažili uplatniť vo svojich riešeniach. Takýto prístup podporuje aktívnu integráciu prírodných a krajinných prvkov v mestskej štruktúre, pri zachovaní ich biologickej hodnoty a vytvára

nové, estetické a príjemné mestské priestory [13]. Hoci v súčasnosti verejné priestory a aj zelená infraštruktúra často čelia globalizačným procesom homogenizácie kultúry a prostredia [14], študenti sa vo svojich prácach snažili používať riešenia zelenej infraštruktúry zvyšujúce lokálnu biodiverzitu a zachovávať lokálnu identitu miesta.

- [1] KRISTIÁNOVÁ, K. - JOKLOVÁ, V. Education by research in urban design studio. In Conference Proceedings: EDULEARN17 9th International Conference on Education and New Learning Technologies: 3-5 July 2017, Barcelona Spain. Barcelona: IATED Academy, 2017, s. 2691-2694.
- [2] TERKENLI, T. S. - BELL, S. - ŽIVOJINOVIĆ, I. - TOMIČEVIĆ-DUBLJEVIĆ, J. - PANAGOPOULOS, T. - STRAUPE, I. - TOSKOVIC, O. - KRISTIÁNOVÁ, K. - STRAIGYTE, L. - O'BRIEN, L. Recreational use of urban green infrastructure: The tourist's perspective. In The urban forest: Cultivating green infrastructure for people and the environment. 1. vydanie. Cham, Switzerland: Springer, 2017, s. 191-216.
- [3] KRISTIÁNOVÁ, K. Strategies for tourism enhancement in Danube towns - green infrastructure approach. In Plants in urban areas and landscape. International scientific conference proceedings : 8-9 November 2017, Hokoce, Slovakia. 1. vydanie. Nitra : Slovak University of Agriculture in Nitra, 2018, s. 14-18.
- [4] JASZCZAK, A. - ŽUKOVSKIS, J. Tourism Business in Development of European Rural Areas. Management theory and studies for rural business and infrastructure development. 2010. Nr. 20 (1), s. 35-44.
- [5] JOKLOVÁ, V. - DJUKIC, A. - HARMANESCU, M. - JANČOVÁ, N. Livability along the Danube. Chapter in Book on the unexplored cultural heritage in communities by the Danube, in print, 2019.
- [6] KRISTIÁNOVÁ, K. Promenade as Landscape Architecture Strategy for Riverbanks of Small Danube Cities – Komárno and Štúrovo. In: Almusaed, Amjad (ed.) Landscape Architecture - The Sense of Places, Models and Applications. London: IntechOpen, 2018, s. 289-306.
- [7] TÓTH, A. Zelená infraštruktúra v kontexte európskych stratégií. Životné prostredie, 2018, 52, 1, s. 3–10.
- [8] JASZCZAK, A. Therapeutic role of green areas in small towns on the example of Germany and Poland. In SGEM 2018. 5th International Multidisciplinary Scientific Conference on Social Sciences and Arts. Conference proceedings. Vol. 5. Urban Planning, Architecture and Design : Albena, Bulgaria, 26 August - 1 September 2018. 1. vyd. Sofia: STEF 92 Technology, 2018, s. 561-568.
- [9] KRISTIÁNOVÁ, K. Landscape-Architectural and Green Infrastructure Approaches in the Methodology of Research and Urban Design Studio Teaching on the Example of Komárno. Krajinnno-architektonické prístupy a zelená infraštruktúra v metodike výskumu a v metodike výučby urbanistickej ateliérovej tvorby na príklade Komárna. In DANURB - Impulzy pre Komárno - Impulses for Komárno. 1. vydanie. Bratislava: Spektrum STU, 2018, s. 52-56.
- [10] DUBINY, M. - GREGOR, P. - KALAŠOVÁ, K. Mapovanie a valorizácia kultúrneho dedičstva miest na Dunaji; Príklad súmestia Komárno a Komárom. In ALFA. Roč. 23, č. 2 (2018), s. 32-41.
- [11] VITKOVÁ, L. - SMATANOVÁ, K. - LACKOVÁ, A. - URBAN, J. Educational approaches to the analytical part of urban design, World Transactions on Engineering and Technology Education. Vol. 16, no. 3, 2018, s. 206-211.
- [12] HODOR, K. – WARYŚ, E. Modern green technologies and solutions in landscape architecture. Czasopismo Techniczne, 2017, Volume 10, s. 5-13.
- [13] JOKLOVÁ, V. - FURDÍK, J. Nábřežné stratégie v Bratislave - Petržalke. In ALFA. Roč. 20, č. 3 (2015), s. 58-67.
- [14] IGNATIEVA, Maria, AHRNÉ, Karin. Biodiverse green infrastructure for the 21st century: from "green desert" of lawns to biophilic cities. Journal of Architecture and Urbanism, Volume 37(1), s. 1–9.

4.

PRINCIPLES

OF STRENGTHENING THE CULTURAL IDENTITY AND COMMUNITIES IN ŠTÚROVO

JÁN URBAN

Towns are "the societies of memory" (Luďa Klusáková) as all towns they are constituted of collective memory (Aldo Rossi). Small and middle-sized towns exist on the periphery of academic (economic etc.) interest (Luďa Klusáková). Peripheral settlements struggle because "the world is spiky" (Florida). The urban structure contains local narratives (Anke Schmidt). It works also vice versa - the narratives contain and further create the structure (Aldo Rossi). If these narratives are formalized, they create the explicit cultural heritage. Cultural heritage in small towns plays an important role and has a better chance to survive (lower rate of investment in small town comparing to metropolis and lower progress in redeveloping existing areas - e.g. Komárno ammunition factory), be visible and be helpful in constituting the future and wealth of the community. The cultural heritage and its (re)presentation also serves and served as a tutorial to the identity of towns. It is also possible to constitute fake portraits and stereotypes based on the presented image of a city. Perceivers (experts included) make their image based on preconceptions and learned social / cultural stereotypes (Luďa Klusáková). Representation of the entire city from the view of its citizens could be also tricky, it is because of their natural perception of residential neighborhoods, where they spend most of their time as the true image of their city and so giving less attention to terrain vague, non residential, non touristic areas of the town (J.B. Jackson 1957). There exists a stronger bond to the locality and identification with the place among the inhabitants, which creates pride and protection of the local heritage (Janto). Cultural heritage can be hidden, intangible, unseen, informal (not formalized) (UNESCO). The hidden heritage works as a potential - for future scenarios, development, reusing, wealth of towns. The cultural heritage linked to riverine landscape has a specific role in the towns, which evolved on the banks / adjacent landscape of great rivers. The small towns (Štúrovo) mostly struggle with finding resources to reuse the heritage. Setting a strategy, finding strong partners, creating networks, learning from best practice helps them to further develop the urban structure with the help of cultural potential. This happens at a risk of low quality of contemporary architecture - copy paste traditionalism / regionalism (Frampton). The other danger is creating exclusivity in misusing culture as a factor of protectionism and avoidance of differentness this leads to continuous enclosed and isolated character of a small town. The smaller towns, more peripheral can learn from their "older brothers" which walked through a similar path.

PRINCÍPY

POSILNENIA KULTÚRNEJ IDENTITY A KOMUNÍT V ŠTÚROVE

Mestá sú "spoločenstvom pamäti" (Luďa Klusáková) ako všetky mestá, v ktorých je vytvorená kolektívna pamäť (Aldo Rossi). Malé a stredné mestá existujú na okraji akademického (ekonomického atď.) záujmu (Luďa Klusáková). Periférne osídlenia bojujú, pretože "svet je ostrý" (Florida). Mestská štruktúra obsahuje miestne príbehy (Anke Schmidt). Funguje to aj naopak - príbehy obsahujú a ďalej dotvárajú štruktúru (Aldo Rossi). Ak sú tieto príbehy formalizované, vytvárajú explicitné kultúrne dedičstvo. Kultúrne dedičstvo v malých mestách zohráva dôležitú úlohu a má lepšiu šancu na prežitie (nižšia miera investovania v malom meste v porovnaní s metropolou a nižší pokrok pri rekonštrukcii existujúcich oblastí - napr. továrň na výrobu munície v Komárne), ako aj byť viditeľné a užitočné pri v perspektíve a bohatstve komunity. Kultúrne dedičstvo a jeho reprezentácia tiež slúžia ako návod na identitu miest. Tiež je možné vytvoriť falošné portréty a stereotypy založené na prezentovanom imidži mesta. Vnímateľa (vrátane odborníkov) si vytvárajú obraz na základe predsudkov a naučených sociálnych / kultúrnych stereotypov (Luďa Klusáková). Vnímanie celého mesta z pohľadu jeho občanov by mohlo byť tiež zložitá, je to kvôli ich prirodzenému dôrazu na obytné štvrte, kde trávia väčšinu času, a tak menej pozornosti dávajú neobytným a turisticky nevyužívaným oblastiam mesta (JB Jackson 1957). Existuje silnejšia väzba na lokalitu a identifikáciu s miestom medzi obyvateľmi, čo vytvára hrdosť a ochranu miestneho dedičstva (Janto). Kultúrne dedičstvo môže byť skryté, nehmotné, neviditeľné, neformálne (neformalizované) (UNESCO). Skryté dedičstvo funguje ako potenciál - pre budúce scenáre, vývoj, opätovné využitie, bohatstvo miest. Kultúrne dedičstvo spojené s riečnou krajinou má osobitnú úlohu v mestách, ktoré sa rozvíjali na brehoch veľkých riek. Malé mestá (Štúrovo) väčšinou bojujú s nájdením zdrojov na opätovné využitie dedičstva. Stanovenie stratégie, hľadanie silných partnerov, vytváranie sietí, učenie sa z najlepších postupov im pomáha pri ďalšom rozvoji mestskej štruktúry s pomocou kultúrneho potenciálu. To sa deje s rizikom nízkej kvality súčasnej architektúry - kopírujúci tradicionalizmus/ regionalizmus (Frampton). Druhým nebezpečenstvom je vytvorenie exkluzivity pri zneužívaní kultúry ako faktora protekcionizmu a vyhýbania sa odlišnosti, čo vedie k nepretržitému uzavretému a izolovanému charakteru malého mesta. Menšie mestá, viac periférne, sa môžu učiť zo svojich "starších bratov", ktorí prešli podobnou cestou.

ÚVOD

Mestá sú podľa Ludi Klusákovej "spoločenstvami pamäte" [2], Aldo Rossi tvrdí, že sú tvorené kolektívnou pamäťou [3]. Mestská štruktúra obsahuje lokálne naratívy [4], ktoré fungujú aj vice versa - zasahujú a ďalej tvoria štruktúru [3]. Formalizovaním a overovaním týchto naratívov sa ustanovuje explicitne uznané kultúrne dedičstvo. To hrá v malých mestách dôležitú rolu a môže mať v porovnaní s metropolami paradoxne lepšiu šancu prežiť, byť viditeľné a napomôcť lokálnej komunite ku ekonomickej a sociálnej stabilite (nižší tlak a záujem investorov, nižšia stavebná dynamika na pretváranie existujúcich území, výnimočnosť v kontexte, tradícia, udržateľný turizmus).

Malé a stredné mestá sa nachádzajú na periférii akademického a ekonomického záujmu [2][5]. Jedným z vysvetlení môže byť model sveta, ktorý je obsiahnutý v teórii Richarda Floridu o ostrom (spiky) svete s veľkou disparitou rurálnych a metropolitných regiónov [6]. Kultúrne dedičstvo tiež slúži(lo) ako (re)prezentácia a tutoriál k identite daných miest. Na základe predsudkov a stereotypného vnímania je však taktiež možné vytvárať falošné príbehy a mylný obraz mesta. Vnímatelia (vrátane expertov) si vytvárajú vlastný obraz založený na predsudkoch a naučených sociálnych a kultúrnych stereotypoch [7][8]. Reprezentácia založená čisto na pohľade domácich obyvateľov by tiež mohla viesť k úskaliam. Spôsobené to je aj ťažiskom vnímania na ich bezprostredné okolie, kde trávia najviac času a podľa neho si vytvárajú obraz o celom meste, jeho identite a histórii. Neprihliadajúc na nerezidenčné, neturistické, terrain vague - zvyškové územia, ktorým sa nevenuje toľko pozornosti [9].

Taktiež sa nevenuje dostatočná pozornosť predošlým historickým vrstvám a ich príbehom, ktoré sú akoby stratené a čakajú na znovuobjavenie a novú interpretáciu, sú však prítomné v krajine a v kolektívnom nevedomí (prístup Landscape biographies) [10][11]. To nahráva stereotypnému vnímaniu a interpretácií na základe mylných

kultúrnych a etnických predstáv. Čoho dôsledkom sú aj nekvalitné a neudržateľné riešenia vo fyzickom prostredí, tvorbe architektúry a mesta - gýč a propaganda. (Komárňanské príklady: Nádvorie Európy, súsošie Cyrila a Metoda na okružnej križovatke, "hrdinská socha na každom rohu...")

Oponentami takéhoto prístupu sú kritickí regionalisti - Kenneth Frampton, Gion A. Caminada [12][13]. Na našej scéne je veľmi zaujímavý odborný dialóg architektov Paňáka, Kusého a Bahnu s (versus) Petrom Pásztorom [14][15][16][17].

Silnejšie puto a identifikácia s miestom je prejavom lokálnej identity, ktorá keď sa posilňuje, vytvára hrdosť a potrebu ochrany, poznania a objavovania lokálneho dedičstva [2]. Tieto snahy o posilnenie identity a vzťahu k lokálnemu dedičstvu môžu viesť aj cez popularizáciu témy architektonického, krajinárskeho, mestského dedičstva. Oblasti, často spoločensky menej zaujímavé, sa tým stávajú diskutované v širšej verejnosti. V poslednom čase sa toto darí v mnohých lokalitách Slovenska, spomeňme aspoň pár - Ta take town (Prešov), Čierne diery (Gemerské a ostatné zanedbané pamiatky a lokality Slovenska), m_p_ba (Bratislava a jej okolie).

Ako nájsť správnu mieru identifikácie s miestom a ako využiť jeho kultúrny potenciál? Ako môže miestna komunita prispieť k tvorbe udržateľnejšieho prostredia (po sociálnej, ekonomickej, kultúrnej a environmentálnej stránke)? Čo je miestna komunita, kto ju tvorí a ako sa prejavuje v súčasnom svete?

KULTÚRNA IDENTITA A KULTÚRNE STEREOTYPY

"Kultúra sa dá definovať ako členstvo v komunite, ktorá zdieľa spoločné diskurzy, priestor, dejiny a mentálne obrazy" [18].

Pod diskurzami sú myslené spôsoby organizácie vedomostí, myšlienok alebo skúseností, ktoré sú zakorenené v jazyku a jeho konkrétnych kontextoch (dejiny, inštitúcie, ...)

Problém nastáva pri subjektívnej otázke - vlastnej etnickej identity. Skupinové zaradenie by sme stále mohli definovať pomocou spoločných kultúrnych rutín a denných osobných interakcií. No v moderných, historicky komplexných, otvorených spoločnostiach sa vymedzovanie hraníc, tej ktorej sociálnej skupiny javí čím ďalej zložitejšie a premenlivé [18].

Problém tkvie v nezhode medzi rasovou, národnou, etnickou identitou stanovenou jedincovi inštitúciami a sebe pripisovanou jedincom samotným. Skupinová identita nie je prírodným javom, ale kultúrnym vnemom... to čo vnímame ako jedincovu kultúrnu identitu je výsledkom dlhoročného tréningu nášho vnímania našim kultúrnym prostredím a zakorenenými stereotypmi, mentálnymi modelmi, ktoré máme vybudované okolo vlastnej identity. Skupinová identita je otázkou zaostrovania a rozostrovania etnických, rasových a národných konceptov a stereotypov [18].

Tieto dva protichodné póly vnímania skupinovej identity - "rozostrenej a zaostrenej" vyjadril výstižne autor Magris vo svojej knihe Dunaj - životopis rieky [19], na základe analýzy piesne o Nibelungoch opísal tento jav na území Dunaja týmito slovami:

"Dunaj býva často obklopený symbolickou aureolou antinemectva; je to rieka, pozdĺž ktorej sa stretávajú a miesia rôzne národy. Je to rieka Viedne, Budapešti, Bratislavy, Belehradu, Dácie, stuha, ktorá podobne ako kedysi Ókeanos obtekal grécky svet, pretína a obopína habsburské Rakúsko, z ktorého mýtus a ideológia vytvorili symbol mnohonárodnej a nadnárodnej koiné, ríše, ktorej mocnár sa obracal na "svoje národy" a ktorého hymna sa spievala v 11. jazykoch. Dunaj to je nemecko - maďarsko - slovansko - románsko - židovská stredná

Európa, stojaca v ostrom protiklade ku germánskemu Reichu, je to hinter-nacionálna ekuména, je to svet "po národoch"...
..."Hinter-nacionálna" stredná Európa, dnes zidealizovaná ako harmónia medzi rozdielnymi národmi, bola isto realitou Habsburskej ríše v jej poslednom období, bolo to tolerantné súžitie, ktoré sa pochopiteľne po jeho zániku oplakáva, už len kvôli totalitnému barbarstvu, ktoré ho v dunajskom priestore vystriedalo medzi dvoma svetovými vojnami." [19].

Tu sa dostávame k problému historického vnímania súnáležitosti ku kultúre, poťažmo komunite. Od tradičnej komunity stredovekého feudálneho sveta, kde jedinec bol závislý na kolektíve (Cirkev, feudálne zoskupenie, obec) cez komunitu modernej doby - kde sa zvyrazňoval rozpor medzi individualitou a kolektívnym, slobodou a oddanosťou, kde komunita stála v protiklade ku spoločnosti - spontánne, nezmluvné spoločenstvo založené na iných základoch ako formalizované vzťahy štátu a spoločnosti. V postmodernej dobe sa dostávame k modelu liberálnej komunity, teda tej, ktorej jednou stránkou mince je rozvoj osobnosti a sebakreácia a druhou je súnáležitosť so skupinou. V takejto komunite je participácia rozhodujúca pre sebakreáciu tak komunity, ako aj individuality. Avšak takáto participácia je obvykle skôr ponukou zo strany jednotlivcov než dopytom zo strany komunitných autorít. Autor Višňovský rozdiel vo vnímaní modernej a postmodernej komunity ilustruje na príklade existenciálneho ohrozenia komunity. Kým moderná komunita tvrdí: "My ňa chránime, preto nás musíš bezpodmienečne poslúchať", postmoderná - rozpadom hodnôt autority poznačená komunita, tvrdí ústami jej člena: "Chráňme sami seba, preto mi dovoľte aktívne participovať na vlastnej sebaobrane" [20]. Višňovský ďalej argumentuje, že pomyselná minca s oboma stranami - individualitou a komunitou je v skutočnosti reprezentovaná spoločným zdieľaným priestorom.

Prenosom tejto teórie na tému tvorby mesta by sa vzťah komunity ku lokalite dal opísať skratkou: "sami seba, s mojim prispením". Na

základe individualizovaných rozhodnutí, ktoré vychádzajú zo získanej, no niekedy veľmi prchavej, komunitnej identity, sa jedinec zapája a participuje na tvorbe priestoru. Pretože slepé dôverovanie autoritám je blízke známemu čakaniu na Godota.

Preto autorky Smatanová a Lacková môžu tvrdiť nasledovné: "Miestne komunity sú jedným z najdôležitejších aktérov pri tvorbe udržateľných sídel, sú nositeľmi transformácie, ale aj manažmentu ich udržateľnosti. Súčasne miestne komunity vedia najlepšie a najefektívnejšie zhodnotiť skrytú a nevyužitú kapacitu kultúrneho kapitálu - hmotného a nehmotného, formalizovaného alebo neformalizovaného kultúrneho dedičstva. Valorizácia a zviditeľnenie nevyužívaného dedičstva vytvára ponuku pre ekonomický kapitál v podobe cestovného ruchu a prilákanie vzdelávacích, umeleckých, rekreačných a iných inštitúcií. Dôležitým pozitívnym sprievodným javom tohto procesu je však aj udržanie alebo oživenie miestnej identity" [21].

Doplnené Jantom: "Stotožnenie sa obyvateľov so svojou lokalitou, záujem o ňu – ktoré sa buduje aj prostredníctvom miestnych kultúrnych hodnôt – vedie k väčšej ochote podieľať sa na jej rozvoji, zapájať sa do spolupráce, participovať na lokálnych aktivitách. Ak hovoríme o lokálnej identite, nemyslíme na identitu lokality (ktorú vytvára história, architektúra miesta atď.), ale na identitu jej obyvateľov; teritoriálnu, priestorovú ...lokálna identita je vedomie príslušnosti k lokalite u jej obyvateľov. Toto stotožnenie sa so špecifickým priestorom spoločenského bytia sa vytvára predovšetkým na základe sociálnych a kultúrnych obsahov (medziludských vzťahov, spomienok, zážitkov, emocionálnych väzieb)" [22]. Všimnime si, že identita skupiny v tomto tvrdení nie je tvorená formalizovanými alebo inštitucionalizovanými autoritami, ale hlbokým emocionálnym zážitkom, ktorý vytvára väzbu a motivuje jedinca ku akcii pre vzájomné dobro.

Popisovaný jav je ľahko odvímateľný aj na situácii Štúra. V

publikácii *Moje mesto* autor Kerekes píše o príbehu povojnového Štúra, oddeleného od svojej ostrihomskej dvojčky, zakončuje svoj text osobných výpovedí pamätníkov touto príznačnou vetou:

"Všetci starší páni lomcujú svojimi pamäťami, prevracajú útržky spomienok. Isté sú len tie, ktoré sa spájajú s konkrétnosťou ich vlastného zážitku. Alebo aj tie už vybledli" [23].

Práve z týchto spomienok nakoniec vyvstala aj iniciatíva ochrancu mosta a vodného telefónu [24], ktoré symbolickými umeleckými vstupmi do priestoru pripomínajú vzácnosť obnoveného fyzického spojenia dvojice miest Mostom Márie Valérie.

KOMUNITA - DOMOV - STAVEBNÁ KULTÚRA

Potreba komunity nepochybne korešponduje s potrebou človeka mať domov - s potrebou zakotvenosti, zakorenenosti, potrebou niekam patriť, mať svoje blízke prostredie, svoj svet, ... [20].

Zdá sa, že jednou zo slepých uličiek Aténskej charty a celého modernistického hnutia v tvorbe miest je práve strata pocitu prílnutia a intimity domova. Architekt Kohout toto tvrdenie podporuje svojim tvrdením a časový rámec posúva až po súčasnosť: "Jednou z kľúčových tém, kde moderná spoločnosť, zdá sa, opakovane zlyháva, je tvorba miesta a s tým spojená strata pocitu domova ako polohy, z ktorej je možné zároveň prežívať jedinečnú povahu vlastnej existencie..." [25].

No aby sme sa vyhli romantizovaným obrázkom a sentimentálnym návratom domov, mali by sme sa držať pri zemi. Správne, je zrejme, až skutočne nadobudnúť fyzickú blízkosť: "k veciam, ktoré sprevádzali ľudstvo po celú jeho históriu: priestor, topografia, materiál a konštrukcia". Zárukou pre vyhnutie sa monotónnosti, neutrality a

sterility tvoreného prostredia je poznanie charakteru, emócií a príbehov s ním spojených. Gion A. Caminada ich označuje ako "základné elementy kultúry" - zásadné východzie body pre architektonický návrh. Hlavným motívom takejto architektúry je diferenciacia. Táto vyrastá z nezameniteľnej relevantnosti miesta a stavať preto znamená podporovať túto relevantnosť a pridávať hodnotu života na danom mieste [13]. Rovnako Juhani Pallasmaa potvrdzuje toto tvrdenie a hovorí o "trvalom ľudskom poslaní architektúry a jej schopnosti zasadiť nás do kontinua času a individuality miesta" - nadviazať a dopĺňať. Pre Kennetha Framptona je "architektonické dielo vždy rovnako ontologickou prítomnosťou (prezenciou) a stelesnením spoločenských hodnôt v priestore ako ja jej abstraktnou a symbolickou reprezentáciou" [12].

V úplne najväčšej miere a mierke môžeme tento prístup badať v prístupe Geopoetiky, kde: "Geografické priestory môžeme vnímať ako viacvýznamové texty, ktoré nesú geologické, historické, kultúrne a antropologické významy. Zem tvoria príbehy, ktorých lingvistické kódy sa učíme čítať, keďže sú často písané v zmiešaných jazykoch fotónov, biochemických procesov, feromónov živočíšnej ríše, termodynamiky planetárnej klímy a ľudských lingvistických vzorcov" [26]. Architektúra, mestotvorba a krajnotvorba je v tomto význame písaním viac alebo menej vhodného textu do príbehu Zeme. Čím viac sme poetickí a v súlade s pôvodným textom, tým sme bližšie k úspechu. Krajina vnútrozemskej delty Dunaja [27] a Štúrova [28] je práve takýmto už písaným textom.

- [1] PALLASMAA, J.- MAKI, F.- NEUTELINGS, W.J. Hledání harmonie a krásy, Zlatý řez 36/2013, s. 22-35.
- [2] KLUSÁKOVÁ, L. Small towns in Europe in the 20th and 21st Centuries, Praha: Karolinum, 2017, s.159.
- [3] ROSSI, A. Architecture of the City, Cambridge: The MIT Press, 1982, s.198.
- [4] SCHMIDT, A. Geschichten urbaner Landschaften - Formate des Erzählens für kollaborative Entwurfsprozesse, dizertácia, Fakultät für Architektur und Landschaft der Gottfried Wilhelm Leibniz Universität Hannover, 2018, s.220.
- [5] STEINFURER, A. - VAISHAR, A. - ZAPLETALOVÁ, J. The Small Town In Rural Areas As An Underresearched Type Of Settlement. Editors' Introduction To The Special Issue Europ. Countrys., 4/2016, s.322-332.
- [6] FLORIDA, R. The world is spiky. Dostupné online 28.1.2019: <https://www.theatlantic.com/past/docs/images/issues/200510/world-is-spiky.pdf>
- [7] KLUSÁKOVÁ, L. Leidenský skicár: města podél cesty z Vídně do Cařihradu (1577 - 1585) The Leiden sketchbook: towns along road from Vienna to Constantinople (1577 - 1588), Ústav dejín umenia SAV, Bratislava, Časopis ARS 32, 1-3/1999.
- [8] KLUSÁKOVÁ, L. Between reality and stereotype: town views of the Balkans, Urban History, 28, 3/2001, Cambridge University Press, UK, s. 358 – 377.
- [9] JACKSON, J.B. Stranger's Path, Landscapes: Selected Writings of J. B. Jackson, Univ of Massachusetts Press, 1970, s.160.
- [10] ROYMANS, N.- GERRITSEN, F.- VAN DER HEIJDEN, C.- BOSMA, K.- KOLEN, J. Landscape Biography as Research Strategy: The Case of the South Netherlands Project, Landscape Research, 34, 3/2009, s. 337-359.
- [11] ZARIŇA, A. 'Path dependence and landscape: initial conditions, contingency and sequences of events in Latgale, Latvia', Geografiska Annaler: Series B, Human Geography 95, 4 / 2013: s. 355–373.
- [12] MELKOVÁ, P. Humanistická role architektury v současné společnosti, Zlatý rez 36/2013, s. 16.
- [13] CAMINDA, G.A. Architektura jako kultura, Zlatý rez 36/2013, s. 37.
- [14] KUSÝ, M.; PAŇÁK, P. "Tradičia nezaväzuje" s. 281 - 287, IN: MITÁŠOVÁ, M.; ŠEVČÍK, J.: "Česká a slovenská architektúra 1971 - 2011. Texty, rozhovory, dokumenty", 2013, Akademie výtvarných umění v Praze, Praha, s.956.
- [15] PÁSZTOR, P. "Očarení architektúrou" s. 293 - 297, IN: MITÁŠOVÁ, M.; ŠEVČÍK, J.: "Česká a slovenská architektúra 1971 - 2011. Texty, rozhovory, dokumenty", 2013, Akademie výtvarných umění v Praze, Praha, s.956.
- [16] PÁSZTOR, P. "Organická architektúra vs. funkcionalistická moderna?" str. 287 - 293, IN: MITÁŠOVÁ, M.; ŠEVČÍK, J.: "Česká a slovenská architektúra 1971 - 2011. Texty, rozhovory, dokumenty", 2013, Akademie výtvarných umění v Praze, Praha, 956 str.
- [17] BAHNA, J. "Poznámky k Pásztorovmu Očareniu architektúrou" s. 297 - 303, IN: MITÁŠOVÁ, M.; ŠEVČÍK, J.: "Česká a slovenská architektúra 1971 - 2011. Texty, rozhovory, dokumenty", 2013, Akademie výtvarných umění v Praze, Praha, s.956.
- [18] KRAMSCH, C. Language and Culture, UK, 1st edition Oxford: Oxford University Press, 2014, s. 134.
- [19] MAGRIS, C. Dunaj - životopis řeky, Česko, druhé vydanie, Praha: Mladá Fronta, 2010, s.456.
- [20] VIŠŇOVSKÝ, E.: Komunita ako autentický domov človeka? Filozofia 62, 1/2007, s. 44 – 53.
- [21] LACKOVÁ, A.; SMATANOVÁ, K. Udržateľný rozvoj malých a stredných miest na Dunaji. Vymedzenie území a ich valorizácia v prípadovej štúdii Komárno. ALFA 2/2018, s. 18 – 23.
- [22] JANTO, J.: "Kultúrny a sociálny kapitál lokality ako prostriedok miestneho rozvoja", Muzeológia a kultúrne dedičstvo, 1/2013. Dostupné online 29.1.2019: http://www.muzeologia.sk/index_htm_files/MuzeologiaKD_1_2013_Janto.pdf
- [23] KEREKES, P. Moje Mesto: Štúrovo IN: MOJE MESTO, kolektív autorov, prvé vydanie, Ivanka pri Dunaji, vydavateľstvo F. R. & G., 2014, s. 178-193.
- [24] <http://www.bridgeguard.org> navštívené dňa 28.1.2019
- [25] KOHOUT, M. Tvorba a vnímaní miest, Zlatý řez 36/2013, s. 69.
- [26] LIKAVČAN, L., ORSZÁGHOVÁ, K. Syntax Zeme: Úvod do geopoetiky. Kapitál 11/2018, s. 6-7.
- [27] KRISTIÁNOVÁ, K. Prírodná a kultúrna krajina Dunaja. Reflexie dedičstva vo výskume DANÚrB. ALFA 2/2018, s. 24–31.
- [28] VITKOVÁ, L. - SMATANOVÁ, K. - LACKOVÁ, A. - URBAN, J. Identity of a place - an impetus for sustainable development of local communities. In SGEM 2018. 5th International Multidisciplinary Scientific Conference on Social Sciences and Arts. Conference proceedings. Vol. 5. Urban Planning, Architecture and Design. Sofia: STEF 92 Technology, 2018, s. 155--162.

5.

URBAN

REGENERATION APPROACHES
IN THE METHODOLOGY
OF RESEARCH AND URBAN DESIGN
STUDIO TEACHING
ON THE EXAMPLE OF ŠTÚROVO

VIERA JOKLOVÁ

International research process on the cultural identity and urban regeneration, as well as the deeper interest of municipalities in collaboration with the faculties of architecture to obtain solutions applicable for specific urban development, brings new models in urban design studio education. Such approaches enrich the learning potential and involve teachers and students for research tasks. They are presented on the example of the city of Štúrovo, lying on the Danube and on the borders with Hungary. The city has been identified within the framework of the project DANUrB for the valorisation and development of architectural and urban planning spatial concepts.

PRINCÍPY

URBANISTICKEJ REGENERÁCIE
V METODIKE VÝSKUMU A VÝUČBY
URBANISTICKEJ ATELIÉROVEJ TVORBY
NA PRÍKLADE ŠTÚROVA

Medzinárodný výskum zaoberajúci sa posilnením kultúrnej identity a urbanistickej regenerácii, ako aj hlbší záujem mestských zastupiteľstiev o spoluprácu s fakultami architektúry pri vytváraní urbanistických konceptov uplatniteľných na špecifický mestský rozvoj prináša nové modely aj vo výučbe urbanistickej ateliérovej tvorby. Takéto prístupy obohacujú vzdelávací potenciál a zapájajú učiteľov a študentov do výskumných úloh. Sú prezentované na príklade mesta Štúrovo, ktoré leží na Dunaji a na hraniciach s Maďarskom. Mesto bolo identifikované v rámci projektu DANUrB na valorizáciu a rozvoj priestorových konceptov architektonického a urbanistického plánovania.

CHARAKTERISTIKA ŠTÚROVA

Návštevník, ktorý prichádza do Štúrova po železnici, vníma najskôr značnú vzdialenosť železničnej stanice od mesta. Akoby ani nepatrila k mestu. Neskôr jeho pozornosť upúta imponujúca silueta Ostrihomskej katedrály, prinášajúca pozitívne očakávania z prezentácie mestského priestoru. To, že sa vlastne nachádza v protihľadejestskej dvojici Štúrova – v starobylom a historicky významnom Ostrihome a v konečnom dôsledku aj v inom štáte, nemusí byť v súčasnej zjednotenej Európe a Schengenskej zóne problémom. Prechádzkou po revitalizovanom moste Márie Valérie ponad mohutný tok Dunaja sa dá pohodlne dostať do historického jadra Ostrihomu, kde väčšinou aj smerujú kroky všetkých návštevníkov Štúrova. Na strane Štúrova však príjemná a kultivovane revitalizovaná pešia zóna Hlavnej ulice nenavádza priamo na existujúcu malú Dunajskú promenádu s vedutou mosta Márie Valérie, Ostrihomskej katedrály a Kováčovskej pahorkatiny, ale kľukatí sa obchádzaním pre priestor daného významu nevhodných prevádzok a parkovísk. Užívateľ priestoru dokonca stráca vizuálny kontakt s kompozičným akcentom katedrály. Napriek tomu a po prekonaní prekážok je unikátny zážitok z nočnej osvietenej ostrihomskej baziliky, zrkadliacej sa v hladine Dunaja možný len z brehov Štúrova.

O1,O2

Výhľady z nábregia Dunaja v Štúrove na Kováčovské Kopce a Ostrihomskej baziliku.

Nádherná prírodná a kultúrna scenéria a teplé podnebie s najväčším počtom slnečných dní na Slovensku podporuje prvotné pozitívne vnemy Štúrova. Pri hlbšom skúmaní rôznych zdrojov vyplynú pre špecifickú identitu mesta ďalšie zaujímavé fakty.

Mediterránna flóra a šire roviny podmieňujú jeho jedinečný prírodný, hospodársky a turistický charakter. Severovýchodne od mesta ležia Kováčovské Kopce s maximálnou nadmorskou výškou 395 metrov. Na

severozápade mesto ohraničuje Prírodná rezervácia Vršok - Hegyfarak. Katastrom mesta Štúrovo pretekajú vodné toky Dunaj a Hron, na ktorých sú vybudované ochranné hrádze, nakoľko zastavané územia sa nachádzajú v potenciálnej zóne inundačného územia Dunaja. V Štúrove sa nachádzajú 3 zdroje termálnych vôd, z ktorých Kúpeľný prameň je intenzívne využívaný v rozsiahlom areáli termálneho kúpaliska Vadaš. Vadaš Thermal Resort je z hľadiska veľkosti areálu najväčším termálnym kúpaliskom na Slovensku, rozkladá sa na ploche 35 ha. V roku 1996 areál kúpaliska prešiel do vlastníctva Mesta Štúrovo, ktoré založilo svoju spoločnosť Vadaš s.r.o., prostredníctvom ktorej boli zrealizované mnohé investície do rozvoja spoločnosti. V areáli sa nachádza šesť vonkajších bazénov, ktoré sú zásobované z dvoch termálnych prameňov s teplotou vody pri zdroji 39 °C. Celková veľkosť bazénov je 7700 m². Celoročnú prevádzku zabezpečuje krytá plaváreň s tromi bazénmi o vodnej ploche 520 m². Celková kapacita kúpaliska je 12300 osôb [1].

Administratívne Štúrovo spadá do okresu Nové Zámky a je súčasťou Nitrianskeho kraja. Vzdialenosť od okresného mesta je 48 km. Od Komárna je vzdialené 45 km a od krajského mesta Nitry 88 km. Mesto je spojené s okolím cestami I. triedy č. 63 a 76 a cestami II. triedy č. 509 a 564. Zároveň je významnou železničnou križovatkou. Územím Štúrova prechádzajú 2 železničné trate. Jedna z nich sa nachádza na európskom koridore č.IV, tvorí súčasť hlavného ťahu z Česka cez Bratislavu, Nové Zámky do Štúrova s priamym pokračovaním do Budapešti a využíva sa hlavne na tranzitnú prepravu vo východo-západnom smere. V povojnovom období sa tu vybuvovalo najrozsiahlejšie prekladisko na Slovensku, ktorého význam po roku 1989 postupne upadol. Druhou železničnou traťou je trať Štúrovo – Levice, ktorá má regionálny charakter.

Mesto má 2 prístavy. Osobný sa nachádza v centre mesta na nábregí Dunaja a nákladný prístav je v areáli firmy Smurfit Kappa. Oba tieto prístavy sú využívané minimálne. Najbližším letiskom je letisko M. R.

Štefánika v Bratislave a medzinárodné letisko Ferenc Liszt a Budapešti. Mesto vďaka výhodnej polohe bolo osídlené už v praveku. Dokazujú to rozsiahle archeologické výskumy. Bolo dôležitým dunajským brodom už v dobe rímskej - rímske Anavum bolo jedným z predmostí chýrneho „Limes Romanus“. Cisár Marcus Aurélius počas vojenského ťaženia na tomto území spisuje svoje dielo „Sebavravy“, ktoré je vôbec prvým literárnym počínom spísaným na území Slovenska. Následne územie osídľovali Húni, Avari, Slovania, Arpádovské kmene, bolo súčasťou Rakúsko-Uhorskej monarchie. Osídlenie na ľavom brehu Dunaja, ktorého názov Kakat sa spomína prvýkrát v donačnej listine kráľa Gejzu I. r.1075, plnilo dôležitú úlohu zabezpečenia Ostrihomu, ako centra svetskej i cirkevnej moci Uhorska, ležiaceho na protiľahlom brehu Dunaja.

V roku 1724 boli mestu (nazývané Parkan) udelené práva konať 4 jarmoky ročne. Dodnes sa zachoval jeden, ktorý sa koná pravidelne v októbri - Parkanské trhy Šimona a Júdy, ktoré nadväzovali na bratislavské michalské trhy. Parkanské trhy boli známe po celej strednej Európe a zachovali sa dodnes.

Za panovania Márie Terézie boli mestu opätovne udelené mestské výsady, stalo sa okresným mestom. Vybudovala sa Hradská cesta, ktorá viedla z Viedne cez Bratislavu, Trnavu, Parkan, Ostrihom do Budína. V roku 1918 sa Štúrovo stalo pohraničným mestom Česko-slovenskej republiky. V roku 1938 sa na základe viedenskej arbitráže mesto pripojilo k Maďarsku. Po vojne na základe Benešových dekrétov mesto opäť pripadlo Česko-slovenskej republike. Most spájajúci mesto s Ostrihomom, ktorý bol počas vojny zničený, sa obnovil až v roku 2001. Obnovený most cez Dunaj zblížil Štúrovo s Ostrihomom, pohyb obyvateľov z jednej aj druhej strany sa zintenzívnil, organizujú sa rôzne spoločné podujatia. Výrazne, a to najmä negatívne, ovplyvnil dopravnú situáciu nárastom počtu motorových vozidiel prechádzajúcich cez centrum mesta. Štúrovo má 10 568 obyvateľov (k 31.12.2014), rozloha katastra je 13,44 km² a hustota obyvateľstva v

intraviláne je 789,81 obyv./ km² [1]. Ako mesto strednej veľkosti ležiace na Dunaji a na hraniciach s Maďarskou republikou sa Štúrovo dostalo do záujmu výskumu projektu schémy Interreg Dunajský medzinárodný program – DANUrB. Projekt DANUrB mapuje kultúrne regióny pozdĺž Dunaja s dôrazom na menšie a stredne veľké mestá. Okrem regiónov v Nemecku a Rakúsku tieto mestá v súčasnosti čelia kríze postsocialistickej ekonomickej transformácie, situácii po zatvorení rozsiahlych priemyselných štátnych podnikov, ktoré podnietili pomerne rozsiahly aj priestorový rozvoj v povojnovom období. V súčasnosti je Štúrovo poznačené znížením počtu pracovných príležitostí a celkovým poklesom počtu obyvateľstva v dôsledku demografických zmien a ekonomickej migrácie. Pozitívnu zmenu v takejto situácii je možné dosiahnuť efektívnym využívaním kultúrneho potenciálu regiónu, transformáciou na kreatívne mestá s vyšším podielom kreatívneho priemyslu, služieb a tvorivého ľudského kapitálu [2]. Cestovný ruch a využitie lokálnych daností je veľmi dôležitý aspekt pre rozvoj a kvalitu života v oblasti.

PRINCÍPY URBANISTICKEJ REGENERÁCIE

Urbanistická regenerácia v európskych mestách je v súčasnosti ovplyvňovaná účinkami globalizácie, klímy, lokálnej spoločensko-ekonomickej situácie a kultúry životného štýlu [3]. Identifikuje naliehavú požiadavku na revitalizáciu brownfieldov a „prázdnych“, neefektívne využitých priestorov v meste. K aktuálnym trendom urbanistickej regenerácie patrí snaha humanizovať mestá, zvyšovať ich kultúrnu identitu, zlepšovať kvalitu verejných priestorov a uprednostňovať nemotorovú mobilitu. Otvorené verejné priestory, ak majú byť pre používateľov dostatočne atraktívne, musia byť zároveň kvalitné a bezpečné, aby sa zvýšila frekvencia ich využívania [4]. Pritom je potrebné rovnako brať ohľad na miestnych obyvateľov, ako aj na návštevníkov a turistov, nakoľko identifikácia miestnych

obyvateľov s ich lokalitou vytvára ich pozitívny vzťah k okolitému prostrediu a následne vedie k väčšej ochote zúčastňovať sa na jeho rozvoji, ochrane a k väčšej účasti na miestnych aktivitách. Udržateľné a efektívne princípy urbanistickej regenerácie uplatňujú návrh diverzifikovanej mestskej štruktúry s primeraným podielom bývania, občianskej vybavenosti, služieb, atraktívnych verejných priestorov a prírodných prvkov; návrh kompaktnej urbanistickej štruktúry s dôrazom na chôdzu a cykloturistiku; návrh, ktorý umocňuje orientáciu vo mestskej priestore, kompozíciu, estetiku a zmyslové vnímanie; a v neposlednom rade návrh flexibilných štruktúr, ktoré sú schopné odrážať životné zmeny svojich užívateľov [5].

METODIKA MEDZINÁRODNÝCH ATELIÉROV URBANIZMU

Vychádzajúc z kontextov sídelných, vnútro sídelných a lokálnych priemetov výskumu projektu DANUrB realizovala Fakulta architektúry Slovenskej technickej univerzity (FA STU) v Bratislave ako výskumný partner projektu v letnom semestri 2017 urbanistické priestorové štúdie v meste Štúrovo. Do výskumu sa zapojilo 51 študentov 3. ročníka bakalárskeho štúdia v tzv. malom urbanistickom ateliéri, ktorý charakterizuje len trojhodinová týždenná výmera. Zároveň na tvorbe urbanistických regeneračných stratégií v Štúrove participovali zahraniční študenti v rámci schémy Erasmus, ktorí riešili urbanisticko-krajinárske štúdie. V ateliéroch s interdisciplinárnym prierezom pôsobilo 7 pedagógov z FA STU. Zaujímavým medzinárodným aspektom ateliéru bola vzdialená spolupráca s kolegami z budapeštianskej Budapest University of Technology and Economics (BME), ktorí takisto riešili územie Štúrova, Ostrihomu a nadväzujúceho regiónu, aplikujúc pritom rôzne prístupy a metodiky. Ich práce vychádzali z dôslednej analytickej časti humánnej a fyzickej geografie územia, nasledované ideovými konceptami a víziami pre rozvoj územia, častokrát vo forme jednoduchých dizajnových úprav,

mobiliáru, krajinárskych úprav nábreží a podobne .
O3,O4

Ukážky prác študentov BME: Alexandr Hajdu, László Maros (vľavo) a Alexandra Bardóczi, Hanna Csuka (vpravo).

O5, O6, O7

Ukážky prác študentov BME: zľava László Czeresznyés, Augusztina Vörös, Petra Descák, Bálint Horváth, Zita Murányi, Dóra Nagy, 2017.

Vzdialenú komunikáciu oboch medzinárodných partnerov zabezpečovala platforma vyvinutá v ukončenom európskom projekte OIKONET [6], kde si obe vzdelávacie inštitúcie v rámci svojich vzdelávacích aktivít zadefinovali čiastkové úlohy pre študentov [7]. Pokiaľ študenti „odovzdali“ na platformu svoje rozpracované úlohy, pedagógovia i ostatní študenti na slovenskej i maďarskej strane mali možnosť si ich pozrieť a aj napríklad napísať svoj názor k nim. Tento medzinárodný rozmer študentov výrazne motivoval a boli poväčšinou ochotní urobiť aj prácu nad rozsah bežného ateliérového zadania. Značným problémom v efektívnejšej aplikácii zdieľaného prostredia v urbanistickej tvorbe sa ukázala byť nie optimálna časová zosúladenosť oboch medzinárodných tímov – napríklad výborné a detailné geografické analýzy územia odovzdávali maďarskí študenti až vtedy, keď už slovenskí riešili na základe špecifikovaných problémov a potenciálov územia koncepty urbanistických návrhov. Takisto výrazným obmedzením bola jazyková rozdielnosť; najmä z časových dôvodov študenti odovzdávali prezentácie v rodnom jazyku, čím sa ich čitateľnosť pre druhú stranu limitovala.

O8

Ukážka medzinárodnej vzdelávacej platformy projektu OIKONET s vytvorenou čiastkovou úlohou pre odovzdávanie finálnych návrhov prác študentov BME.

Významným prínosom pre výskum priestorových stratégií urbanistickej regenerácie, ako aj pre samotný pedagogický proces a kvalitu študentských urbanistických štúdií bola aktívna spolupráca so

zastupiteľstvom mesta Štúrovo, či už to bolo v rámci úvodnej prezentácie v Štúrove, kde študenti FA STU získali cenné informácie o aktuálnej situácii a perspektívach rozvoja mesta priamo od primátora, alebo v následnej účasti zástupcov mesta na prezentáciách čiastkového rozpracovania konceptov riešenia a na výslednej obhajobe urbanistických štúdií. Študenti tak získavali relevantné pripomienky k svojmu urbanistickému konceptu a vzdelávací proces sa účasťou zástupcov mesta dostával do reálnej polohy potrieb praxe. O9, O10

Zlava Ing. Agnesa Dudášová, primátor Štúrova Ing. Eugen Szabó, dekan FA STU Bratislava doc.Ing.arch.Lubica Vitková, PhD., Ing.Gabriel Radošický a študenti FA STU na úvodnom stretnutí v Štúrove, marec 2017.

Študenti v urbanistickom ateliéri pracujú vo dvojiciach. Učia sa tým odborne diskutovať a riešiť tímovo tvorivé problémy, asertívne i prekonávaníu vlastného tvorivého ega v snahe o dosiahnutie optimálneho výsledku. Rozsiahle analýzy, či už územno-plánovacej dokumentácie a územných stratégií, alebo priamo analýzy v teréne, patria k úvodným fázam urbanistického ateliéru. V konkrétnom prípade analýz Štúrova sa aplikoval tradičný analytický prístup - prieskum a následné spracovanie rôznych druhov urbanistických analýz (napr. dopravnej, funkčnej, kompozičnej, historickej analýzy, analýzy zelene atd.); ako aj inovatívny prístup analýzy územia na základe určených trás [8]. Študenti boli rozdelení do dvoch skupín, kde prvá riešila klasický analytický prieskum a druhá analyzovala určené trasy v teréne. Dvojice študentov tak mohli vnímať územie v celej komplexnosti pozitív i negatív a vytvárať mentálne mapovanie územia na základe svojich pozorovaní a vnemov. Obe skupiny študentov sa následnou verejnou prezentáciou svojich výstupov oboznamovali navzájom s výsledkami svojich prieskumov, čo bolo výrazným obohacujúcim efektom v priestorovom a mentálnom mapovaní územia. Rozsiahly analytický prieskum sa rozdelil medzi viaceré tímy a následne sa medzi nimi zdieľal. Okrem spomínanej

medzinárodnej platformy sa na tieto účely vytvorila vyzvaná FB skupina.

O11

Analýza trasy, študenti: Marko Rimár, Daniela Uková, Ivona Čapičíková, pedagóg: Katarína Smatanová, 2017.

O12

Tvorba konceptov, študenti: Marko Rimár, Daniela Uková, Ivona Čapičíková, pedagóg: Katarína Smatanová, 2017.

V úvode tvorby konceptov boli študenti vyzvaní, aby vypracovali krátke eseje na tému identity mesta Štúrovo, respektíve na problematiku lokálnej a globálnej kultúry a turizmu. Študenti tak museli o danej problematike rozmýšľať, naštudovať si ju a vlastnými slovami vyjadriť. Na základe analýz územia, prieskumu problematiky a teoretických riešení študenti spracovali z ich pohľadu problémové oblasti územia, ako aj potenciály pre rozvoj. Väčšina z nich sa týkala reorganizácie dopravného riešenia, urbanistickej regenerácie územia a hľadania prepojenia medzi rekreačným rezortom Vadaš a revitalizovaným nábrežím Dunaja, vyzdvihnutím špecifik mesta a posilnenia kultúrnych tradícií územia. Štruktúrovaná SWOT analýza načrtla potenciál a problematické aspekty rozvoja mesta.

O13

Tvorba konceptov, študenti: Lenka Baková, Nikola Bisová, pedagóg: Viera Joklová, 2017.

V slabých stránkach študenti akcentovali chýbajúce spojenia mesta s riekou, keďže mnohé private pozemky s rodinnými domami alebo spoločnosťami tvoria bariéru v blízkosti vodného toku; prerušenu pešiu zónu, ktorá nevedie k nábrežiu; celkovo nízku kvalitu verejných priestorov, chodníkov, mestského mobiliáru; chýbajúce cyklotrasy a preferenciu automobilizmu, aj keď veľkosť a charakter mesta je ideálny pre cyklistický pohyb. Parkovanie sa nachádza na jednom z najviac exponovaných miest pri moste Márie Valérie, ktorý je ako jediný most cez Dunaj v regióne nadmerne zaťažený dopravou.

Medzi pozitívami prevažovala výhodná pozícia mesta na Dunaji a v kontakte s historickým Ostrihomom; prítomnosť termálnych zdrojov pre rozvoj rekreácie a letnej turistiky, ale aj pre hospodárske využitie; dobré železničné spojenie na dôležitej medzinárodnej trati.

Rozvojový potenciál mesta hľadali predovšetkým v možnostiach prepojenia mesta s Dunajom a s vytvorením promenádnych, rekreačných a oddychových priestorov [9]. Dôležitým aspektom v ich návrhoch bolo využitie tradičných aktivít na zvýšenie identity lokality, ako aj rozvoj poľnohospodárskeho cestovného ruchu, malých podnikov v agroturistike a súvisiaceho mimosezónneho cestovného ruchu, posilnenie predaja miestnych špecialít, trhov, výstav a kultúrne podujatia. Celkovú stratégiu a víziu navrhnutých riešení možno charakterizovať zvyšovaním priestorovej kvality mestskej štruktúry Štúrova s cieľom zvýšiť kvalitu života svojich obyvateľov, prilákať viac návštevníkov, ako aj udržať ich dlhšie v meste. Finálne spracovania urbanistických štúdií boli v podobe postrov prezentované počas Danube Days 2017 v Štúrove a v Ostrihome, kde sa k nim mohli vyjadriť obyvatelia a návštevníci mesta. Ich podstatnú časť prezentujeme v závere publikácie aj s informatívnym textom.

O14_1, O14_2, O14_3

Finálny urbanistický koncept, študenti: Lenka Baková, Nikola Bisová, pedagóg: Viera Joklová, 2017.

[1] Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja mesta Štúrovo na roky 2015 – 2022. Dostupné online z: http://www.sturovo.sk/download_file_f.php?id=727854, 2015.

[2] DanurB Esztergom/Štúrovo municipal report, © BME, STU, DANUrB, 2018.

[3] HADJRI, K. - DUROSAYIYE, I.O. et.al. A critical analysis of urban regeneration programmes in Europe. In Conference: Housing - A critical perspective: Liverpool, 8-9 April 2015. Vol. 7, No. 2, 2015.

[4] DJUKIC, A.- THANOS, V. - JOKLOVA, V. Liveable Open Public Spaces – from Flaneur to Cyborg. In book CyberParks – the interface between people, places and technology, COST Action TU 1306, Springer, Berlin, 2018, in print.

[5] JOKLOVA, V. – BUDREYKO, E. Innovative digital tools for ecological approaches in urban design in Slovak context. In 2018 International Conference on Engineering Technologies and Computer Science, 20-21 March 2018, Moscow Russia, IEEE, CPS, Los Alamitos, CA, 2018, pp.101-105.

[6] OIKONET - A global multidisciplinary network on housing research and learning, Erasmus LLP project. Dostupné online: <http://www.oikonet.org/>, 2018.

[7] JOKLOVÁ, V. – KRISTIÁNOVÁ, K. Application of collaborative virtual environments in urban design studio. In Conference Proceedings: EDULEARN17 9th International Conference on Education and New Learning Technologies: 3-5 July 2017, Barcelona Spain. Barcelona : IATED Academy, 2017, pp.2695-2698.

[8] VITKOVÁ, L.- SMATANOVÁ, K. – LACKOVÁ, A. – URBAN, J. Educational approaches to the analytical part of urban design. In World Transactions on Engineering and Technology Education, Vol.16, No.3, 2018, © 2018 WIETE.

[9] KRISTIÁNOVÁ, Katarína, 2018. Promenade as Landscape Architecture Strategy for Riverbanks of Small Danube Cities: Komárno and Štúrovo. In Amjad Almusaed (ed.) Landscape Architecture: The Sense of Places, Models and Applications. London: IntechOpen, 2018, pp. 289-306.

6.

NOVE ŠTUROVO

IDENTITY OF THE PLACE, IDENTITY OF THE CITY

SLOVAK UNIVERSITY OF
TECHNOLOGY IN BRATISLAVA
FACULTY OF ARCHITECTURE

Authors: Branislav Stojkov & Istvan Torma

Supervisors: doc. Ing. arch. Ľubica Vitková, PhD.

Academic year: 2016/2017

Our city has a population of 11.100 inhabitants, and is situated on the left bank of the Dunaj / Danube river at the Slovak-Hungarian border. Štúrovo is the southern most city in Slovakia attracting a lot of visitors with its interesting countryside. The Bend of the Danube river starts here with a splendid view of the Basilica in Esztergom, Hungary. The river Hron flows into the Danube close to the city and offers excellent opportunities for adventure and exploration for nature lovers.

First and foremost Štúrovo is a spa town. The Thermal Spa VADAŠ is justly famous not only in Slovakia but also abroad. It has a capacity for 8.500 visitors and with its reconstructed pools of different sizes, indoor swimming pool, reconstructed row of snack-bars/cafeterias, sanitary and sport facilities, it offers an ideal recreational opportunity for the sun and water lovers.

WHAT IS THE CITY BUT THE PEOPLE?

What is the city but the people? This, not so fully definitive "urban equation", intrigues many questions only by its profoundness. What comes next are the city-urban areas and most importantly the relationships between the observers and the environment. The identity of the space can reveal in its original form only by distilling common effects and features. That is why, neither the public spaces nor the people can completely express the identity of the place or the

identity of the city but the interconnection. The city reflects the needs and the values of the people and the core of this mutuality are the public spaces as a blood flow of a never ending story – the city. Consciously or not we design links, we change the appearance of the room around us, we make spaces collide so that new scenes and atmospheres are born again and again. The quality of these feelings determines us as dwellers, artists, architects, urbanists. Just like that, the quality of the public spaces creates the identity of the community. The public room is the greatest witness of all public invaders such as love, heroism, escape, fear, childhood, encounters, sorrow. And all of these define the connection as a main function of the public space. In the second row we must not forget but to mention the sociability, the activities, the market and the comfort image as essential parts of the whole structure. Not always we can encounter all of them in one place. Sometimes we are limited spatially, other times economically or even culturally. Moreover, time as something we cannot influence on, can wipe out all that once was part of the character or the identity of the place. This is how cities shrink, die or just lose what was real for them. My question is can we bring back and even accentuate the importance of the lost public rooms by reclaiming them? It is a unique way for a new designed space to be used by all the people who can identify with it and feel a connection with it and the same a chance for visitors to meet the local and understand the authenticity of it.

RESIDENTIAL AREA

DESIGNED AREA

BIRD-VIEW

ŠTÚROVO

SLOVAK UNIVERSITY OF
TECHNOLOGY IN BRATISLAVA
FACULTY OF ARCHITECTURE

Authors: Lenka Baková & Nikola Bisová

Supervisors: doc. Ing. arch. Viera Joklová, PhD.

Academic year: 2016/2017

Štúrovo is located in the south of Slovakia in district Nové Zámky. It is seated on the border with Hungary on the river Danube and has a twin sibling – Esztergom, which can be called the elder brother either from historical, cultural and attraction point of view. The biggest problem of the city is the decreasing population, caused by demography trends and migration for work or better places for living. The city has advantageous location on the Danube river, but has not yet reached the maximum from this preferred position. Nice pedestrian zone of the city leads nowhere and the most attractive places are filled by the parking places.

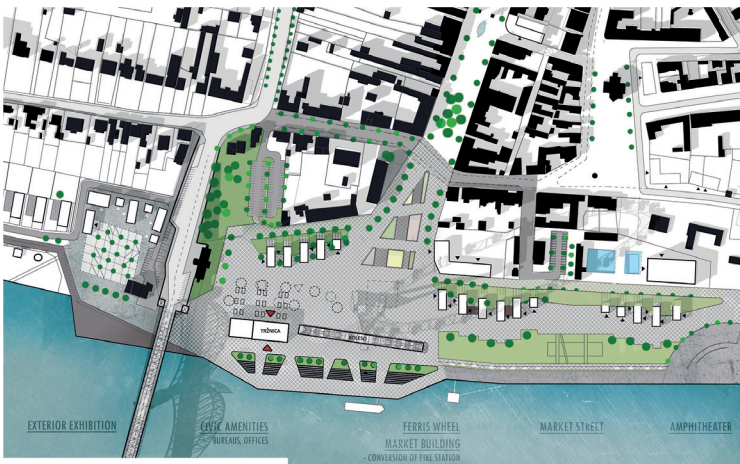
The design proposes the outer communication ring for transit with additional Danube bridge. The masterplan is divided into 4 atmospheres, which include the revitalization of the riverbank, prolonging a cycling route, creating the cross between riverfront and main street in the city centre with new accent, which would not damage the view on the basilica. This composition accent is represented by Danube gallery, which is permeable to let people walk to and from the riverbanks, it is multifunctional building – making it an entrance to harbour, market place and gallery. Alternative is represented by the dominant of Ferris wheel, like London Eye. This solution includes as well the conversion of fire station into market place building. Other buildings in the centre are 1-2 floors high small rectangular structures, which do not prevent the view on basilica and look airy. They are family houses with small markets or gastronomy on the first floor.

The proposal moves the main entrance to Vadaš complex from south to north, with the elimination of large parking lots before the former entrance and changing it on public spaces and park.

The concept has been elaborated in collaboration with P. F. Baroš and M. Brachňáková.

VISUALIZATION

PLAN

MASTERPLAN

IDENTITA MIESTA ŠTÚROVO

SLOVAK UNIVERSITY OF
TECHNOLOGY IN BRATISLAVA
FACULTY OF ARCHITECTURE

Authors: Peter František Baroš & Monika Brachňáková

Supervisors: doc. Ing. arch. Viera Joklová, PhD.

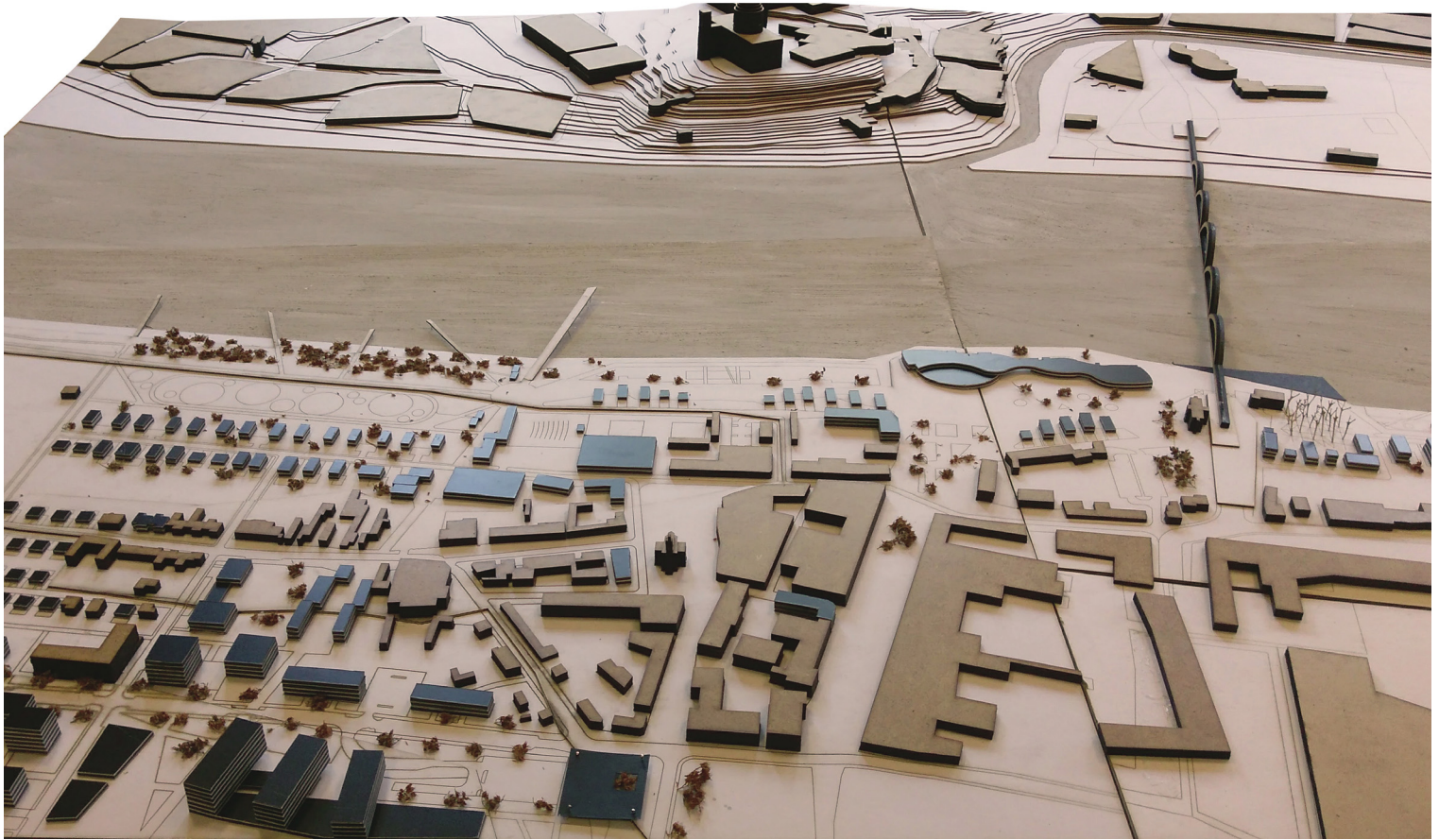
Academic year: 2016/2017

Štúrovo – little town on south border of Slovakia. Too far from bigger city in Slovakia, but just few steps from Esztergom city on the other side of Danube river in Hungary. It might look like these two towns have many things in common, but in general they are quite different. Esztergom is thriving centre of region, with rich history and culture and many tourists from around the world (as it has the biggest basilica in Central Europe). On the other hand Štúrovo is small town in the middle of its own identity crisis. Firstly Esztergom suburb, later industrial town and nowadays it leans to be tourist destination. In this changing environment with slowly decreasing population. The town needs to adapt to its new strategy. Urban design has to follow these strategies, to change from small sleepy town into thriving and exciting tourist centre and a pleasant place to live.

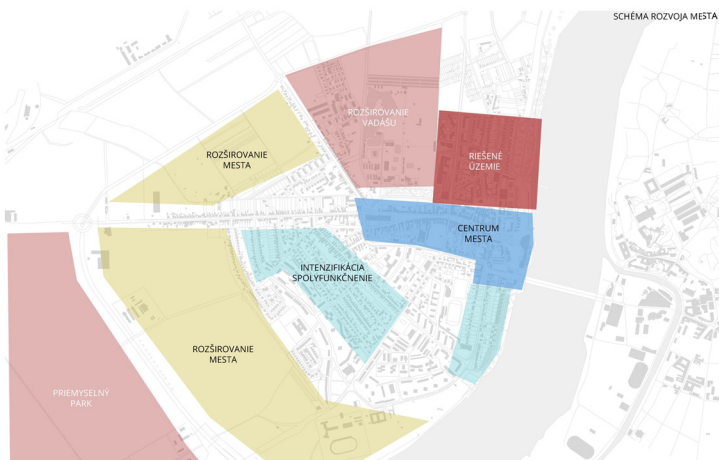
People ignore design that ignores people.

The main objective of this design was to improve the environment to satisfy different group of users, to create mix used functions in urban fabric. First group of users represents the residents of Štúrovo. The proposal creates for them new possibilities of living in modern district zone close to the city centre, with public facilities (marketplace, kindergarten, sport facilities, amphitheatre, gallery and all kinds of activities connected to water). New bridge over the Danube allows to finish the city by-pass and influence the economy of the city. It will attract more investors in new industrial zone, while keeping all transit outside the city. Many new job opportunities will be created as services for tourists, which is the second core group of users the proposal is focused on. Tourists are visiting Štúrovo, but they do not stay long and their attendance is seasonally oriented. Therefore the design proposes new big congress hotel for corporate clients, new swimming and rowing centre, new hall for handball or volleyball, new outdoor training grounds and possibilities for specific accommodation in apartments near the river.

Finally the proposal tries to get more use of the waterfront itself. Nowadays underused and ignored by the town, will change into a promenade with a lot of life during days and nights. The connection between the city and the river has to be as strong as possible.

MODEL

CONCEPT

MASTERPLAN

ŠTÚROVO

SLOVAK UNIVERSITY OF
TECHNOLOGY IN BRATISLAVA
FACULTY OF ARCHITECTURE

Authors: Patrik Krásny & Jakub Klemon

Supervisors: Ing. arch. Andrea Lacková

Academic year: 2016/2017

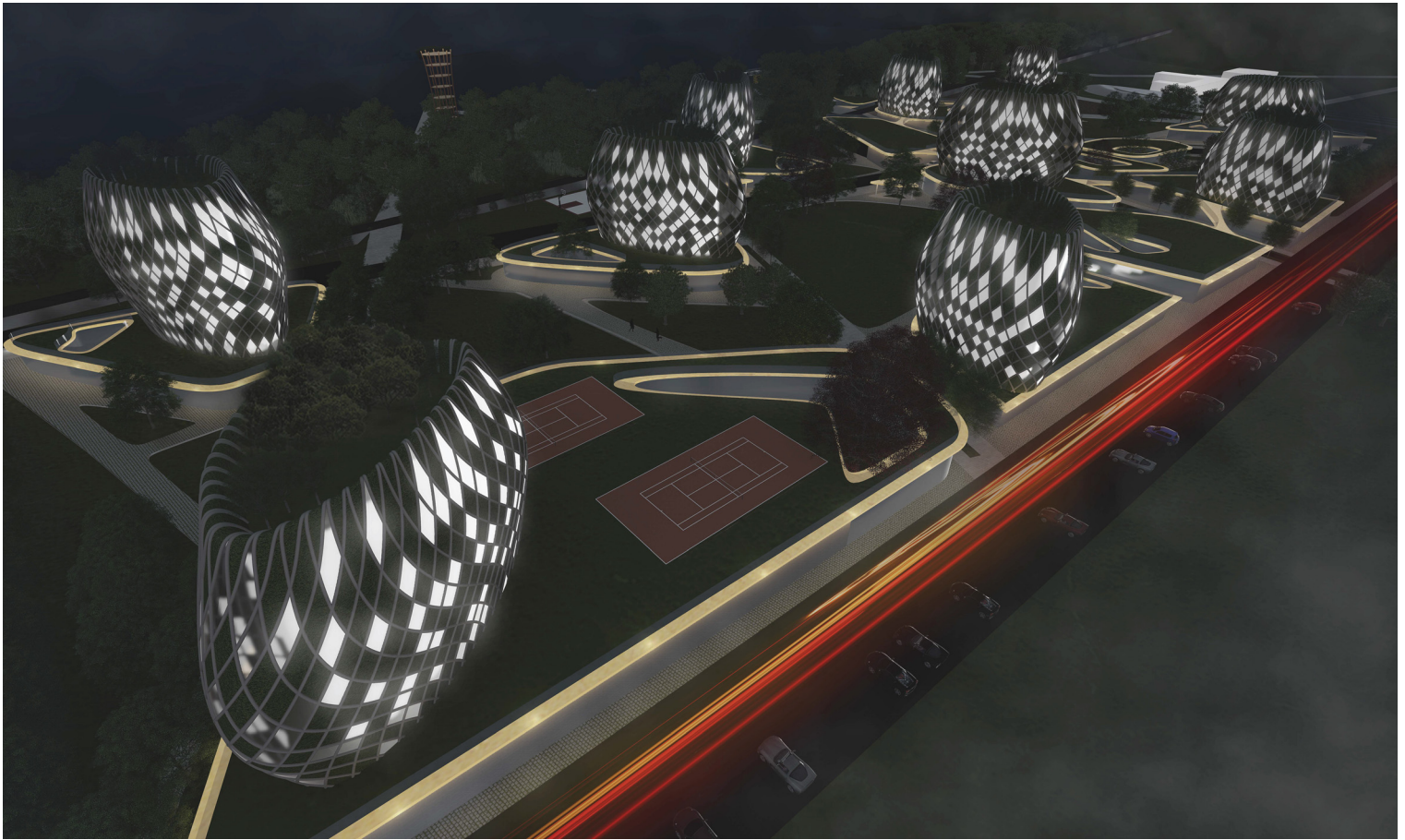
ŠTÚROVO

Project #Štúrovo comes from the idea of creating a pleasant and ecological lifestyle for the inhabitants of Štúrovo. There is an effort to make the green design contribution to architecture, which takes on a wider range of issues. Proposal completes the functions into the existing urban structures and landscape.

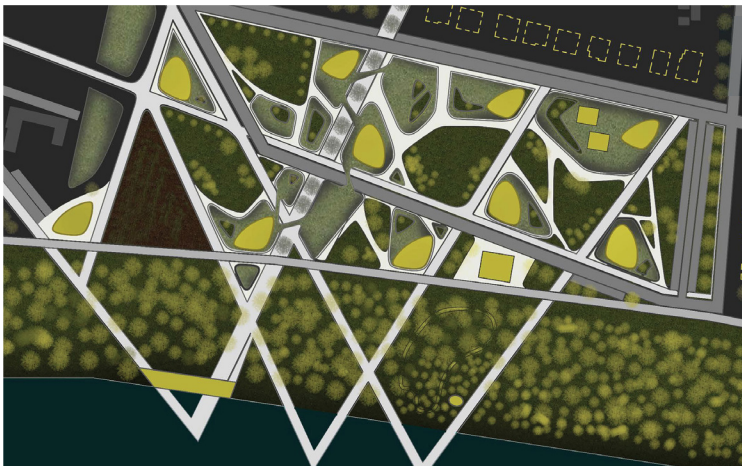
LIBRETTO

Štúrovo is a project applying the area between forest and water side of Danube. This potential will exploit and make more efficient of natural elements with minimum intervention to alluvial forest. New sports and rest functions are located in the forest. This part serves as relaxing recreation for people from new residential complex and as well for people of whole city. The design guides the movement of people to waterside of Danube. Visitors can see the view on the cathedral Saint Mary and Saint Vojtech.

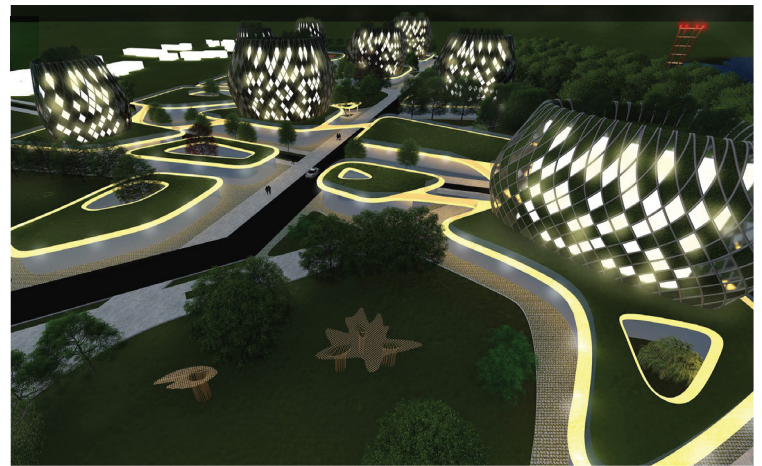
Štúrovo is visited by many tourists and our design creates the second public area in city, because in Štúrovo is only one public space nowadays. We want the high quality project and public space where people can use multiple functions in this area, link complete city and use the potential of Danube, views, forest and our green project.

VISUALIZATION

GROUND PLAN

VISUALIZATION

OBYTNÝ SÚBOR ŠTÚROVO

STU
FA

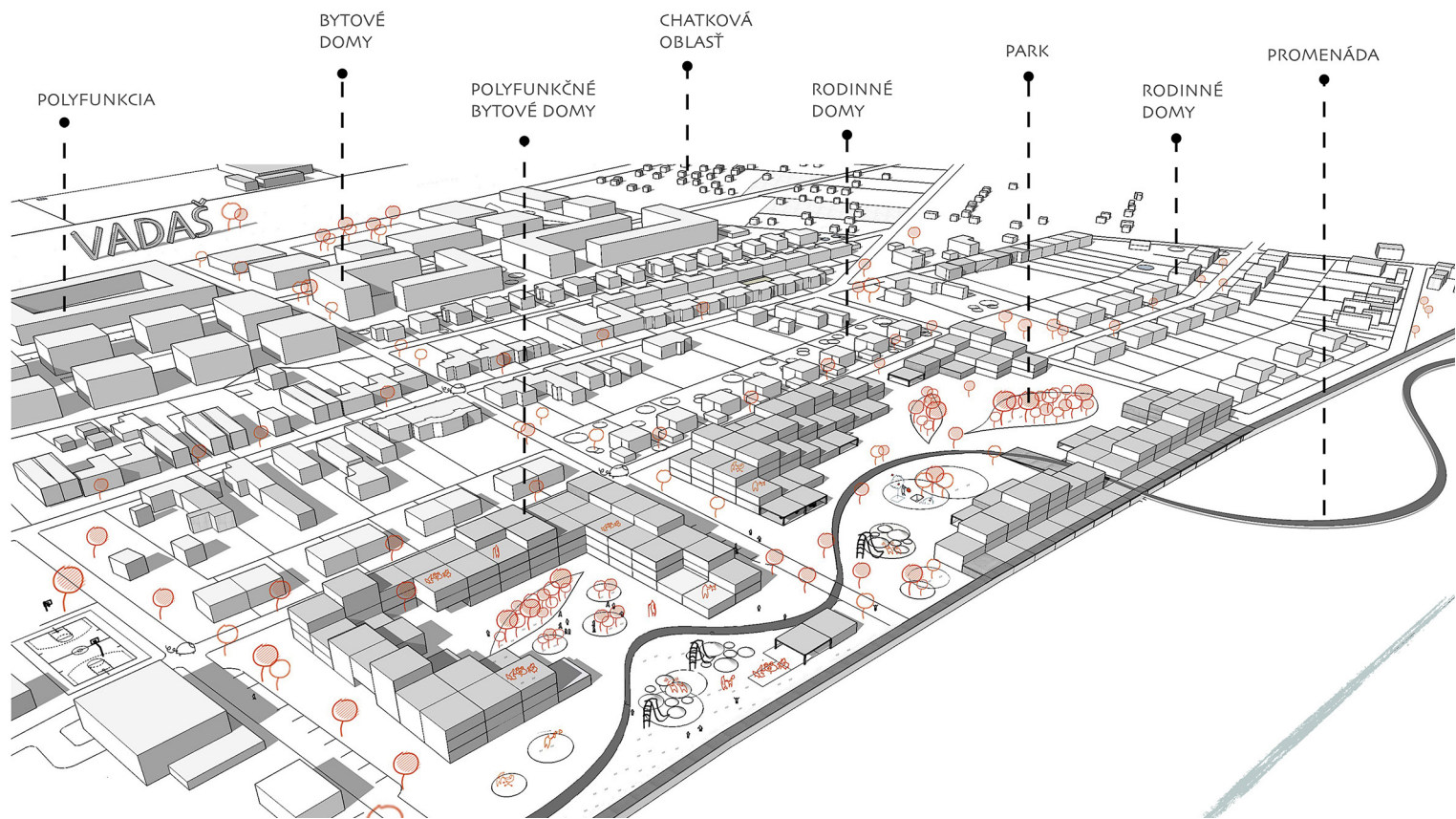
SLOVAK UNIVERSITY OF
TECHNOLOGY IN BRATISLAVA
FACULTY OF ARCHITECTURE

Authors: Ivona Čapíčková & Daniela Uková

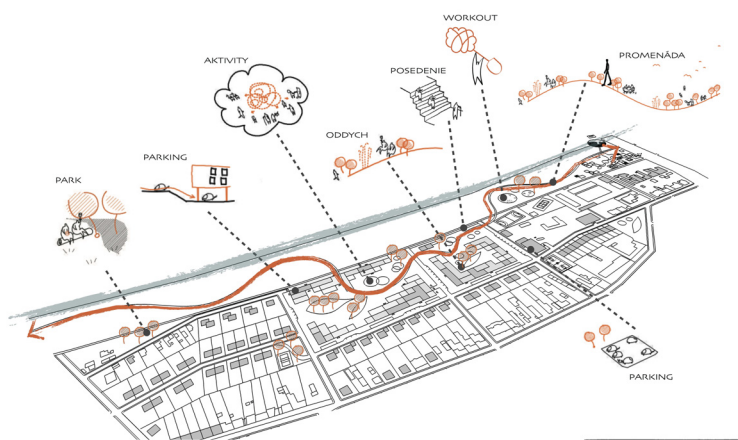
Supervisors: Ing. arch. Katarína Smatanová, PhD.

Academic year: 2016/2017

PERSPECTIVE VIEW

CONCEPT

VISUALIZATION

ŠTÚROVO

NEW IDENTITY_BETTER LIFESTYLE

SLOVAK UNIVERSITY OF
TECHNOLOGY IN BRATISLAVA
FACULTY OF ARCHITECTURE

Authors: Teo Hojda

Supervisors: doc. Ing. arch. Ľubica Vitková, PhD.

Academic year: 2016/2017

IDEA

Tourists do not know Štúrovo as a known destination, just from time to time as a better swimming pool and that's why they stay here in a better case for a one night or two. More activities such golf, water activities, aquapark, activities in the nature, development of the vine industry, experiences economy and so forth would bring to the town tourists for a longer stays and a life to the town also out of the summer season. In the current development of the available holidays possibilities in Slovakia would in the summer and also in the winter Štúrovo become attractive for the tourists. Working on the quality of life and services for locals would Štúrovo gain its own identity as amusement sport and recreation oriented town, who would greatly compete or overtake Ostrihom.

Concept is based in the interest of raising attractiveness of the lower riverside, and at the same time to keep it inhabited by locals. Final proposal uses private and public areas in small intervals to make them attractive not only for tourists. This chain of functions (private, public) will result in attractive area for life for locals and will get visitors by the polyclinic, where is proposed public swimming pool. Spread of the functions in the town will help to ease traffic during the season which would have been as per proposal yearly (not seasonal) and will unify the town.

LIVING

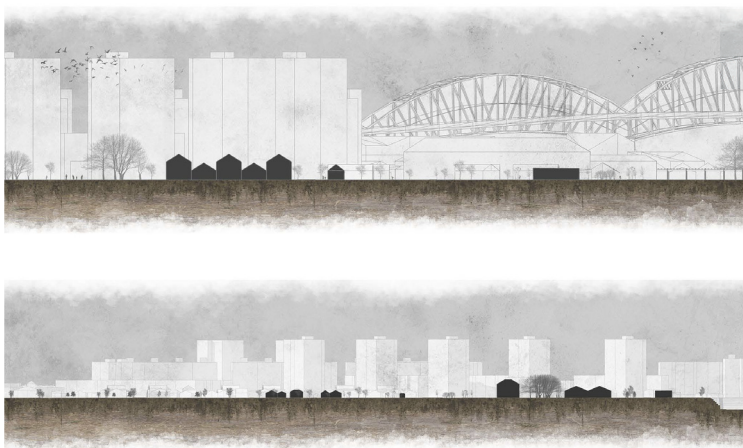
Attention for the town development we paid to the riverside, precisely to its south lower part by the bridge. Concept of living is divided into two main units, which are meeting at marina. Southern part is focused on living in the houses (family houses, villas) of various forms. Northern the other way around - living in the large panel houses (flat houses).

Zone of the family houses are crossing playful streets with areas for rest and relaxation activities besides parking by the houses; here are created also parking areas and streets mainly work on one way traffic, so the transportation is safe and ready for the future pressure.

Zone of the flat houses, which are spread over the smaller objects in the land, are made of lower, maximum of 5 storey form with underground parking. Roofs are playful and of various shapes and edges - react on the rest of the town.

ŠTÚROVO
NEW IDENTITY_BETTER LIFESTYLE

SECTIONS
OF HOUSE ZONE A-A, B-B

VISUALIZATION

OBYTNÝ SÚBOR ŠTÚROVO

SLOVAK UNIVERSITY OF
TECHNOLOGY IN BRATISLAVA
FACULTY OF ARCHITECTURE

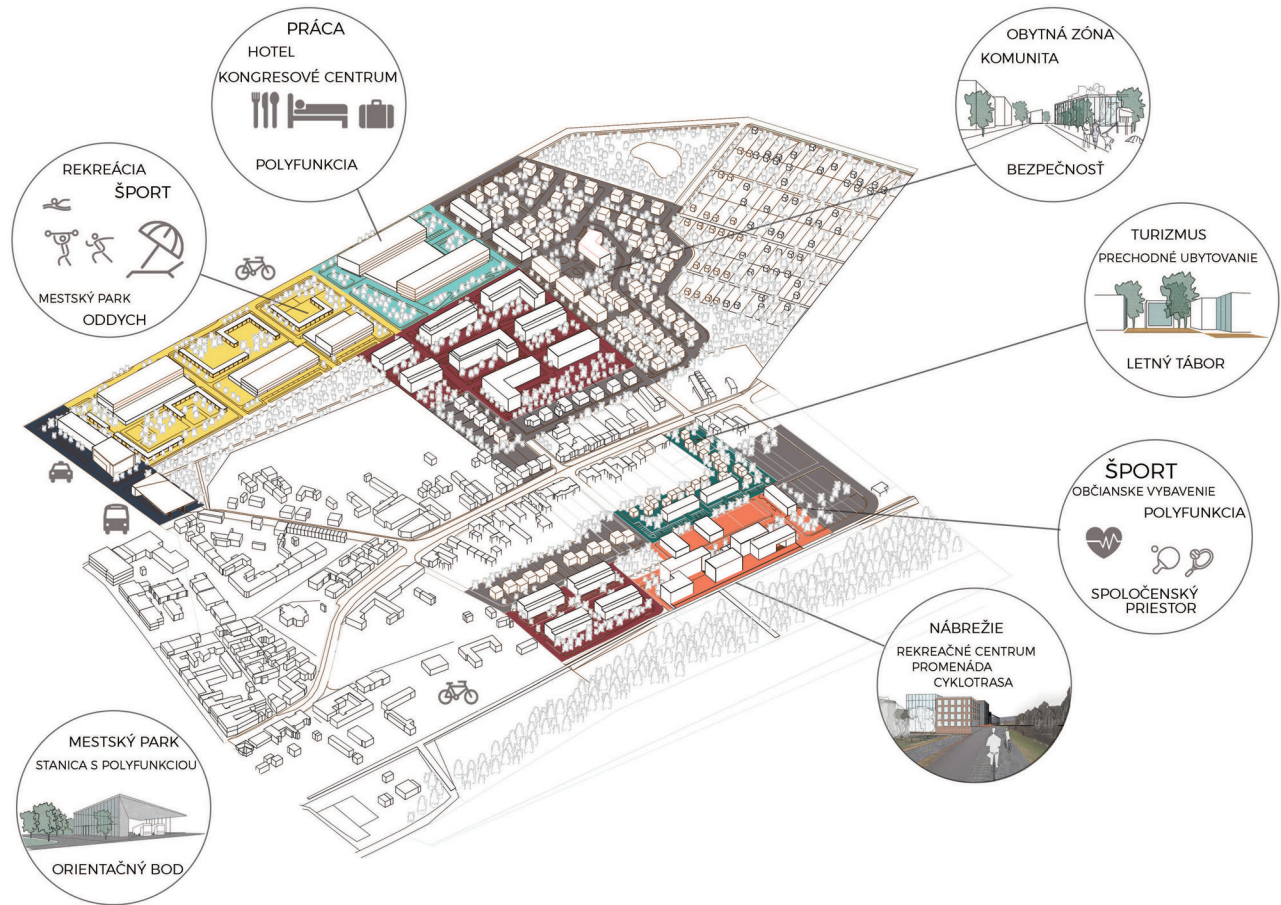
Authors: Ágnes Gyarmati & Michal Misár

Supervisors: Ing. arch. Ján Urban

Academic year: 2016/2017

Our brief was to create a urban master plan for the area between the river Danube and thermal spa Vadaš in the northern part of the town Štúrovo. The existing Sobieskeho Street divides the site for the proposal into two parts. Our aim was to reflect the existing street in our proposal by respecting it's structure, height level, that means proposing a new urban tissue of low level (maximum 15 meters high) fitting to the context. The eastern zone is linked to the riverbank of the Danube and creates a transition to the family houses. Existing sites on the south and a road on the north define it. The border of the thermal spa and the existing family houses on the Sobieskeho Street defines the western zone. On the south side it is the existing bus station and on the north a zone of private gardens.

The structure of the low level residential apartment houses fitting to the terrain follows the only existing residential apartment house in this area. The structure of the family houses is situated in the northern part of the site. We propose a kindergarten and a playground in the center of the district .It is an area well suited for calm lifestyle with different options of sport pitches, small parks. Dominant architectural features of the master plan are building complexes in both zones, In the eastern zone it is a hotel complex on the riverbank adjacent to the existing dike which is transformed to a promenade. We propose also a pier joining the river and the dike with a magnificent view on the cathedral of Esztergom. On the western side the dominant is created by a congress center, which is designed as two volumes parallel to the street.

CONCEPT

MASTERPLAN

MASTERPLAN

OBYTNÝ SÚBOR ŠTÚROVO

SLOVAK UNIVERSITY OF
TECHNOLOGY IN BRATISLAVA
FACULTY OF ARCHITECTURE

Authors: Diana Glončáková & Júlia Hanuliaková

Supervisors: Ing. arch. Ján Urban

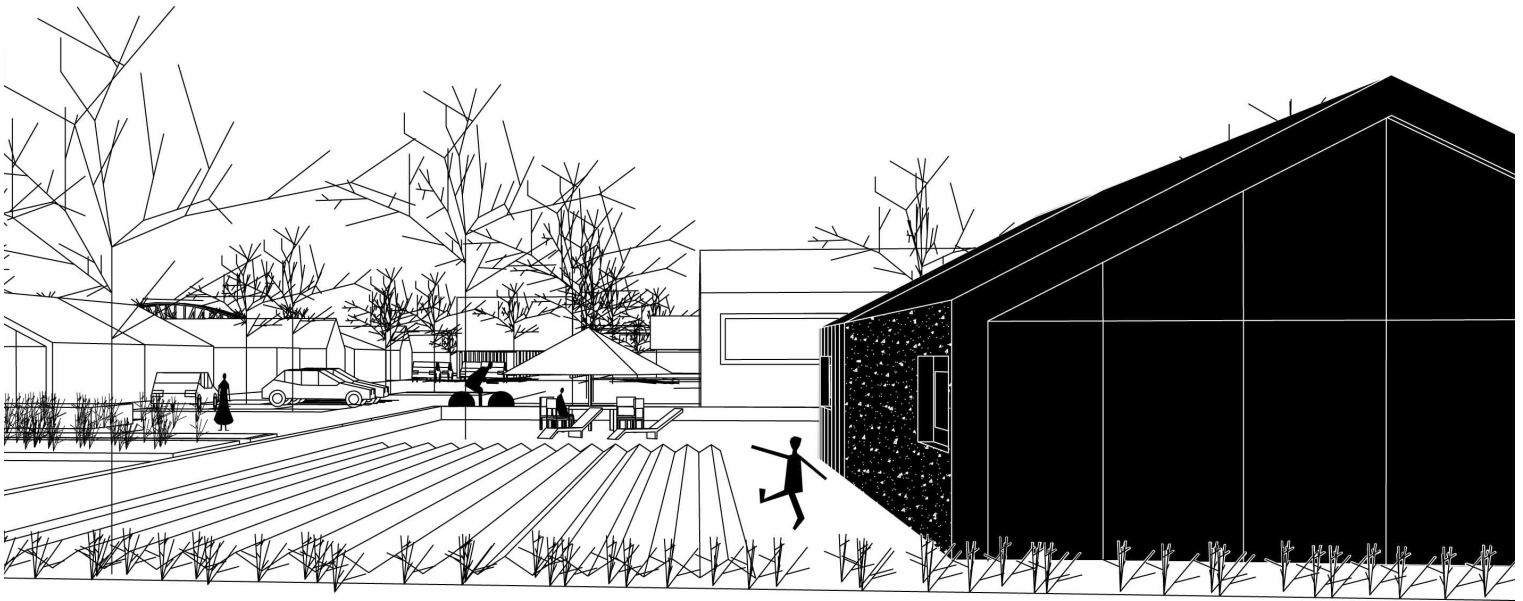
Academic year: 2016/2017

We divide the area of our proposal in the town of Štúrovo into several parts on the basis of functional principles. We create districts of residential structures, public use and services, parking and public transport hub / bus station. Proposed public spaces offer different atmospheres to the visitors and residents.

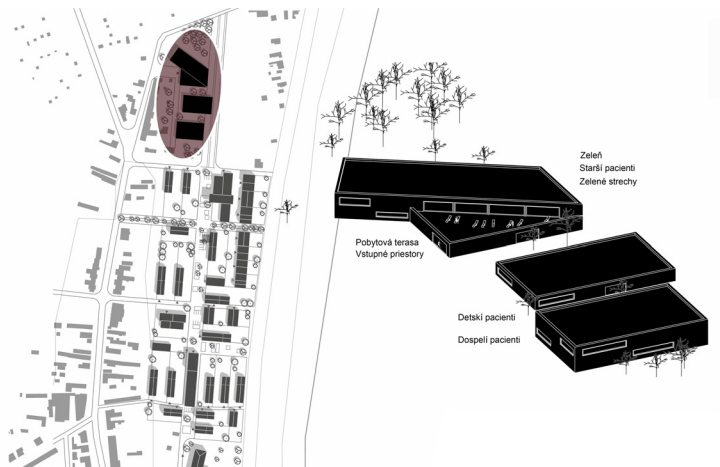
RESIDENTIAL STRUCTURE

Our proposal situates the residential structure on the western side of the river Danube. The placement is based on a complex analysis of the area. It is a calm, pleasant and quiet environment. The urban structure has its origin in the historical pattern of land division in Slovakia. The longitudinal house is situated on a narrow and long plot. The plots are west - east oriented. The future residents can decide, whether they prefer recreational or agricultural use of the plot. The family house consists of basic residential part - residential cell, which the residents can freely extend with complementary use. Every plot is with its area sufficient for whether an accommodation or agricultural part. The residential district would accommodate circa 140 new residents. Public spaces in the residential district are proposed as shared space with tree alleyways. The main promenade (shared space) is continuously developing from a hard townscape atmosphere into soft natural one. There are also 15 parking places and street furniture - benches, trashcans and public lighting along the street. The most

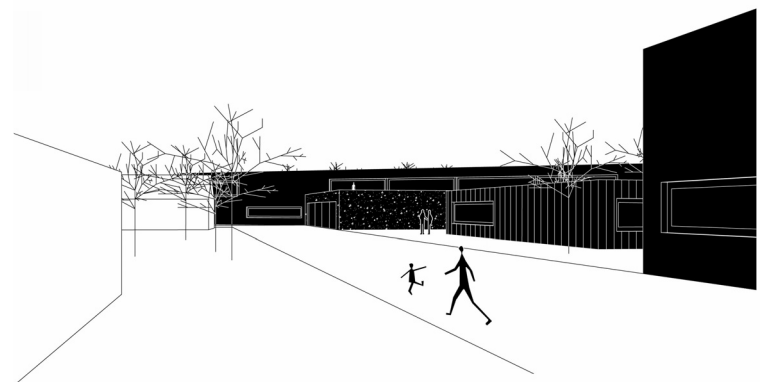
important public buildings in this district are the community center and a museum. The community center offers a space for sports and social activities and a covered open space market on the street level. The museum is in contact with the existing built environment on the south of the area. It is an entrance gate to the new district and it is created by transformation of the function of an existing building.

PERSPECTIVE VIEW_FAMILY HOUSE

DETAIL_HEALTH RESORT

PERSPECTIVE VIEW_HEALTH RESORT

ŠTÚROVO

SLOVAK UNIVERSITY OF
TECHNOLOGY IN BRATISLAVA
FACULTY OF ARCHITECTURE

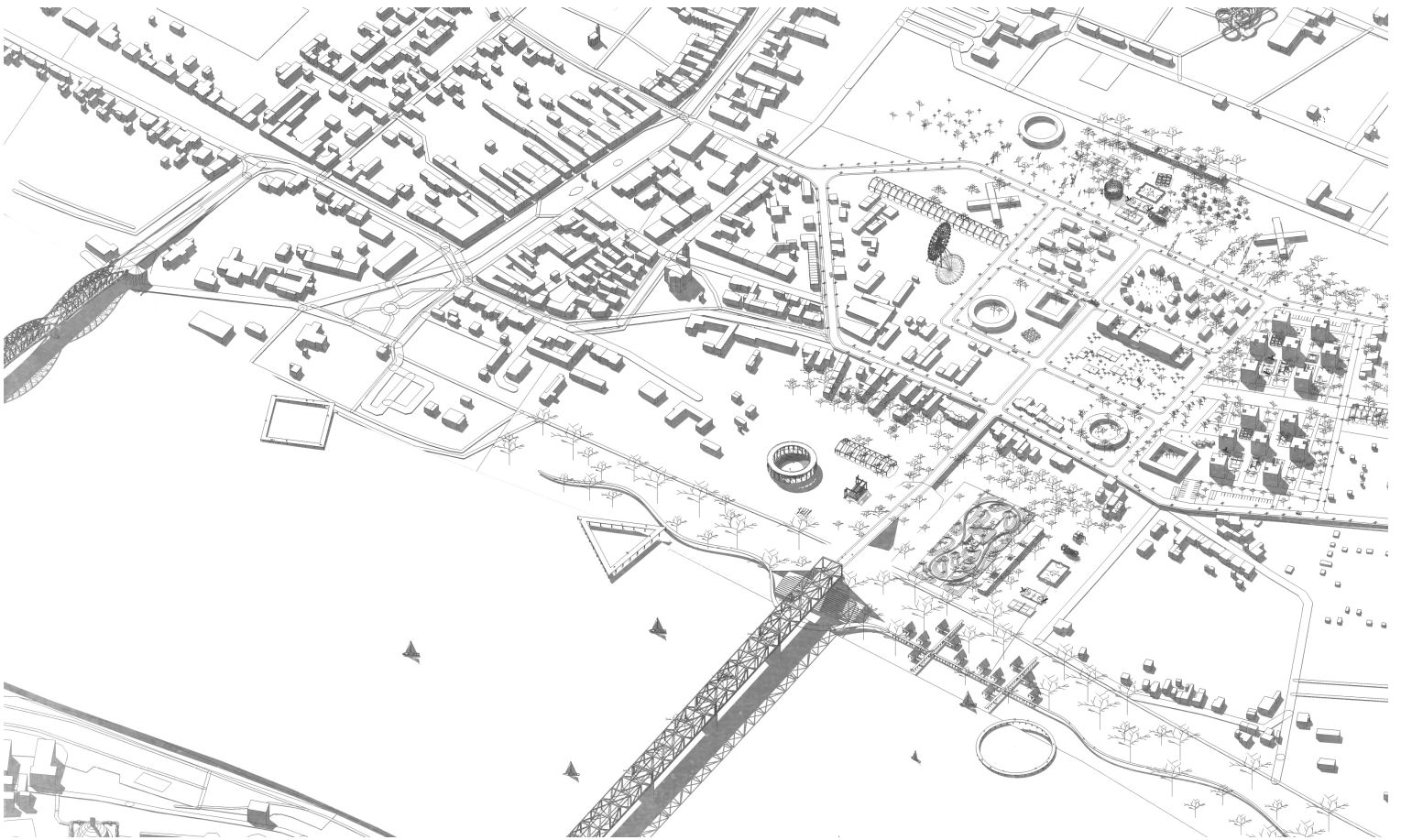
Authors: Luboš Dobóczy & Filip Hečko

Supervisors: doc. Ing. arch. Viera Joklová, PhD.

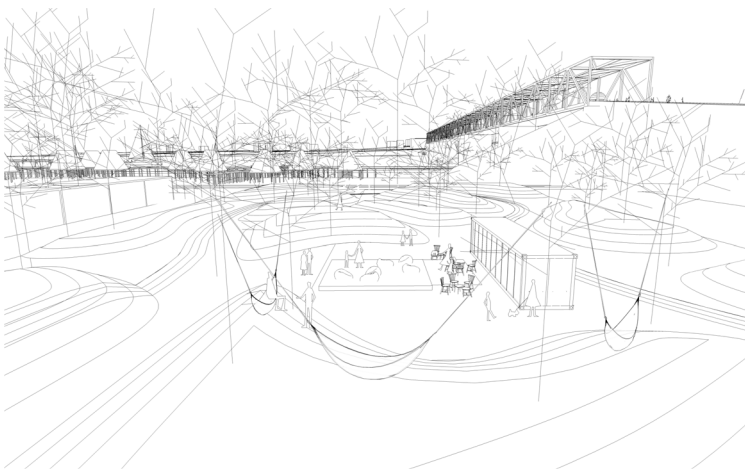
Academic year: 2016/2017

Štúrovo is the city that grows its identity from tourism and specific local conditions. Its characteristic feature is its significant relationship with the Hungarian city Esztergom laying on the opposite side of the river Danube. However, imaginary mutual border has not caused the difference of identities of these two cities, but it's the contrasting historical context and the attitude of both cities. While crystalizing new, but also the real identity of Štúrovo, it is necessary to adapt local, and traditional program of the city with the more global solutions and create the concept strengthening the authenticity of the city and steps out of the shadow of Esztergom by supporting the traditions and potential not just from the local conditions, but even from the potential of symbiosis with the city connecting the river.

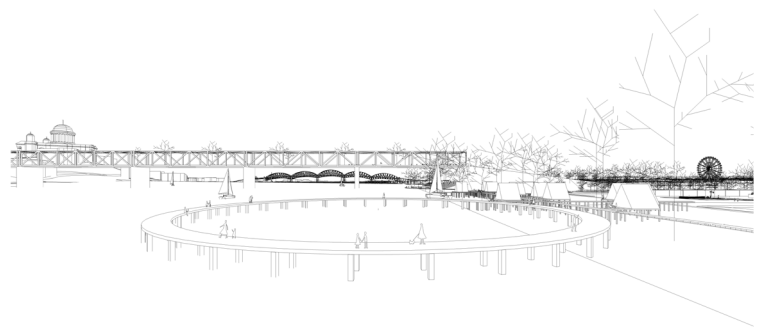
The concept of urban design study is based on the need for optimal interconnection of the recreational area of the Vadaš swimming pool as well as the central areas of the city of Štúrovo with the banks of the Danube. At the same time, it proposes the new connection of the proposed structure in Štúrovo with the opposite city of Esztergom by the pedestrian bridge over the Danube, which offers the possibility of cultural and social use, like markets and cultural events. The architectural design of the bridge and its metal construction suitably completes the concept of the revitalized bridge of Maria Valéria. The design proposes the multifunctional, residential and recreational and relaxation zones. In connection with the natural elements of the Danube River, special forms of temporary wooden accommodation are designed, raised on wooden pilots and interconnected by wooden bridges. It can be utilized by the fishermen or those who enjoy a quiet stay in the water while at the same time in touch with the activities of the urban environment. The waterfront is designed with the extended structures above the water course for relaxation and stay overlooking the basilica of Esztergom. The proposal as well includes the use of geothermal resources, optimal climate and local conditions to strengthen the local fruit and vegetable production, greenhouse design and the use of alternative energy sources. The design is characterized by a very specific graphic feeling and presentation.

AXONOMETRIC VIEW

PARK

JETTY

ŠTÚROVO

SLOVAK UNIVERSITY OF
TECHNOLOGY IN BRATISLAVA
FACULTY OF ARCHITECTURE

Authors: Barbara Rek & Libuša Rybanská

Supervisors: Ing. arch. Ján Urban

Academic year: 2016/2017

The proposal of the new structure is developed on the basis of the analysis of the historical tissue of the town of Štúrovo. We analyzed the principles and translated it into an up to date concept. The first street of the settlement is parallel to the river Danube on the northern side of current Štúrovo. It carries the name of the liberator of Štúrovo - Sobieskeho Street. We replicated the structure and placed it next to the areal of Vadaš on it's eastern border. The houses would copy the principle of the traditional longitudinal houses with private backyards. This district would react to the tourist use of the neighboring areal of the thermal spa and so it would offer services and different functions and uses for the recreants and visitors. The uses such as restaurants, vineries, wellness, accommodation and shops would create a mixed-use district. The backyards are used for farming and private use.

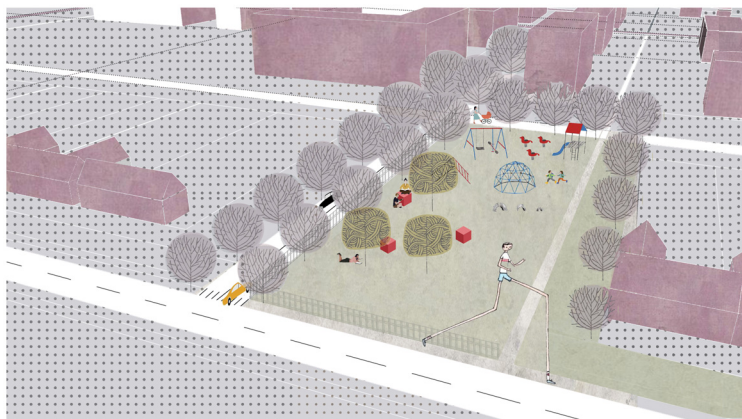
We also reflect the historical situation in placing a pedestrian bridge on it's original position to the north of the existing Mária Valéria bridge. It is a rope structure with greenery and vegetation covering the bearing structure. it connects the two twin towns and creates an attractor for the visitors.

Different small interventions such as transformation of the omnipresent garages improve the quality of the public space.

Our focus was to build the continuity and add a sensitive new layer to the existing structure.

VISUALIZATION

VISUALIZATION

VISUALIZATION

ŠTÚROVO

SLOVAK UNIVERSITY OF
TECHNOLOGY IN BRATISLAVA
FACULTY OF ARCHITECTURE

Authors: Winona Igarová, Bibiána Ondrušová,
Eliška Ilavská & Diana Szekerová

Supervisors: Ing. arch. Ján Urban

Academic year: 2016/2017

Štúrovo is a small town with 10000 inhabitants situated in the south of Slovakia directly on the borders with Hungary. The river Danube creates the border. On the opposite riverbank is the counterpart, the hungarian town Esztergom.

It belongs to the warmest areas of Slovakia, in which the rivers Danube, Hron, Ipel and the Kováčske vrchy hills and wide plains create it's unique natural, agricultural and touristic character.

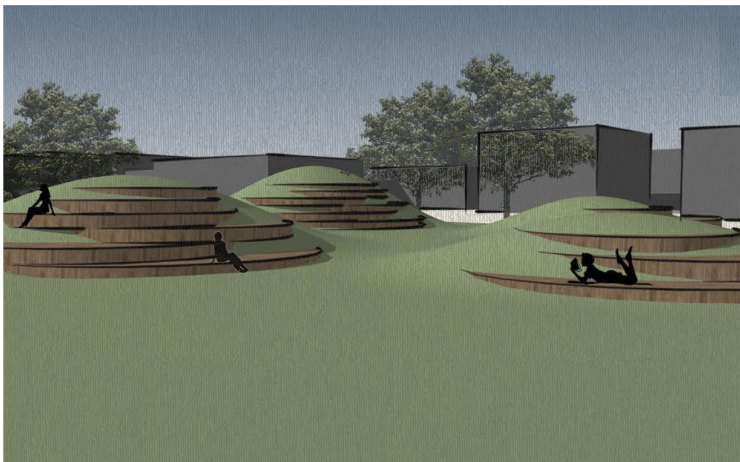
The strongest feature from these is the touristic especially in the summer season. Štúrovo is visited by thousands of recreants seeking relax, fun and water sports. Spatially and functionally is this requirement fulfilled the thermal spa - Vadaš, which is one of the main economic sources for the town.

Our proposal reflects two requirements of the existing town. It is by adding residential structure for the visitors and new residents with different options and functions and attractions for spending of free time and holidays.

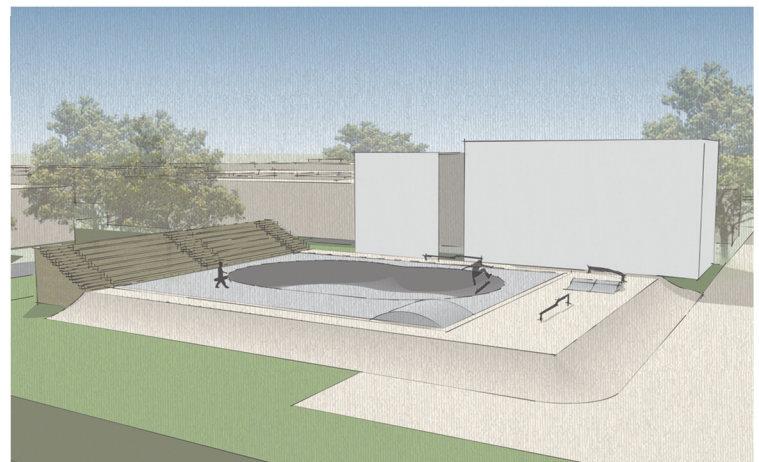
The second improvement is the fluent connection of the Vadaš areal with the river Danube and the historical center. The Danube dike changes and riverbank transforms into an attractive promenade. The new cycling route and places for relax connect the southern and northern part of Štúrovo. Concrete small improvements and interventions add to the quality of the public space. They change them in to more vivid places.

PERSPECTIVE VIEW

AMPHITHEATER

SPORTS - RECREATION AREA

ŠTÚROVO

NEW IDENTITY_BETTER LIFESTYLE

SLOVAK UNIVERSITY OF
TECHNOLOGY IN BRATISLAVA
FACULTY OF ARCHITECTURE

Authors: Eva Jandová & Dang The Anh

Supervisors: doc. Ing. arch. Viera Joklová, PhD.

Academic year: 2016/2017

Designed plot is located north to the city center. From the western side it is surrounded by the Vadaš area and by the east side by existing family houses. There is no built-up-area in it. The idea was to create housing and leisure activities in the attractive Danube river basin. Provide residents with cultural and sports activities near residential areas. The proposal builds on the existing family houses with the addition of a new zone in the area of the Garden Colony. They are stand-alone, row houses and semi-detached houses. Furthermore, the design moves the existing bus station, which represents the entrance to the new square with a park, surrounded by a new multifunctional structure with residential houses. Trying not to compete with Ostrihom by high-rise buildings, proposal takes the advantage that Štúrovo offers. Compared to the height of the dominante basilica, Štúrovo offers a flat landmark - the thermal swimming pool Vadaš. The dominant feature of the design is a park with a central square that provides a variety of activities and connects individual city areas. There is a promenade, a cycle path and a relaxation zone. The park provides a pleasant setting for both local inhabitants and visitors of swimming pools with lots of active zones and sports facilities. Living in a natural environment consists of family houses and apartment houses with a view on the Basilica in Ostrihome or the Vadaš Baths. In connection with the square and the park is designed market building. It forms a social node with connections to the main streets and the city center. It offers the opportunity to organize various cultural and sales events.

The proposal is divided into three zones - a family houses zone, multi-dwelling houses and polyfunctions. Residential houses have a maximum height of 5 floors. Density increases towards the city center. There are 49 stand-alone homes, 13 semi-detached houses and 39 family homes in the family home zone. The residential dwelling zone includes residential houses of the gallery dwelling type and point houses. The 8 residential buildings, which form the semi-public yard, provide 532 apartments (128 one-room, 288 two-room, 96 three-room and 20 four-room dwellings). There is also a nursery in this area that has a child playground oriented to the interior yard for children's safety.

The second zone consists of multifunctional houses and apartments (together 96 one-room, 144 two-room, 24 three-room, 8 four-room dwellings and 72 apartments). On the first floor there are retail outlets, services and gastronomy. The covered market is connected with the bus station and the new facilities of the Vadaš swimming pool. there are 1517 parking places in the entire territory, of which 1128 in garages and 389 on the terrain. The green park in the central zone is divided into three parts. The southern part serves for active sports activities; the middle part is a solid area for citywide events and serves as an isolation from the northern part of the park, which serves for passive relaxation.

VISUALIZATION

VISUALIZATION

VISUALIZATION

ŠTÚROVO

CITY WHERE I WANT TO STAY

SLOVAK UNIVERSITY OF
TECHNOLOGY IN BRATISLAVA
FACULTY OF ARCHITECTURE

Authors: Lukáš Rypák & Volf Karol

Supervisors: Ing. arch. Katarína Smatanová, PhD.

Academic year: 2016/2017

ABOUT PROJECT

The city is located in the south of Slovakia neighbouring Danube and city Esztergom in Hungary. Specific location, historical background and thermal spa together makes a great opportunity for tourism. However, Štúrovo in 's was mainly oriented at industry and the spa less. After political changes the city began to decay.

The most interesting thing about Štúrovo is absence of its own identity. The best known scenery from the city is actually a picture of Esztergom Basilica.

A big part of Štúrovo consists of 's century urban structure including wide streets edged by trees, but the city tissue is strongly marked by recent massive modernistic urbanisation, mainly noticeable in neighbourhoods Terasy and Dunaj, that consists of huge volumes unfriendly for human being according to their scale. Wrong siting of the fire station, parking lots and orphanage in river side area is another example of bad urban planning in the city.

A pride of Štúrovo is definitely thermal spa called Vadaš, popular destination of Slovak tourists. On the other hand, the city is relying on spa too much. If there wouldn't be Vadaš, there wouldn't be Štúrovo in present situation.

The project is focusing on these mentioned problems of the city: identity, decrease of the population, monofunctional orientation of

the city, uninviting neighbourhoods. Motto of the project is:

Štúrovo, the city where I want to stay. It tells about two different people in the city, namely resident and visitor. For a resident is important to be employed and have enough space to live a good life. A visitor is interested in experience, relax and wants a pleasant space for life also. Combination of these two expectations is our solution for Štúrovo.

Keeping in mind all these needs whole new city neighbourhoods Vadaš and Dunaj II was designed. The structures are highly permeable in direction leading residents and visitors to the Danube promenade surrounded by polyfunctional areas full of café, shops, services and relaxing zones.

The main idea is also converted to the city in form of urban acupuncture, for example: revitalisation of greenery on Komenského street, start up community gardens in neighbourhoods, regulation of parking, bus station renovation, extension of cycle roads, scooter and bike sharing system, revitalisation of abundant shipyard...

AXONOMETRIC VIEW PROPOSED AREA VADAŠ-EAST

VISUALISATION OF DANUBE FLOOD PROTECTION WALL

VISUALISATION OF URBAN STRUCTURE

7.

CONCLUSION

LUBICA VITKOVÁ

The text-book presents the results of research on cultural and natural values as a potential for the development of tourism in Štúrovo within the DANUrB project. Contributions focus on the key topics of the project. These are primarily the following key areas for the development of Štúrovo:

- the basis for the development and transformation of the city within the DANUrB project,
- mapping and identification of cultural heritage,
- strengthening cultural identity and communities,
- landscape-architectural approaches and inspiration for the city within the framework of student projects,
- the principles of urban regeneration suitable for sustainable development, verified in student projects.

In addition to the presentation of the methodology for the identification of cultural values, urban structure and green infrastructure, the proceedings also point attention to current trends in the field of restoration of heritage, urbanism, landscape and garden architecture, as well as the development of tourism and upgrading of the local economy. At the same time, the proceedings are dealing with the current planning procedures, strategies and the

role of public administration, inhabitants, interest groups, developers and entrepreneurs in the process of developing and transforming the city Štúrovo into a viable and attractive city.

An important role in this process is played by students. Their work points to the possibilities of developing selected localities of the town of Štúrovo and valorise the unexploited cultural potential or its green infrastructure. For selected territories and objects they are looking for new content and form.

It is of utmost valuable, that they provide differentiated views on the possibilities of developing these sites and buildings. This allows the city's representatives as well as its inhabitants to imagine the direction in which it is possible and appropriate to develop the city. It also opens up the scope for a realistic assessment of the development possibilities and a broad professional and civic debate.

ZÁVER

Predložený zborník prezentuje doterajšie výsledky výskumu kultúrnych a prírodných hodnôt, ako potenciálu pre rozvoj turizmu v Štúrove rámci projektu DANURB. Príspevky sa zameriavajú na kľúčové témy uvedeného projektu. Ide predovšetkým o nasledovné oblasti zásadné pre rozvoj mesta Štúrovo:

-východiská pre rozvoj a transformáciu mesta v rámci projektu DANURB,

-mapovanie a identifikáciu kultúrneho dedičstva,

-posilnenie kultúrnej identity a komunit,

-krajinnno-architektonické prístupy a inšpirácie pre mesto v rámci študentských projektov,

-princípy urbanistickej regenerácie vhodné pre udržateľný rozvoj overené v študentských projektoch.

Okrem prezentácie metodiky identifikácie kultúrnych hodnôt, urbanistickej štruktúry a zelenej infraštruktúry zborník poukazuje i na súčasné trendy v oblasti obnovy pamiatkového dedičstva, urbanizmu, krajiny a záhradnej architektúry, pre rozvoj turizmu a pozdvihnutie lokálnej ekonomiky. Zborník sa súčasne venuje aktuálnym plánovacím postupom, stratégiám a úlohe verejnej správy, obyvateľov, záujmových skupín, developerov a podnikateľov v

procese rozvoja a transformácie Štúrova na životaschopné a atraktívne mesto.

Dôležitú úlohu v tomto procese zohrávajú študenti. Ich práce poukazujú na možnosti rozvoja vybraných lokalít mesta Štúrova a zhodnocujú doteraz nevyužitý kultúrny potenciál, či jeho zelenú infraštruktúru. Pre vybrané územia a objekty hľadajú novú náplň i formu. Je najvyššie cenné, že poskytujú diferencované pohľady na možnosti rozvoja uvedených lokalít a objektov. To umožňuje vedeniu mesta, ako aj jeho obyvateľom urobiť si predstavu akým smerom je možné a vhodné mesto rozvíjať. Otvára to i priestor pre reálne zhodnotenie možností a širokú odbornú i občiansku diskusiu.

•••• STU
••••
•••• FA

SLOVAK UNIVERSITY OF
TECHNOLOGY IN BRATISLAVA
FACULTY OF ARCHITECTURE

www.interreg-danube.eu/danurb

SLOVAK UNIVERSITY OF
TECHNOLOGY IN BRATISLAVA
FACULTY OF ARCHITECTURE

ISBN 978-80-227-4899-5

